

Indholdsfortegnelse

1.0 Miljøtjenestens aktivitetstilbud	1
2.0 Aktivitetstilbuddene – kort fortalt	2
2.1 Energi- og Vandværkstedet	2
2.2 Øresundsmiljøskolen	3
2.3 Naturværkstedet	3
2.4 Grøn Vision – Grøn Institution	4
3.0 Metode for brugerundersøgelsen	4
3.1 Metode for undersøgelsen af aktivitetstilbuddene på miljøskolerne	4
3.2 Metode for undersøgelsen af pilotprojektet Grøn Vision – Grøn Institution	6
4.0 Brugerundersøgelse af miljøskolerne	6
4.1 Kendskab til Miljøtjenestens aktivitetstilbud	6
4.2 Bookingsituationen	7
4.2.1 booking forud for et besøg	7
4.2.2 booking over Internettet	8
4.2.3 sammenfatning	9
4.3 Miljøskolernes beliggenhed i forhold til transportmuligheder	9
4.3.1 valg af miljøskole	9
4.3.2 hyppighed af besøg	10
4.3.3 sammenfatning	10
4.4 Vurdering af miljøskolernes faciliteter	11
4.4.1 Øresundsmiljøskolen	11
4.4.2 Vandværkstedet	11
4.4.3 faciliteter i forhold til fagligt og socialt udbytte	12
4.4.4 faciliteter i forhold til miljøskolen og de ansatte	12
4.4.5 sammenfatning	12
4.5 Inddragelse af aktiviteten i undervisningen/institutionen	12
4.5.1 inddragelse af aktiviteten	13

4.5.2 inddragelse af aktiviteten i forhold til børnenes klassetrin	13
4.5.3 inddragelse af aktiviteten i forhold til fagansvar	14
4.5.4 valg af aktivitetstilbud	14
4.5.5 inddragelse af aktiviteten ud fra dybdeinterviews	14
4.5.6 sammenfatning	15
4.6 Fagligt og socialt udbytte af et besøg	16
4.6.1 fagligt udbytte	16
4.6.1.1 fagligt udbytte ud fra dybdeinterviews	17
4.6.1.1.1 institutionsbørns faglige udbytte	17
4.6.1.1.2 skolebørns faglige udbytte	18
4.6.1.1.3 særligt fokus på det faglige udbytte for tosprogede børn	19
4.6.1.2 fagligt udbytte i forhold til børnenes klassetrin	19
4.6.1.3 fagligt udbytte i forhold til fagansvar	20
4.6.1.4 fagligt udbytte vs. faglig inddragelse af aktiviteten	20
4.6.2 Socialt udbytte	20
4.6.2.1 socialt udbytte ud fra dybdeinterviews	21
4.6.2.2 dagen som helhed	21
4.6.2.3 socialt udbytte i forhold til børnenes klassetrin	22
4.6.3 sammenfatning	22
4.7 Forventninger til besøget	23
4.7.1 forventninger til et fagligt udbytte	23
4.7.1.1 fagligt udbytte i forhold til forventninger til et fagligt udbytte	24
4.7.2 forventninger til et socialt udbytte	24
4.7.2.1 socialt udbytte i forhold til forventninger til et socialt udbytte	25
4.7.3 sammenfatning	25
4.8 Vurdering af miljøskolerne og de ansatte	26
4.8.1 vurdering af udendørsdelen	26
4.8.1.1 udendørsdelen på Vandværkstedet	27
4.8.1.2 Øresundsmiljøskolen	27
4.8.1.3 Naturværkstedet	27
4.8.2 vurdering af indendørsdelen	28
4.8.2.1 indendørsdelen på Vandværkstedet	28
4.8.3 vurdering af miljøskolernes ansatte	28
4.8.3.1 ansatte på Vandværkstedet	29
4.8.3.2 ansatte på Øresundsmiljøskolen	29
4.8.3.3 ansatte på Naturværkstedet	29
4.8.3.4 ansatte på projektet <i>Børnehaver og Miljø</i>	29
4.8.4 sammenfatning	30
4.9 Behov og ønsker for fremtiden	30
4.9.1 fremtidigt brug i forhold til fagligt udbytte	31
4.9.2 fremtidigt brug i forhold til socialt udbytte	31
4.9.3 fremtidigt brug ud fra dybdeinterviews	31
4.9.4 skolefag hvori et besøg på en miljøskole kan indgå	32
4.9.5 forslag og ønsker i fremtiden	32

4.9.6 sammenfatning	33
5.0 Brugerundersøgelse af pilotprojektet Grøn Vision – Grøn Institution	34
5.1 Tiltag og konkrete resultater	34
5.1.1 det tekniske område	34
5.1.2 det administrative område	35
5.1.3 det pædagogiske område	36
5.2 Udbytte i forhold til forventninger	39
5.3 Institutionens egen indsats	40
5.4 Grøn Vision – Grøn Institution i fremtiden	41
5.4.1 pædagogisk	41
5.4.2 teknisk	42
5.4.3 administrativt	42
5.4.4 kompetencer til at fortsætte Grøn Vision – Grøn Institution	42
5.4.5 assistance til udbredelse af Grøn Vision – Grøn Institution og vikartimer	43
5.4.6 gode argumenter for at være med i Grøn Vision – Grøn Institution	43
6.0 Konklusion	43
6.1 Konklusion af undersøgelsen af de tre miljøskoler	44
6.1.1 kendskab til Miljøtjenestens aktivitetstilbud	44
6.1.2 bookingsituationen	44
6.1.3 miljøskolernes beliggenhed i forhold til transportmuligheder	44
6.1.4 vurdering af miljøskolernes faciliteter	45
6.1.5 inddragelse af aktiviteten i undervisningen/institutionen	45
6.1.6 fagligt og socialt udbytte af et besøg	46
6.1.7 forventninger til besøget	47
6.1.8 vurdering af miljøskolerne og de ansatte	47
6.1.9 behov og ønsker for fremtiden	48
6.1.10 undersøgelsens hovedkonklusioner	49
6.2 Konklusion af undersøgelsen af projektet Grøn Vision – Grøn Institution	49
6.2.1 tiltag og konkrete resultater	49
6.2.1.1 det tekniske område	49
6.2.1.2 det administrative område	49
6.2.1.3 det pædagogiske område	50
6.2.2 udbytte i forhold til forventninger	50
6.2.3 institutionens egen indsats	50
6.2.4 Grøn Vision – Grøn Institution i fremtiden	51
6.3 Undersøgelsen af de fire aktivitetstilbud som helhed	51

Hovedkonklusioner

Miljøtjenesten har fået foretaget en brugerundersøgelse af fire af sine aktivitetstilbud, som omfatter tre miljøskoler og pilotprojektet Grøn Vision – Grøn Institution.

Undersøgelsen af miljøskolerne har været målrettet lærere og pædagoger som brugere af tilbuddene og har primært haft til formål at belyse, i hvor høj grad og hvilket udbytte børnene får af tilbuddene, samt i hvilket omfang brugerne ønsker at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden. Til indsamling af data er dels anvendt et spørgeskema, som med 106 besvarelser danner grundlaget for den statistiske opgørelse, og dels 18 dybdegående interviews for uddybelse af statistikken.

Undersøgelsen af Grøn Vision – Grøn Institution har været målrettet fem af de ni institutioner, som deltager i projektet, og har primært haft til formål at evaluere institutionernes tiltag og udbytte af det tekniske, pædagogiske og administrative område, samt få belyst i hvilket omfang institutionerne vil videreføre Grøn Vision – Grøn Institution efter projektets afslutning. Dataindsamlingen er foregået ved seks dybdegående interviews af pædagoger i fem forskellige institutioner.

Hovedkonklusioner for undersøgelsen af miljøskolerne:

Inddragelse af aktiviteterne i en faglig sammenhæng

Undersøgelsen viser, at aktivitetstilbuddet i de fleste tilfælde inddrages i en faglig sammenhæng i undervisningen/institutionen, og at det oftere er tilfældet for lærere end for pædagoger. Desuden vidner interviewene om, at et besøg på en miljøskole ofte for institutionerne og indskolingsklasser drejer sig om at opleve og sanse naturen samt blive inspireret af besøget til at lave relaterede kreative aktiviteter i institutionen før og særligt efter besøget. For større skolebørn er der oftest tale om, at aktiviteten inddrages som et mere konkret fagligt element, der er relateret til undervisningen.

Udbytte af besøg på miljøskolerne

Imidlertid er der ifølge undersøgelsen oftest ikke nogen sammenhæng mellem, i hvor høj grad aktivitetstilbuddet indgår i en faglig sammenhæng i undervisningen/institutionen og det faglige udbytte børnene får af et besøg, idet brugerne vurderer, at børnene uanset graden af faglig relation til undervisningen/institutionen får et stort fagligt udbytte af miljøskolernes forløb.

Både lærere og pædagoger uddyber i interviewene, at besøg på en miljøskole giver børnene en kompleks oplevelse i form af en konkret faglig viden kombineret med store sanseindtryk i anderledes og spændende omgivelser. Lærerne fremhæver, at forløbene indgår som en underbyggende, interaktiv metode i undervisningen, som skaber en helhedsforståelse for dyr og natur og dermed fremmer indlæringen. Pædagogerne understreger, at besøg på en miljøskole dels giver børnene en anderledes og spændende dag, som skaber grobund for fordybelse, dels bibringer børnene ny viden, og dels inspirerer til kreative aktiviteter i institutionen.

Derudover nævnes det sociale udbytte, børnene får af at have en god fælles oplevelse, og som styrkes af aktiviteterne samarbejdselementer, som værende af stor værdi.

Behov i fremtiden

Undersøgelsen viser endeligt, at der generelt er et stort ønske blandt brugerne om at benytte aktivitetstilbuddene i større omfang i fremtiden end hidtil, og at mange finder det problematisk, at der er begrænsning i form af lang ventetid og besøgsbegrænsning på to gange årligt. Mange lærere har et ønske om at benytte miljøskolerne flere gange årligt, mens pædagogerne typisk gerne kom på besøg flere gange om måneden.

Hovedkonklusioner for undersøgelsen af Grøn Vision – Grøn Institution:

Det tekniske område

Undersøgelsen viser, at institutionerne inden for det tekniske område har fokuseret på vand – og strømbesparelser og affalds- og papirsortering samt har indført andre mindre miljøtiltag. Alle fem institutioner ønsker at fortsætte med disse indsatsområder selv efter projektets afslutning.

Det administrative område

Trods det ekstra og til tider belastende arbejdspress, som det administrative område har medført, har institutionerne med lidt øvelse lært at bruge skemaudfyldningen og billeddokumentationen som et arbejdsredskab til at skabe fokus, målrette og strukturere udflugter og andre aktiviteter, således at man i projektperioden har opnået bedre resultater end tidligere ved institutionens aktiviteter.

Institutionerne mener at have levet op til kravene for projektet på dette område men vil drosle lidt ned på den administrative del, når det efter projektets afslutning ikke længere er et krav, fordi det har været meget ressourcekrævende.

Det pædagogiske område

Institutionerne mener ikke, at projektet har medført flere udflugter i naturen eller mange nye aktiviteter i institutionerne, men at det har skabt et fællesskab og en sammenhæng i institutionernes aktiviteter. Det skyldes netop det særlige fokus og den målrettede og strukturerede indsats, som den administrative del har givet, og som fremhæves som værende projektets vigtigste omdrejningspunkt, idet dette indsatsområde har betydet, at børnenes interesse, opmærksomhed og nysgerrighed omkring naturen mærkbart er vokset.

Ligeledes har det givet et stort udbytte at få kendskab til nærområdet, fordi pædagogerne er mere inspirerede til at bruge naturen lige ude foran døren og dermed er mindre afhængig af personaleressourcer, når børnene skal ud i naturen.

I alle fem institutioner har man opfyldt kravene også på det pædagogiske område og ønsker i mere eller mindre grad at fortsætte de pædagogiske aktiviteter efter projektets afslutning.

Sammenfattende mener alle fem institutioner at have fået et stort udbytte af at deltage i Grøn Vision – Grøn Institution og synes at have fået de nødvendige kompetencer til at videreføre projektets principper på egen hånd i fremtiden.

*”Hvis man som barn lærer at værdsætte naturens ressourcer,
vil man bruge dem med omtanke hele livet”*

Dette er grundfilosofien bag Miljøtjenestens aktiviteter, hvor det overordnede formål er at give børn og unge i Københavns Kommune en større forståelse for at værne om naturens ressourcer, så vi på sigt får skabt en ny generation af miljøbevidste borgere i vores hovedstad. Og jo tidligere i livet man får fanget børnene, desto større er chancen for at få grundlagt en fundamental bevidsthed og interesse for naturen og miljøet. Derfor er aktiviteterne målrettet børn og unge lige fra institutionsbørn i vuggestuealderen, til skolebørn i alderen 6-16 år og til unge i gymnasiet.

Aktivitetstilbuddene spænder lige så vidt som alderen på børnene. Fra sanseoplevelser i naturen for de mindste, til konkrete undervisningsaktiviteter for skolebørn på en af Miljøtjenestens tre eksperimenterende miljøskoler til forskellige pilotprojekter, såsom udvikling af et grønt koncept i samarbejde med daginstitutioner. Fælles for alle tilbuddene er, at eksperimenteren, undren og oplevelser for børnene er i centrum, da det netop er i interaktionen, at børnenes interesse fanges, og forståelsen opstår.

Miljøtjenesten indgår som en del af kommunens Agenda 21 bestræbelser for at arbejde mod et mere bæredygtigt samfund og er et samarbejde mellem tre forvaltninger:

- ☐ Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen
- ☐ Miljø- og Forsyningsforvaltningen
- ☐ Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen.

1.0 Miljøtjenestens aktivitetstilbud

Siden Miljøtjenestens start i 2001 har hovedvægten ligget på at udvikle aktiviteter samt udvide målgrupper for aktivitetstilbuddene til at omfatte stadigt flere grupper af børn og unge. Efter tre års arbejde har det imidlertid været tid til at evaluere de aktuelle aktivitetstilbud, bl.a. på foranledning af Miljø- og Forsyningsforvaltningen, som har ønsket, at der blev foretaget en brugerundersøgelse af tilbuddene. Miljøtjenesten har således fået foretaget en brugerundersøgelse af de tre eksperimenterende miljøskoler:

- ☐ **Energi- og Vandværkstedet**
- ☐ **Øresundsmiljøskolen**
- ☐ **Naturværkstedet**

samt af pilotprojektet:

- ☐ **Grøn Vision – Grøn Institution.**

Af ressourcehensyn har det været nødvendigt at udvælge et begrænset antal aktiviteter til at indgå i undersøgelsen, og der er valget faldet på de tre eksperimenterende miljøskoler af flere årsager. For det første er miljøskolerne de mest populære og besøgte aktivitetssteder i Miljøtjenestens regi, udover at de repræsenterer et så mange facetteret tilbud, at de på en god måde illustrerer

Miljøtjenestens samlede tilbud til byens børn og unge. Derudover har det i modsætning til en række andre aktivitetssteder været muligt på den korte tid, der var til rådighed, at få kontakt med tilstrækkeligt mange brugere af miljøskolerne, samtidig med at man derved får samtlige Miljøtjenestens målgrupper i tale.

At man i øvrigt har valgt at inddrage pilotprojektet Grøn Vision – Grøn Institution i undersøgelsen, skyldes ligeledes flere faktorer. Dels afspejler det den type pilotprojekter, Miljøtjenesten typisk beskæftiger sig med, og dels er det netop afsluttet i september 2004 og stod under alle omstændigheder for at skulle evalueres.

Endeligt indgår pilotprojektet *Børnehaver og Miljø* indirekte i undersøgelsen, eftersom en del af brugerne af miljøskolerne er pædagoger, som har udgjort en ny målgruppe for aktivitetstilbuddene i forbindelse med en særlig indsats i forhold til kommunens daginstitutioner.

2.0 Aktivitetstilbuddene – kort fortalt

De tre eksperimenterende miljøskoler er meget forskellige i udformning, indhold og tilbud, men to ting er fælles for dem alle. Først og fremmest er alle forløb udformet, så børnene indgår aktivt i aktiviteterne, idet de selv eksperimenterer, mærker, føler og sanser. Desuden kan lærere og pædagoger, udover de faste forløb, vælge at sammensætte et forløb i samarbejde med den pågældende miljøskole, så det bliver skræddersyet den enkelte klasses eller institutions behov.

Nedenfor præsenteres de fire aktivitetstilbud kort:

2.1 Energi- og Vandværkstedet:

Energi- og Vandværkstedet er et samarbejde mellem Miljøtjenesten og Københavns Energi og tilbyder en række undervisningsforløb, der tager udgangspunkt i forskellige temaer inden for energi og vand. Energiværkstedet er netop blevet indviet i september 2004, og forløb forventes først opstartet efter brugerundersøgelsens afslutning. Vandværkstedets forløb er primært målrettet børn fra indskolingen og op til 6. kl., mens Energiværkstedet er beregnet for børn fra 3. kl. til udskolingen. Dog udgør institutionsbørn en ny målgruppe for Vandværkstedet, idet man er begyndt at have særlige forløb for de allermindste børn på udendørsdelen. Fælles for værkstederne er, at der både findes en indendørsdel og en udendørsdel samt laboratorium og auditorium.

Vandværkstedets forløb er udviklet omkring fire hovedtemaer:

- ☐ vandets vej
- ☐ spildevandstunnel
- ☐ energi, vand, og teknik i naturen
- ☐ miljøundersøgelser i Damhussøen

Energiværkstedets forløb er udviklet omkring tre hovedtemaer:

- ☐ energiens vej
- ☐ oplevelsesrummet

- ☐ VE – laboratorium – laboratorium for vedvarende energi

2.2 Øresundsmiljøskolen:

Øresundsmiljøskolen er et samarbejde mellem Miljøtjenesten og Foreningen Norden og har base ved Carls Bastion. Her har man i det gamle krudthus indrettet undervisningslokale, laboratorium og store akvarier, hvor børnene selv kan røre ved og udforske havdyrene. De nære omgivelser ved Carls Bastion bliver brugt til udendørsaktiviteter omkring bålplads og rygeovne, og havnen og Øresund bruges i vidt omfang, hvor børnene kan undersøge havmiljøet fra nært hold fra kyst, kano og båd.

Undervisningen er udviklet omkring tre hovedtemaer:

- ☐ vandmiljø, natur og forurening
- ☐ friluftsliv, sejlads og kano
- ☐ kulturhistorie og middelalder

Således kan Øresundsmiljøskolen tilbyde undervisningsforløb, der omhandler byens kulturhistoriske miljøer og Øresunds natur, miljø og historiske betydning. Desuden er man også her begyndt at have institutionsbørn på besøg med særligt udviklede forløb for små børn fra 3-6 år.

2.3 Naturværkstedet:

Naturværkstedet er et samarbejde mellem Miljøtjenesten og Københavns Miljø- og Energikontor og er beliggende ved Christianshavns ydre voldgrav. Naturværkstedet er et økologisk inspirations- og naturformidlingssted, som består af en 7000 kvadratmeter stor naturlegeplads og et økologisk demonstrationshus, hvor fokus hovedsagelig er på naturkendskab gennem leg og sanseoplevelser i et inspirerende læringsrum. Målgruppen er institutionsbørn og indskolingsklasser, og alt efter behov kan børnene lege frit, eller man kan sammensætte et decideret undervisningsforløb eller et specifikt tema sammen med værkstedets ansatte.

Af temaer kan eksempelvis nævnes:

- ☐ naturens mangfoldighed
- ☐ bål og naturens spisekammer
- ☐ naturens skraldemænd
- ☐ snegle i vand og på land

Derudover indgår Naturværkstedet i et tæt samarbejde i pilotprojektet Grøn Vision – Grøn Institution, så der bl.a. afholdes kurser for pædagoger på stedet. Samtidig skal de fysiske rammer fortsat udvikles for derved at medvirke til inspiration og design af uderum og naturlegepladser.

2.4 Grøn Vision – Grøn Institution:

Grøn Vision – Grøn Institution (herefter Grøn Vision) er et pilotprojekt, hvor formålet er at udvikle et grønt koncept for daginstitutioner, der dels har en pædagogisk dimension, idet børnene gennem

leg, iagttagelser og oplevelser i naturen skal få et personligt forhold til natur og miljø. Og dels har en mere teknisk dimension, i og med at institutionen foretager nogle miljørigtige tiltag, såsom at sortere affald og spare på vandet.

De ansatte i de ni daginstitutioner på Indre Nørrebro, der er med i projektet, har deltaget i kurser for at udvikle de nødvendige faglige og pædagogiske kompetencer inden for natur- og miljøområdet. Institutionerne har indvilliget i at leve op til de pædagogiske og tekniske kriterier, der er opstillet for projektet, udover at de via skemaføring over aktiviteter og miljøtiltag skal dokumentere, hvad de har foretaget sig. Således består projektet af en teknisk, en pædagogisk og en administrativ del.

3.0 Metode for brugerundersøgelsen

Brugerundersøgelsen har været målrettet lærere og pædagoger som brugere af aktivitetstilbuddene, og formålet har primært været at få belyst, hvor stort og hvilket udbytte børnene får af aktiviteterne, samt i hvilket omfang brugerne ønsker at benytte tilbuddene i fremtiden.

De tre miljøskoler og projektet Grøn Vision er dog af så forskellig karakter, at det ikke har været muligt at behandle samlet, hvorfor miljøskolerne og Grøn Vision vil blive behandlet hver for sig i hele undersøgelsen. Det ændrer imidlertid ikke på, at undersøgelsens grundlæggende fokus er på brugernes udbytte af aktiviteterne og deres fremtidige ønske om at benytte Miljøtjenestens aktivitetstilbud.

Derudover omfatter undersøgelsen af miljøskolerne dels analyseområder med henblik på at spore en eventuel sammenhæng med respondenternes svar omkring børnenes udbytte, såsom hvorvidt aktiviteten indgår i en faglig sammenhæng, samt brugernes fremtidige behov. Og dels indeholder undersøgelsen analyseområder, der er behandlet uafhængigt af de øvrige spørgsmål, og som er inddraget af hensyn til Miljøtjenestens videre planlægning. Det gælder fx spørgsmål omkring elektronisk booking og transportmuligheder.

Endeligt skal det oplyses, at det for Energi- og Vandværkstedet kun er Vandværkstedet, der er inddraget i undersøgelsen, eftersom Energiværkstedet først opstarter forløb efter undersøgelsens afslutning. Der vil derfor efterfølgende kun vil blive refereret til Vandværkstedet.

3.1 Metode for undersøgelsen af aktivitetstilbuddene på miljøskolerne

Da man har ønsket at få redegjort statistisk for brugernes vurdering af aktivitetstilbuddene på miljøskolerne, men samtidig har haft brug for en mere dybdegående belysning af brugernes svar, er der i undersøgelsen anvendt en kombination af en kvantitativ og kvalitativ metode. De to metoder er bygget op omkring følgende ni analyseområder:

- kendskab til Miljøtjenestens aktivitetstilbud
- bookingsituationen
- miljøskolernes beliggenhed i forhold til transportmuligheder
- vurdering af miljøskolerne faciliteter

- inddragelse af aktiviteten i undervisningen/institutionen
- fagligt og socialt udbytte af et besøg
- forventninger til besøget
- vurdering af miljøskolen og de ansatte
- behov og ønsker for fremtiden

Analyseområderne er i den statistiske opgørelse belyst ud fra en eller flere af følgende variabler:

- miljøskole
- lærer eller pædagog
- børnenes klassetrin
- fagansvar for besøget på miljøskolen

Til den statistiske del af undersøgelsen er et spørgeskema blevet udarbejdet og sendt ud til 24 skoler i Københavns Kommune. Derudover er lærere og pædagoger på besøg på miljøskolerne i perioden 13/9-13/10 blevet bedt om at udfylde et skema, hvilket totalt har resulteret i 106 besvarelser, som danner grundlaget for den statistiske opgørelse.

Spørgeskemaet er udformet i to varianter til hhv. lærere og pædagoger (jvf. bilag 1). De to skemaer er grundlæggende ens i spørgsmålstype, således at variationen reelt drejer sig om, at der i to spørgsmål er en formuleringsforskel, der evt. kan medføre en indholdsmæssig forskel. At man har valgt at lave denne forskel i formuleringerne, skyldes læreres og pædagogers forskellige indfaldsvinkel til deres fag, som indebærer et større fokus på faglighed for læreres vedkommende end for pædagogers. Spørgeskemaet består af lukkede spørgsmål med et afkrydsningssystem med svarmuligheder såsom: i høj grad, i nogen grad, i mindre grad, slet ikke.

Undersøgelsen er søgt så repræsentativ som muligt, hvilket er lykkedes i rimelig grad (jvf. bilag 2). 106 besvarelser vurderes som en god repræsentativitet i forhold til miljøskolernes ca. 460 årlige besøg med planlagte forløb. Besvarelserne dækker 24 forskellige skoler og 13 forskellige institutioner, hvoraf 83 er lærere og 23 er pædagoger, hvilket også er i rimelig overensstemmelse med, at ca. 87% af besøgene kommer fra skoler, og ca. 13% er fra daginstitutioner, hvis man ser på planlagte forløb. Derudover er der fra skolerne en spredning i klassetrin fra børnehaveklasse til 8. klasse.

Fordelingen af respondenter fra miljøskolerne er ligeledes relativ proportionel med antal besøg, hvor Vandværkstedet tegner sig for de fleste besøg med planlagte forløb, og Øresundsmiljøskolen for færrest, idet man her har en del andre arrangementer henvendt til andre målgrupper også. Naturværkstedet er i denne forbindelse lidt speciel, idet stedet er den miljøskole med langt de fleste besøg, men da størstedelen af de besøgende benytter stedet på egen hånd uden at gennemgå et planlagt forløb og dermed ikke kan sammenlignes helt med de to øvrige miljøskoler, er Naturværkstedet ikke repræsenteret i undersøgelsen ud fra antal besøg men ud fra antal planlagte forløb.

I den kvalitative del af undersøgelsen er 12 lærere og 6 pædagoger blevet interviewet personligt. Her er respondenterne også søgt så repræsentative som muligt, således at lærerne dækker fra børnehaveklasse til 8. klasse, samtidig med at respondenterne fra de tre miljøskoler er jævnt fordelt.

I interviewene er analyseområderne fra spørgeskemaet blevet uddybet ved hjælp af åbne spørgsmål ud fra en spørgeguide (jvf. bilag 3). Interviewene er alle optaget på bånd og er af 15-20 minutters varighed, hvor de fleste er foregået på miljøskolerne i forbindelse med et besøg, mens enkelte interviews af pædagogerne er foretaget i institutionen efterfølgende.

3.2 Metode for undersøgelsen af pilotprojektet Grøn Vision – Grøn Institution

Til undersøgelse af Grøn Vision projektet er udelukkende benyttet kvalitativ metode i form af dybdegående interviews ud fra en spørgeguide (jvf. bilag 4), som alle er optaget på bånd. Det skyldes, at der her er tale om udvikling af et koncept, hvor det netop er den holistiske forståelse, der er vigtig, og ikke den statistiske generalisering, som en kvantitativ undersøgelse kan give.

I spørgeguiden har følgende fire overordnede analyseområder været omdrejningspunktet:

- tiltag og konkrete resultater; teknisk, administrativt og pædagogisk
- udbytte i forhold til forventninger
- institutionens egen indsats
- Grøn Vision i fremtiden

Der er foretaget 6 interviews af 30-45 minutters varighed i 5 forskellige institutioner. Heraf har 1 været institutionens leder, 2 har været af projektets kontaktperson, og 3 har været almene pædagoger for netop at få en spredning i respondenternes indfaldsvinkel til projektet.

4.0 Brugerundersøgelse af miljøskolerne

Undersøgelsens resultater vil blive fremstillet systematisk i forhold til analyseområderne, først overordnet for alle tre miljøskoler og derefter enkeltvist, hvor der måtte være specifikke resultater for den enkelte miljøskole. Ligeledes vil der blive skelnet mellem læreres og pædagogers svar, når udsving opstår, så der også bliver redegjort for forhold relateret til *Børnehaver og Miljø* projektet.

Det skal bemærkes, at hhv. gruppen af pædagoger fra Øresundsmiljøskolen og Vandværkstedet er relativ lille, således at den statistiske opgørelse over disse grupper på et forholdsvist lille grundlag kan give store udsving. Alle statistiske udregninger findes desuden i bilagsform (jvf. bilag 5).

4.1 Kendskab til Miljøtjenestens aktivitetstilbud

Her var det vigtigt for Miljøtjenesten at finde ud af, hvor lærere og pædagoger har deres kendskab til aktiviteterne fra for at vurdere, om der skal gøres en ekstra indsats på informationsområdet.

Spørgsmål i spørgeskemaet¹

Der var et stort sammenfald i svarene, idet hele **60,3%** af den samlede mængde svarede, at de havde hørt om aktiviteterne fra en kollega. **21,6%** havde hørt om dem af helt anden vej, såsom TV eller Grønt kursus, mens kun **5,7 %** havde fået kendskab til dem via Internettet, hvilket også gjorde sig

¹ a) Hvorfra har du fået kendskab til dette aktivitetstilbud?

gældende for respondenter, der havde hørt om dem via et tidsskrift eller en avis. Desuden havde **6,6%** fået kendskab til aktiviteterne fra en informationsfolder udsendt af Miljøtjenesten.

For pædagoger fra daginstitutionerne gjaldt det dog, at **21,7%** havde fået kendskab til aktiviteterne fra informationsfolderen, de havde fået tilsendt i forbindelse med den særlige indsats fra projektet *Børnehaver og Miljø*.

Derudover var det interessant at se, at der fra lærere og pædagoger, der havde besøgt Øresundsmiljøskolen, var **16,6%**, som havde fået kendskab til aktiviteterne via Internettet, mod kun hhv. **1,7%** fra Vandværkstedet og **3,8%** fra Naturværkstedet.

Når man imidlertid sammenholder disse besvarelser med udsagn fra de dybdegående interviews, hvor der blev spurgt mere indgående til, hvad de forskellige svar dækker over, fremgik det, at besvarelsen *kollega* også kunne dække over, at man havde hørt om det på *introdagene* (for nye lærere, pædagoger og pædagogmedarbejdere), eller at det blot var en påmindelse fra en kollega om aktiviteterne, der havde udløst booking af et besøg. Således er det ikke nødvendigvis **60,3%**, der reelt har fået kendskab til aktiviteterne via en kollega, hvilket dog ikke ændrer på, at det er den oplevelse, de pågældende respondenter selv har.

4.2 Bookingsituationen

Dette analyseområde handler primært om at belyse, hvor lang tid forud for et besøg en lærer/pædagog har booket besøget. Dels er det interessant at vide i forhold til deres planlægning, og dels indikerer det, hvor stort pres der er på aktivitetstilbuddene. Desuden ønsker man at få kendskab til respondenternes behov for at kunne booke over Internettet, idet man i Miljøtjenesten har haft et indtryk af, at elektronisk booking ville hjælpe mange i deres planlægning.

Spørgsmål i spørgeskemaet²

4.2.1 Booking forud for et besøg

Samlet set var der med **47,2%** flest, der havde booket deres besøg 1-4 uger i forvejen mod **18,8%**, som havde booket 1-2 mdr. forinden, og **21,7%**, der havde booket 3-6 mdr. før besøget. Derimod havde kun **8,4%** booket mere end 6 mdr. inden besøget. **3,7%** svarede ikke på dette spørgsmål, hvilket tolkes som ensbetydende med, at en kollega har booket besøget, eftersom det var, hvad respondenterne svarede ved dybdeinterviewene.

Ser man derimod på svarene fordelt på de tre forskellige miljøskoler samt på fordelingen af svar fra lærere og pædagoger, ser billedet anderledes ud. For det første fremgår det da, at det er pædagogerne med hele **86,9%**, som trækker statistikken op på besvarelsen 1-4 uger, idet lærere her kun udgør **36,1%**, samtidig med at besvarelsen 3-6 mdr. i lærernes tilfælde er oppe på **26,5%**.

Ligeledes er der markant forskel på svarene, alt efter hvilken miljøskole der er tale om. Her har respondenterne nemlig booket længst tid forud for et besøg på Vandværkstedet og kortest på Naturværkstedet. Det ses ved, at det på Vandværkstedet er besvarelsen 3-6 mdr., der går igen oftest

² a) Hvor lang tid i forvejen bookede du dit besøg på aktivitetsstedet?

b) I hvor høj grad ville det hjælpe i din planlægning at kunne booke dit besøg elektronisk, således at booking fx kunne foregå døgnet rundt?

med **32,1%** mod kun **30,3%** ved svaret 1-4 uger, ligesom der her er hele **12,5%**, der svarer mere end 6 mdr. Det betyder, at næsten **45%** af alle besøg på Vandværkstedet er booket 3-6 mdr. eller mere end 6 mdr. inden besøget. Øresundsmiljøskolen ligger midt imellem med **58,3%** for besvarelsen 1-4 uger og **25%** ved 1-2 mdr., hvorimod Naturværkstedet ved 1-4 uger svaret tegner sig for **73%** men kun har **11,5%** i både 1-2 mdr. og 3-6 mdr. kategorien.

At det netop er Naturværkstedet, hvor respondenterne booker kortest tid inden et besøg, er desuden i overensstemmelse med, at det også er pædagogerne, der booker kortest tid inden et besøg, idet daginstitutioner udgør en væsentlig større del af Naturværkstedets besøg end af de to andre miljøskolers.

Ved dybdeinterviewene fremgik det relativt tydeligt, at det hovedsagelig er pga. stor efterspørgsel og dermed ventetid på besøg på miljøskolerne, at respondenterne ofte booker besøgene lang tid i forvejen, snarere end af hensyn til deres egen planlægning. Samtidig viste interviewene, at der er stor spredning i respondenternes oplevelse af, hvor længe inden et besøg det er nødvendigt at booke, og hvorvidt det hænger godt sammen med planlægningen i undervisningen/institutionen. Der var både respondenter, som fx havde booket en måned forinden, hvor det passede fint i planlægningen, eller de, der havde booket flere måneder inden, men som ikke følte det som noget problem, fordi undervisningen blot tilrettelægges derefter. Og så var der modsætningen med respondenter, som oplevede det som et stort problem i forhold til planlægningen, at der er så lang ventetid på besøg. Det gjaldt hovedsageligt lærere, som i højere grad end pædagoger er underlagt tidsrammer, hvorimod pædagogerne ikke oplevede det så problematisk at skulle vente.

Desuden blev det nævnt som et problem, at det på Vandværkstedet er så svært at komme til i det hele taget, og at man ved henvendelse får at vide, at der er booket op for i år, men at der endnu ikke er åbnet for booking for næste år.

4.2.2 Booking over Internettet

Som ventet er der generelt et behov for at kunne booke besøg over Internettet, idet **43,3%** svarer, at det i høj grad ville hjælpe i deres planlægning at booke over Internettet, og **33%** svarer, at det i nogen grad ville hjælpe, hvilket betyder, at **76,3%** af alle respondenter har ytret ønske om elektronisk booking. Af de resterende **23,5%** udgør blot **5,6%** respondenter, der slet ikke mener, det ville hjælpe i deres planlægning at booke over Internettet.

Kigger man på fordelingen af læreres og pædagogers besvarelser, stemmer de godt overens med ovenstående statistik og udsagn, hvor det fremgik, at planlægning ikke spiller en lige så stor rolle for pædagoger som for lærere. Af svarene fremgår det nemlig, at lærerne i **45,7%** af tilfældene har svaret i høj grad mod kun **34,8%** for pædagogernes vedkommende, ligesom **26%** af pædagogerne kun mener, det i nogen grad ville hjælpe i deres planlægning. Samtidig ses det, at **21,8%** pædagoger har svaret i mindre grad, mens hele **17,4%** slet ikke mener, det ville hjælpe dem i planlægningen. Dog har over **60%** af pædagogerne givet udtryk for, at det i høj grad eller i nogen grad ville hjælpe i planlægningen at kunne booke besøg over Internettet.

I interviewene blev der givet flere årsager til, at elektronisk booking ville være en fordel. Flere kunne konkret redegøre for, hvordan man i så fald selv ville kunne undersøge, hvornår der findes muligheder for hvad på et hvilket som helst tidspunkt på døgnet. Andre fortalte, at elektronisk booking ville være en hjælp, fordi det kan være problematisk at booke om formiddagen, mens man

har undervisning, og en respondent kunne fx berette, at det havde taget en hel måned at booke besøget, fordi hun konstant havde glemt at ringe i Miljøtjenestens telefontid for booking.

4.2.3 Sammenfatning

Sammenfattende kan det siges, at knapt halvdelen af respondenterne har booket deres besøg 1-4 uger inden besøget, mens lidt over halvdelen har booket det længere tid inden. Det er markant, at det er Vandværkstedet, der har sværest ved at efterkomme ønsket om at modtage besøg, idet ca. **45%** af respondenterne har booket mindst 3 mdr. forud for deres besøg. Naturværkstedet, hvor ca. halvdelen af besøgene er fra daginstitutioner, udgør miljøskolen med kortest ventetid, hvilket er i overensstemmelse med, at pædagoger oftest kun oplever en ventetid på 1-4 uger. Af dybdeinterviewene fremgår det, at det for en del respondenter er et problem, at der er så lang ventetid på besøg, bl.a. fordi det vanskeliggør planlægningen.

Desuden er der både for lærere og pædagoger et rimeligt stort behov for at kunne booke besøg over Internettet. Behovet er allerstørst for lærernes vedkommende, fordi de oftest er mere afhængige af at skulle planlægge undervisningen.

4.3 Miljøskolernes beliggenhed i forhold til transportmuligheder

Da de tre miljøskoler ligger i ydre kantsområder i forhold til mange københavnske skoler, ønskede man at få et billede af, hvor stor en rolle afstand og relativt ringe transportmuligheder til miljøskolerne spiller for, hvor ofte lærere og pædagoger tager på besøg. Ligeledes er det interessant at vide, om disse faktorer har betydning for, hvilken miljøskole man vælger at besøge.

Spørgsmål i spørgeskemaet³

4.3.1 Valg af miljøskole

Ser man her på det samlede billede, svarede **31,1%**, at transportmuligheder i høj grad spiller en rolle for deres valg af miljøskole, **38,7%** svarede, at det i nogen grad spiller en rolle, mens **19,8%** mente, at det spiller en mindre rolle. **10,3%** syntes slet ikke, det spiller nogen rolle. Det vil sige, at godt og vel **70%** af alle respondenter i høj eller nogen grad mener, at transportmuligheder spiller en rolle for deres valg af miljøskole.

Dog skal det her understreges, at oplevelsen af, hvad der er gode eller ringe transportmuligheder, samt hvor lang tid det er rimeligt at bruge på transport til/fra en miljøskole er individuel. Det fremgik tydeligt af interviewene, hvor nogle syntes, en halv time er rimeligt at bruge på transport, men at en hel time fx ville være helt uacceptabelt, mens andre vurderede, at en times transport er, hvad der må påregnes til udflugter. Desuden tilføjede flere respondenter, at længere transporttid er acceptabel, hvis kvaliteten og værdien af en udflugt er i top.

Deler man besvarelsene for lærere og pædagoger op, er der igen en forskel at spore, da næsten dobbelt så mange pædagoger som lærere svarer, at transportmuligheder i høj grad spiller en rolle for valg af miljøskole. Her svarer pædagogerne i **43,5%** af tilfældene nemlig i høj grad mod lærernes kun **27,4%**. Derimod mener **45,7%** af lærerne, at det i nogen grad spiller en rolle, hvilket betyder,

³ a) I hvor høj grad spiller transportmuligheder en rolle for dit valg af aktivitetssted?

b) I hvor høj grad spiller transportmuligheder en rolle for hyppighed af besøg på et aktivitetssted?

at mere end **70%** af lærerne synes, transportmuligheder i høj grad eller nogen grad spiller en rolle. Til gengæld udgør denne sammenlægning i pædagogernes tilfælde kun ca. **60%**. Samtidig er det interessant at se, at **17,4%** pædagoger vurderer, det slet ingen rolle spiller, hvor kun **8,3%** af lærerne mener det samme. Det vil sige, at det er pædagogerne, der tegner sig for både den højeste procentdel af besvarelsen i *høj grad* og den højeste for besvarelsen *slet ikke*.

4.3.2 Hyppighed af besøg

I besvarelserne for i hvor høj grad transportmuligheder spiller en rolle for, hvor hyppigt respondenterne bruger miljøskolerne, tegner der sig på sin vis et andet billede, selvom **37,7%** af alle respondenter svarer i høj grad og **36,7%** i nogen grad. Det interessante er nemlig, at der stort set ingen forskel er i lærernes og pædagogernes svar, når det gælder, i hvor høj grad transportmuligheder spiller en rolle for hyppighed af besøg, idet lærernes svar her udgør **37,3%** og pædagogernes **39,1%**. Derimod er forskellen, at lærerne i hhv. **40,9%** og **12%** af tilfældene svarer hhv. i nogen grad og i mindre grad, hvor pædagogernes svar i disse to kategorier er mere jævnt fordelt med hhv. **21,7%** og **26,1%**. Igen fremgår det altså, at transportmuligheder spiller en lidt større rolle for lærere end for pædagoger.

Ved interviewene blev det uddybet, hvilke faktorer der spiller en rolle for hhv. læreres og pædagogers besvarelser i spørgeskemaet, samtidig med at det blev tydeliggjort, at begge grupper respondenter er under tidspres, når de tager på udflugt.

Lærerne kunne fortælle, at det er et stort problem, at deres gratis skolebuskort først gælder fra kl. 09:00, fordi de forskellige forløb på miljøskolerne netop starter kl. 09:00. Det betyder, at udflugten bliver mere stressende, og at man ikke altid får den nødvendige tid og ro til at fordybe sig. Dog er det en generel holdning hos respondenterne, at miljøskolernes forløb er så givende, at man vil gå langt for at komme på besøg, hvilket fx også indebærer, at lærere ofte er villige til at bruge noget af egen tid på udflugten, for at det kan hænge sammen.

Pædagogerne fortæller om andre problemstillinger, såsom at lang transporttid er ensbetydende med større behov for pædagoger på udflugten. Jo flere offentlige transportmidler, desto flere pædagoger skal der til, hvilket betyder, at man ikke kommer på udflugt så ofte som ønsket. Desuden skal man være tilbage i institutionen inden kl. 15:00, hvor den mere sparsomme eftermiddagsbemanding starter. For fritidshjemmene er tidspresset det samme, selvom tidsrammerne er anderledes. Her møder børnene først efter kl. 13:30, når de har fri fra skole, så der kun er tre timer til udflugten, inden de skal være tilbage på fritidshjemmet.

4.3.3 Sammenfatning

Det kan udledes, at transportmuligheder for **70-75%** af respondenterne i høj grad eller nogen grad spiller en rolle for dels deres valg af miljøskole og dels for, hvor ofte de kommer på besøg på en miljøskole. Samtidig fremgår det, at det spiller en lidt større rolle for lærerne end for pædagogerne. Ifølge dybdeinterviewene svarer lærere og pædagoger lige fra, at det er rimeligt at bruge en halv time på transport, til at en time eller længere er acceptabelt. Dog er de stort set enige om, at de er villige til at bruge længere tid på transport, så længe de får så rigt et udbytte, som tilfældet er, ved at besøge miljøskolerne.

4.4. Vurdering af miljøskolernes faciliteter

De tre miljøskoler har meget forskellige fysiske rammer, hvorfor det har været interessant at undersøge, hvor tilfredse brugerne er med miljøskolernes faciliteter, såsom frokoststed og toiletforhold, samt hvilken betydning dette kan have for deres vurdering af andre aspekter af besøget. Analyseområdet vil derfor blive sammenholdt med respondenternes øvrige vurdering af miljøskolen og de ansatte samt med vurderingen af børnenes faglige og sociale udbytte af besøget.

Spørgsmål i spørgeskemaet⁴

Totalt set svarede **81%** af respondenterne, at de enten var meget tilfredse eller rimelig tilfredse med miljøskolernes faciliteter, hvoraf de **44,3%** var meget tilfredse, og de **36,7%** var rimelig tilfredse. **9,4%** var hverken tilfredse eller utilfredse, **5,6%** var mindre tilfredse, og **2,8%** var slet ikke tilfredse.

De tre miljøskoler tegner sig imidlertid for relativt forskellige svar, idet alle **100%** er meget tilfredse eller rimelig tilfredse med faciliteterne på Naturværkstedet med en fordeling på hhv. **65,3%** og **34,6%**. På Vandværkstedet er det samlede tal i de samme kategorier på **82%** med en fordeling på hhv. **41%** og **41%**, mens det i Øresundsmiljøskolens tilfælde kun er **58%**, der er meget tilfredse eller rimelig tilfredse med lige mange svar i hver kategori. Ligeledes er det Øresundsmiljøskolen, der trækker statistikken op for slet ikke tilfreds besvarelsen, idet der er **12,5%** i denne kategori.

4.4.1 Øresundsmiljøskolen

På en del af spørgeskemaerne havde respondenterne benyttet sig af den stiplede linje til at tilføje, at toiletforholdene var for dårlige, mens det i ganske få tilfælde også drejede sig om, at frokoststedet ikke fungerede tilfredsstillende. I overensstemmelse dermed fremgik det ifølge interviewene, at Øresundsmiljøskolens brug af tørkloset ikke falder i god jord hos alle respondenter, som fx denne respondent udtrykker:

"man kunne godt tænke sig et toilet og en håndvask med et stykke sæbe"

Dog var det ikke alle de interviewede, der oplevede det som et problem ikke at have et rigtigt toilet eller rindende vand, idet det blev nævnt, at de primitive faciliteter netop er med til at understrege det gamle krudthus' helt særlige charme. I det hele taget blev stedet rost meget af flere respondenter, som mente, de særlige omgivelser er med til at give børnene en unik oplevelse, samt at naturen er det bedste frokoststed, man kan tilbyde.

4.4.2 Vandværkstedet

Ligeledes er det toiletforhold på Vandværkstedet, der er årsag til de flestes utilfredshed, men her drejer det sig ikke om for dårlige toiletforhold men om manglende toilet ved udendørsdelen. Flere respondenter nævnte det som en forringende faktor for, hvordan besøget fungerede, at man skal følge mindre børn op i hovedbygningen for at benytte toilettet, fordi aktiviteten går i stå, hver gang

⁴ a) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets faciliteter, såsom frokoststed og toiletforhold?

en pædagog eller lærer skal gå fra. Når adspurgt ville respondenterne stille sig tilfredse med adgang til et tørkloset.

Hvad angår tilfredshed med miljøskolernes tilbud af frokoststeder, er langt de fleste meget tilfredse med at sidde i naturen, så længe der er et rimeligt alternativ i tilfælde af regnvejr. Dog oplyste flere, at de savnede en skraldespand til madpapir på udendørsdelen på Vandværkstedet. Ligeledes var der et par enkelte mindre positive tilkendegivelser omkring Vandværkstedet, idet man netop i regnvejr ikke syntes, det fungerede tilfredsstillende med det lokale, der blev stillet til rådighed. Dels var det for småt, og dels fungerede det rigtigt dårligt, at børnene skulle tage skoene af udenfor, som oven i købet kun kunne stå i døråbningen og spærre for vejen.

4.4.3 Faciliteter i forhold til fagligt og socialt udbytte

Da både niveauet for fagligt og socialt udbytte og for vurderingen af miljøskolernes faciliteter er så relativt højt, fordeler svarene sig ikke tilstrækkeligt til at se nogen klar sammenhæng mellem disse to analyseområder. Men det faktum, at svarkombinationen i høj grad/meget tilfreds og i høj grad/rimelig tilfreds stort set udgør en lige stor procentdel, indikerer alligevel, at vurderingen af faciliteterne ikke spiller den store rolle for vurderingen af børnenes faglige og sociale udbytte.

4.4.4 Faciliteter i forhold til miljøskolen og de ansatte

Igen betyder det høje niveau for vurdering af miljøskolerne og de ansatte og stedernes faciliteter, at der ikke er nogen klar sammenhæng at spore i svarene, når man sammenholder disse to analyseområder.

4.4.5 Sammenfatning

Det kan udledes, at respondenterne almindeligvis er meget tilfredse eller rimelig tilfredse med miljøskolernes faciliteter, idet **80%** af besvarelsener ligger i disse to kategorier. Respondenterne er typisk mest tilfredse med Naturværkstedets faciliteter med hele **100%**, som er enten meget tilfredse eller rimelig tilfredse, hvorimod færrest er tilfredse med Øresundsmiljøskolens faciliteter, hvor kun **58%** er meget tilfredse eller rimelig tilfredse med stedets faciliteter.

Ved nærmere uddybelse ved interviewene fremgik det, at det oftest drejer sig om toiletforhold, som er enten utilfredsstillende eller helt mangler ved nogle af aktiviteterne. Det skal dog tilføjes, at flere af respondenterne oplyste, at de ikke havde tænkt over den negative kritik, før de blev spurgt i forbindelse med undersøgelsen.

Respondenternes vurdering af miljøskolernes faciliteter har ikke umiddelbart nogen betydning for deres vurdering af hverken børnenes faglige og sociale udbytte eller for deres øvrige vurdering af den besøgte miljøskole og de ansatte.

4.5 Inddragelse af aktiviteten i undervisningen/institutionen

Dette analyseområde omhandler, hvor meget et besøg indgår i et fagligt undervisningsforløb i en klasse eller et specifikt tema i en institution. Analyseområde vil også blive belyst ud fra børnenes klassetrin, og ud fra om respondenterne – i lærernes tilfælde - er fagansvarlig for besøget eller blot er med som støttelærer. Desuden vil det under afsnittet om børnenes udbytte blive belyst i relation til

det pågældende analyseområde for at finde ud af, i hvor høj grad der er en sammenhæng mellem inddragelse af aktivitetstilbuddet i undervisningen/institutionen og børnenes udbytte af besøget.

Spørgsmål i spørgeskemaet⁵

Det skal bemærkes, at dette analyseområde både i spørgeskemaet og i statistikopgørelsen vedlagt som bilag 5 er kaldt *forberedelse* i spørgsmålets overskrift, hvorimod det i rapporten fremstilles som *inddragelse* eller *indgåelse i en faglig sammenhæng*.

4.5.1 Inddragelse af aktiviteten

Ved spørgsmålet om i hvor høj grad aktivitetstilbuddet indgår i et forløb i undervisningen/institutionen, svarer **45,2%**, at den i høj grad indgår, og **34,9%** at den i nogen grad indgår, således at den samlede mængde af disse to svartyper udgør **80,1%**. Derimod svarer blot **11,3%**, at aktivitetstilbuddet kun i mindre grad indgår, og **8,4%** at det slet ikke indgår i undervisningen/institutionen.

Analyserer man herefter svarene fra miljøskolerne hver for sig, fremkommer forskellige mønstre for alle tre miljøskoler. Vandværkstedet har den højeste procentdel i svarangivelsen i høj grad med **48,2%**, dog med Øresundsmiljøskolen lige i hælene med **45,8%**, mens Naturværkstedet kun har **38,4%** af svarene i denne kategori. Derimod er det Naturværkstedet med markant flest svar i kategorien i nogen grad med **50%** mod kun **28,5%** for Vandværkstedets vedkommende og **33,3%** på Øresundsmiljøskolen. Lægger man disse to kategorier sammen, er det Naturværkstedet med **88,4%**, som tegner sig for den højeste procentdel, Øresundsmiljøskolen for den næsthøjeste med **79,1%** og Vandværkstedet for den laveste med **76,1%**.

Ser man derimod på svarfordelingen for lærere og pædagoger, tegner der sig igen et andet billede, hvor det bliver klart, at den høje procentdel for Naturværkstedet, når man sammenlægger svarkategorierne i høj grad og i nogen grad, skyldes pædagogernes mange svar i begge disse to kategorier. Til sammenligning svarer **0%** i nogen grad fra Vandværkstedet, og **0%** i høj grad fra Øresundsmiljøskolen, hvilket er årsagen til, at ingen af de to miljøskoler kommer i nærheden af Naturværkstedets tal, når man sammenlægger kategorierne i høj grad og i nogen grad. På samme led ses det, at det for Øresundsmiljøskolens vedkommende er pædagogerne, som trækker statistikken ned i de samme kategorier, eftersom det netop er Øresundsmiljøskolen med sammenlagt **85%**, der har den højeste procentdel, hvis man kun medtager lærernes svar.

Ligeledes gælder det for lærernes og pædagogernes forskellige svar, at det oftest er pædagogerne, som svarer, at aktivitetstilbuddet slet ikke indgår i noget specifikt tema i institutionen med en svarprocent på **26%**, hvorimod lærernes svar i dette felt kun udgør **3,6%**.

4.5.2 Inddragelse af aktiviteten i forhold til børnenes klassetrin

Her er der en tydelig tendens til, at lærere for 0.-3. kl. og lærere for 4.-6. kl. svarede meget ens i alle svarkategorier med **51-53%** i svarangivelsen i høj grad, **31-33%** i kategorien i nogen grad og ca. **15%** i kategorien i mindre grad. Derimod svarede kun **41,1%** af lærerne for børn på klassetrinene

⁵ a) I hvor høj grad indgår aktivitetstilbuddets indhold i et undervisningsforløb i klassen/specifikt tema, I arbejder med i institutionen?

b) Hvad er grunden til, at du valgte netop denne aktivitet til din klasse/denne gruppe børn?

7.-10. kl., at aktivitetstilbuddet i høj grad indgår i et undervisningsforløb, og **17,6%** at det slet ikke indgår i et forløb. I de to midterste svarkategorier i nogen grad og i mindre grad ligner besvarelsene til gengæld de to andre aldersgrupper.

4.5.3 Inddragelse af aktiviteten i forhold til fagansvar

Da **93,9 %** af respondenterne kan karakteriseres som værende fagansvarlige for besøget, er der ikke tilstrækkeligt grundlag til at lave en sammenligning mellem graden af inddragelse af aktiviteten i undervisningen, og hvorvidt læreren underviser klassen i det fag, som er direkte relateret til besøget på miljøskolen.

4.5.4 Valg af aktivitetstilbud

Gør man svarene for alle respondenter op, opgiver **52,8%** som årsag til, at de valgte den pågældende aktivitet, at den indgår specifikt i et undervisningsforløb eller i et specifikt tema i institutionen. **20,7%** plyser, at aktiviteten ligger tættest på det, de arbejder med for tiden, og **25,4%** angiver anden årsag end de anførte på spørgeskemaet. De fleste har tilføjet på de stiplede linjer i skemaet, hvilken anden årsag der er tale om, såsom; at man har fået det anbefalet; at man bor lige ved siden af; at alle børn bør have større kendskab til natur og miljø, mm. I de to øvrige svarkategorier er der hhv. **0%** og **0,9%** besvarelser, hvorfor de ikke nævnes yderligere.

Ved opgørelse af hver miljøskole fremgår det, at besvarelsene for Vandværkstedet og Øresundsmiljøskolen er meget lig hinanden, da de begge har **58,3%** svar i kategorien, at aktiviteten indgår specifikt i et forløb og hhv. **14,2%** og **16,6%** i den næste kategori, hvor aktiviteten ligger tættest på det, man arbejder med for tiden. Således skiller Naturværkstedet sig ud ved kun at have **34,6%** i den første kategori men derimod **38,4%** i den anden. Lægges man de to kategorier sammen, ser billedet meget ens ud for alle tre miljøskoler med godt og vel **70%** i alle tilfælde.

Det interessante er således, at det er forskellen i læreres og pædagogers svar, der gør udsvinget på Naturværkstedet, fordi det her kun er **21,4%** af lærerne, der oplyser, at aktiviteten indgår specifikt i et undervisningsforløb, mens **57,1%** svarer, at den ligger tættest på det, de arbejder med for tiden, hvorimod det modsatte billede tegner sig for pædagogernes svar.

Samtidig er der også markant forskel i svarene, når det handler om kategorien andet, hvor pædagogerne med **39,1%** næsten dobbelt så ofte som lærerne svarer anden årsag til besøget, mens lærernes procentdel kun udgør **21,6%**. Sammenholder man disse tal med ovenstående, hvor respondenterne har svaret på, i hvor høj grad aktivitetstilbuddets indgår i et specifikt tema i institutionen, er dette også i overensstemmelse med, at pædagoger i langt flere tilfælde end lærere svarer, at det slet ikke indgår.

4.5.5 Inddragelse af aktiviteten ud fra dybdeinterviews

I denne forbindelse er dybdeinterviewene særligt interessante, fordi man her kan få uddybet, hvordan og hvor meget aktivitetstilbuddene indgår i en faglig sammenhæng, samt hvordan det både varierer individuelt og afhængigt af, om der er tale om lærere eller pædagoger. Således fremgår det af interviews med flere pædagoger, at formålet med besøget på en miljøskole ofte skal ses i en bredere sammenhæng end et konkret tema, citat fra en pædagog, der har været på Vandværkstedet:

*”det passede fint ind i 3 månedsplanen, der handler om natur
- vi gik hjem og lavede skibe af aviser og malede dem
og slutter af i denne her måned med at sejle med skibene”*

Eller en anden pædagog på Naturværkstedet:

*”vi har snakket om dyrene, og hvad der rører sig i naturen og årstiderne,
og så er det en opfølgning fra sommerferien, hvor vi var ude og fiske
for at se, om der er nogle andre dyr nu om efteråret”*

Ved interviewene med lærerne var der større forskel på deres redegørelser over, hvordan de bruger besøgene på miljøskolerne i deres undervisning, hvilket dog formentlig også afspejler, hvordan formålet med besøget varierer afhængigt af børnenes klassetrin og hvilket fag, læreren underviser børnene i, citat fra en dansklærer til en 2. kl. på Naturværkstedet:

*”vi har ikke noget tema i dag, det er bare en social tur, og så de kan få noget frisk luft,
de skal bare opleve - bare at lugte til krydderurter og opleve naturen”*

I modsætning til det meget konkrete formål, biologilæreren til en 4. kl. på Øresundsmiljøskolen har:

”vi laver teori hjemmefra og eksperimenterer ude”

Desuden giver dybdeinterviewene en anden interessant viden, som ikke kan spores ud fra svarene i spørgeskemaet, idet interviewererne flere gange har fornemmet, at respondenterne måske har overdrevet en anelse, hvor meget aktivitetstilbuddet inddrages i undervisningen eller i institutionens temaer. Det er naturligvis interviewerens fortolkning, ligesom respondenternes svar også kan være et fortolkningsspørgsmål; hvor meget skal et aktivitetstilbud indgå i et undervisningsforløb eller et specifikt tema i institutionen, for at det vurderes, at det i høj grad indgår i en faglig sammenhæng?

4.5.6 Sammenfatning

Statistikken viser, at aktivitetstilbuddene i høj eller nogen grad indgår i en faglig sammenhæng i ca. **80%** af svarene, og at den oftere indgår i læreres undervisning end i pædagogernes temaer i institutionerne. Det er dog ikke tilfældet for respondenter, der har besøgt Naturværkstedet, hvor det er lige omvendt. Svarfordelingen på de tre miljøskoler varierer i det hele taget, afhængigt af om man fokuserer på i høj grad kategorien eller lægger den sammen med i nogen grad kategorien, og om man ser på lærere og pædagoger adskilt eller samlet. Generelt set kan det dog udledes, at den gruppe, hvor aktiviteten indgår i en faglig sammenhæng i størst omfang, er lærere, der har besøgt Øresundsmiljøskolen.

Ser man på, hvilken årsag respondenterne giver til deres besøg, er der en sammenhæng med ovenstående svar, idet aktiviteten specifikt indgår i et undervisningsforløb eller i et tema i institutionen lige så ofte, som at der bliver svaret, at den i høj grad indgår. Samtidig er der flest pædagoger med svar i *andet* kategorien, hvilket også er i tråd med, at besøg for dem ikke nær så ofte som for lærerne har et konkret tema som årsag.

Der er desuden et mindre udsving i svarene fordelt på klassetrin, idet lærere for udskolingsklasser fra 7.-10. kl. inddrager aktiviteten i undervisningen mindre end de to øvrige klassetrinsgrupper.

Da **93,9 %** af respondenterne er fagansvarlige for besøget, er der ikke tilstrækkeligt grundlag til at lave en sammenligning mellem graden af inddragelse af aktiviteten i undervisningen, og hvorvidt læreren underviser klassen i det fag, som er direkte relateret til besøget på miljøskolen.

Interviewene viser, at et besøg ofte for institutionerne og de mindre klasser drejer sig om at opleve og sans naturen og blive inspireret til at følge op på besøget efterfølgende. Af eksempler nævner respondenterne, at de efter et besøg laver papirskibe, sodavandsis eller isterninger eller fx bruger tegninger over børnenes oplevelser som udgangspunkt til at snakke om udflugten. For større børn er der oftest tale om et mere konkret fagligt indhold relateret til undervisningen.

4.6 Fagligt og socialt udbytte af et besøg

Det primære formål med undersøgelsen er at belyse, hvor stort et udbytte børnene får af Miljøtjenestens aktivitetstilbud. Dette analyseområde er opdelt i et fagligt og et socialt udbytte, da man har en formodning om, at besøg på en miljøskole ofte også har en social dimension af betydning. Desuden vil analyseområdet blive analyseret i sammenhæng med analyseområdet omkring inddragelse af aktiviteten i undervisningen/institutionen samt blive sammenholdt med, hvorvidt respondenterne – i lærernes tilfælde - er fagansvarlige for besøget.

Spørgsmål i spørgeskemaet⁶

Det skal imidlertid pointeres, at der pga. formuleringsforskellen i spørgeskemaet til lærere og pædagoger evt. kan være en fortolkningsforskel, der kan have betydning for respondenternes svar, idet *fagligt indhold* i pædagogernes skema er kaldt *besøgets formål*. Lærernes og pædagogernes svar er alligevel også blevet sammenlagt, bl.a. fordi det ud fra spørgsmål omkring inddragelse af aktiviteten fremgik, at også pædagoger oftest arbejder målrettet med aktivitetens indhold i form af et specifikt tema.

4.6.1 Fagligt udbytte

Her svarer **71,6%** af den samlede mængde, at aktiviteten i høj grad kan bruges fagligt, **24,5%** at den i nogen grad kan bruges, og **3,7%** at den i mindre grad kan bruges fagligt, hvilket betyder, at **96,3%** i høj grad eller i nogen grad mener at kunne bruge aktiviteten til et fagligt formål.

Ser man på fordelingen af svar fra miljøskolerne, er den mest markante forskel, at der er færre respondenter fra Øresundsmiljøskolen end på de to øvrige miljøskoler, der vurderer, at aktiviteten i høj grad kan bruges i en faglig sammenhæng, idet kun **66,6%** svarer i høj grad mod **73,2%** fra Vandværkstedet og **73%** fra Naturværkstedet. Forskellen i dette resultat ses i svarkategorien i mindre grad, da **10%** af lærerne på Øresundsmiljøskolen vurderer, at aktiviteten kun i mindre grad kan bruges fagligt.

Denne tendens lader til at være den primære årsag til det samlede resultat for lærernes svar i forhold til pædagogernes svar, hvor lærerne i **68,6%** af tilfældene svarer i høj grad, mens pædagogerne er

⁶ a) I hvor høj grad kan aktivitetens indhold bruges fagligt i undervisningen/til det, der var formålet med besøget?
b) I hvor høj grad har børnene fået et socialt udbytte af besøget?
c) I hvor høj grad har børnene haft en god eller spændende dag?
d) I hvor høj grad passede aktiviteten til børnenes niveau?

helt oppe på **82,6%**. Pædagogernes **17,3%** i kategorien i nogen grad betyder dermed, at de i **100%** af tilfældene har svaret enten i høj grad eller i nogen grad. På Vandværkstedet er det sågar alle **100%** af pædagoger, der svarer i høj grad. Denne forskel i svar kan dog bunde i den tidligere omtalte formuleringsforskel i spørgeskemaet til lærere og pædagoger.

Til spørgsmålet om, i hvor høj grad aktiviteten er tilpasset børnenes niveau, svarer alle på nær **0,9%**, enten at den i høj grad eller i nogen grad er tilpasset børnenes niveau, hvor i høj grad kategorien udgør hele **82,1%** og i nogen grad kategorien **16,9%**. Her er det hovedsageligt pædagogerne fra Naturværkstedet, der gør forskellen ved oftere end fra de to andre miljøskoler at svare i nogen grad frem for i høj grad. Generelt må det konkluderes, at forløbene langt hen af vejen er rigtigt godt tilpasset børnenes niveau.

4.6.1.1 Fagligt udbytte ud fra dybdeinterviews

Når man går mere i dybden ved interviewene omkring respondenternes vurdering af børnenes udbytte, svarer pædagogerne almindeligvis meget enstemmigt, mens der er lidt mere variation i lærernes udsagn. De to faggrupper er dog grundlæggende enige om de særlige kvaliteter ved miljøskolernes tilbud, således at forskellen i svar tilsyneladende handler mest om lærernes større fokus på et konkret fagligt udbytte.

4.6.1.1.1 Institutionsbørns faglige udbytte

Stort set alle pædagogerne mener, at børnene ud over at have en fantastisk dejlig og spændende dag lærer nogle konkrete ting af et forløb på en miljøskole. Nogle har arbejdet med et relateret tema inden besøget, men de fleste bruger besøgets indhold som afsæt og inspiration til et videre forløb i institutionen. Det vil sige, at der ofte kommer en sammenhæng mellem besøget og dels hjemmeaktiviteter i institutionen og dels andre udflugter, hvor der ofte refereres til oplevelserne på miljøskolen.

Eksempelvis fortæller en pædagog, at børnene efter et besøg på Øresundsmiljøskolen, hvor de har fisket og været i vandet iført waders, kan udpege fisk i Danmarks Akvarium, som de har set på miljøskolen. En anden pædagog oplyser, at børnene har lært, hvor vandet kommer fra, og hvad det kan bruges til, ved at være på Vandværkstedet, mens andre børn igen har lært, at sand er stærkere end vand ved at have lavet en dæmning på Vandværkstedet. På Naturværkstedet fortæller en fjerde pædagog, at børnene eksempelvis har lært, hvordan man fisker, og hvilke fisk man kan fange.

Men derudover udtrykker pædagogerne, at det i høj grad også er på et overordnet forståelsesplan, at indlæringen sker, hvor det er et helhedsbillede, der skaber oplevelsen. Citat fra en pædagog på Naturværkstedet:

”det har været en anderledes dag, fx at komme ind i huset, hvor toiletterne er så meget anderledes, også det at der er en speciel atmosfære både ude og i huset, og man bruger økologi, og den der kompostbunke - det gør dem bevidst om nogle andre ting”

Eller som en anden pædagog på Naturværkstedet nævner:

”det er svært at sige, om de har lært noget konkret, lærdom sker jo i små ryk,

men fx var der en dreng, der sagde; neej, hvor er det dejligt at røre ved det træ”

Flere pædagoger forklarer, at det netop er måden, hvorpå børnene pludselig fordyber sig og bliver optaget af små ting, som betyder, at de husker ting, de har lært, og som gør besøgene på miljøskolerne til noget ekstraordinært. Man får skabt en oprigtig interesse, som man kan arbejde videre med. Som eksempel kan gives, at en institution efter et besøg på Øresundsmiljøskolen var blevet så inspireret af at opleve børnene med waders på, at man nu selv har investeret i waders og redningsveste, som bruges i vid udstrækning på udflugter i institutionens egen bus. Således er besøget ikke blot en enkeltstående oplevelse men har haft en langsigtet effekt i institutionen.

4.6.1.1.2 Skolebørns faglige udbytte

Lærerne mener ligeledes, at besøg på en miljøskole repræsenterer en helt særlig udflugtsform i undervisningsmæssig sammenhæng, og at det kan bruges på mange planer. Her er forskellen dog, at lærerne i højere grad har fokus på det konkrete faglige udbytte, børnene skal have, hvilket dog ikke ændrer på, at lærere også anskuer et besøg ud fra en kompleks synsvinkel. Således fortæller en biologilærer med en 4. kl. på Øresundsmiljøskolen, at de skal bruge besøget som afsæt til temaet *danske dyr*, men at miljøskolen kan tilbyde nogle andre rammer end skolen:

*”det er tredimensionelt, da de får lov til at røre ved en fx krabbe,
her sanser de ting, føle på tingene...også se levende dyr og ikke bare døde dyr og fisk”*

Eller matematiklæreren til en 6. kl. på Vandværkstedet, der har været på Damhussøen og fiske, og som også mener, det faglige udbytte kan relateres til matematikundervisningen:

*”nogle ting er blevet repeteret men sat ind i en ny sammenhæng,
og jeg vil altid kunne relatere vægt og længde og procentregning
og hastighedsregning af motorbåden”*

Desuden henviste en anden matematiklærer på Vandværkstedet til, at børnene for første gang nogen sinde havde forstået, hvad matematik kan bruges til, hvilket hun anså som et uvurderligt udbytte.

På samme måde fortalte en børnehaveklasseleder på Vandværkstedet, hvordan det at eksperimentere også for 6-årige børn satte ting i perspektiv, som de kunne relatere til virkeligheden:

*”da vi skulle beskytte bondegården, var der nogen, der sagde;
jamen, det er virkeligt sket, det er ikke kun lege - fordi de har set noget i fjernsynet”*

Derudover var der respondenter, som ikke selv havde et fagligt formål med besøget men var med som støttelærer i en kollegas fag, såsom læreren, der var med sin 4. kl. og deres biologilærer på Øresundsmiljøskolen, og som selv underviser klassen i dansk, kristendom og historie:

*”når de fx skal skrive digte eller historier og skal bruge deres sanser,
så er det jo meget sjovt, at de har stået og stukket øjnene ud på en fisk,
der sker jo noget i dem, og revet indvoldene ud og rørt ved det og lugtet til det
- det er jo det, mine fag handler om, at bruge alle de følelser de har”*

Ovenstående citat er et godt eksempel på, hvordan respondenterne generelt opfatter et besøg på en miljøskole som værende en kompleks oplevelse, der dels består af et fagligt udbytte, dels et socialt udbytte, en god oplevelse samt en helhedsforståelse omkring det pågældende natur- eller miljømåne, der rækker ud over, hvad man kan give i et undervisningslokale på skolen.

4.6.1.1.3 Særligt fokus på det faglige udbytte for tosprogede børn

For samtlige interviews med lærere med mange tosprogede børn i klassen var det kendetegnende, at de om muligt var endnu mere positivt stemt overfor brug af aktivitetstilbuddene i undervisningssammenhænge. Her gav de pågældende lærere udtryk for, hvilket fantastisk redskab miljøskolerne er til indlæring lige fra sprogstimulering til indføring i dansk kultur til basale danske pædagogiske principper. Som en dansklærer på besøg på Øresundsmiljøskolen med en 5. kl. siger:

*”det handler jo ikke bare om, at de får en ny viden,
men de får jo samtidig en masse nye ord
- hvis man skal lære et nyt ord, skal det gentages 60 gange,
og man er nødt til at have nogle ting, der støtter op omkring det, for at det bedre bider på”*

Ligeledes er det mangel på basale kundskaber og viden, der giver en biologilærer til en 8. kl., hovedsageligt bestående af tosprogede børn, et særligt fokus for besøget på Vandværkstedet:

*”især for de her unger, som har en meget ringe omverdensforståelse,
det at de får det i hånden, ser det, prøver det, det tror jeg, er af afgørende betydning
- så jeg tror, det element er så grænseoverskridende for dem”*

...og han fortsætter:

*”der er lavet sådan en meget god konkret base at trække på
og bruge i undervisningen og snakke videre om det her forløb”*

Interviewene giver dermed et billede af, hvor bredt de oprindelige grundideer bag aktivitetstilbuddene kan bruges, hvor det netop er eksperimenteren, undren og brug af alle sanserne, der er i fokus. Det er altså lige fra velstillede børn, der skal have en ekstra dimension på den vanlige undervisning, til børn, der for første gang forstår en sammenhæng mellem undervisningen i et fag og brugen af det i virkeligheden og så til fx tosprogede børn, hvor der er tale om en introduktion til en ukendt verden, som man muligvis ikke ellers havde kunnet åbne for dem.

4.6.1.2 Fagligt udbytte i forhold til børnenes klassetrin

Lærere for de mindste klasser fra 0.-3. kl. og lærere for de største klasser fra 7.-10. kl. svarer meget lig hinanden, når det drejer sig om det faglige udbytte af et besøg, idet lærere for 0.-3. kl. i **66,6%** af tilfældene svarer, at besøget i høj grad kan bruges fagligt mod 7.-10. kl. lærernes **64,7%**. I nogen grad kategorien udgør hhv. **30,3%** og **29,4%** og i mindre grad kategorien hhv. **3%** og **5,8%**. Derimod svarer lærere for mellemlinjen 4.-6. kl. både oftere i høj grad med **73,6%** og i mindre grad med **10,5%**, hvilket betyder, at de kun halv så ofte som de øvrige to trin svarer i nogen grad, eftersom denne kategori kun udgør **15,7%**.

4.6.1.3 Fagligt udbytte i forhold til fagansvar

Da **93,9 %** af respondenterne er fagansvarlige for besøget, er der ikke tilstrækkeligt grundlag til at lave en sammenligning mellem graden af fagligt udbytte, og hvorvidt læreren underviser klassen i det fag, som er direkte relateret til besøget på miljøskolen.

4.6.1.4 Fagligt udbytte vs. inddragelse af aktiviteten

Eftersom både lærere og pædagoger generelt har svaret, at børnene har fået et godt udbytte af besøget, og de oftest har inddraget aktiviteten i en faglig sammenhæng, er det svært at se markante sammenhænge mellem disse to analyseområder. Det betyder, at hvad enten man fokuserer alene på lærernes svar, på pædagogernes svar eller på det samlede resultat, svarer ca. **40%**, at børnene i høj grad har fået et fagligt udbytte, og at aktiviteten i høj grad har været inddraget i en faglig sammenhæng.

Imidlertid er der små udsving at spore i svarene, der indikerer, at der for nogen er en sammenhæng mellem inddragelse og udbytte af aktiviteten. Eksempelvis ses det i lærernes svar, at inddrages aktiviteten kun i mindre grad i undervisningen, svarer blot **1,2%**, at børnene i høj grad har fået et fagligt udbytte, hvorimod **8,4%** vurderer, at de i nogen grad har fået et fagligt udbytte, og **2,4%** at de i mindre grad har fået det. Samtidig kan man se, at de lærere, der i nogen grad inddrager aktiviteten i undervisningen, oftere end de, som inddrager den i høj grad, mener, børnene kun i nogen grad har fået et fagligt udbytte med en procentfordeling på hhv. **10,8%** og **7,2%**.

I pædagogernes svar er der to ting af interesse, der gør sig gældende. På den ene side svarer **100%** af de, som i høj grad har inddraget aktiviteten i institutionen, at besøget i høj grad kan bruges til det, der var formålet med besøget. Og på den anden side er der hele **21,7%**, der svarer, at aktiviteten i høj grad kan bruges til formålet, selvom den slet ikke indgår i nogen sammenhæng i institutionen.

Det kan altså konkluderes, at der er en lille tendens til, at flere får et større udbytte af et besøg, hvis aktiviteten indgår i en faglig sammenhæng, men at der samtidig er mange, der får lige så meget ud af besøget, selvom det ikke nødvendigvis har et udpræget fagligt formål.

4.6.2 Socialt udbytte

Lidt overraskende viser undersøgelsen, at respondenterne i næsten alle svarkategorier har vurderet børnenes sociale udbytte af besøget til at være ringere end det faglige udbytte. I det samlede billede er det altså kun lidt over halvdelen, dvs. **54,7%**, der har svaret, at børnene i høj grad har fået et socialt udbytte af besøget, mens **42,5%** mener, de i nogen grad har fået et socialt udbytte af besøget. Sammenlagt giver det dog knapt **97%**, hvilket er næsten sammenfaldende med svarene for fagligt udbytte og i øvrigt betyder, at svarprocenten for de to andre svarkategorier er uden nævneværdig betydning.

Forskellen består således i, at der i alle svarkategorier, bortset fra lærere, der har besøgt Naturværkstedet, og pædagoger fra Vandværkstedet, er færre respondenter, der har svaret, at børnene i høj grad har fået et socialt udbytte af besøget, fordi de i stedet har markeret i nogen grad. Mest markant er det for lærere fra Vandværkstedet, hvor kun **38,7%** svarer i høj grad mod **57,1%** i nogen grad. Det samlede resultat for hver af miljøskolerne viser derfor, at kun **42,8%** af alle respondenter fra Vandværkstedet har svaret i høj grad, **58,3%** har svaret i høj grad fra

Øresundsmiljøskolen mod hele **76,9%** af Naturværkstedets respondenter, som mener, at børnene i høj grad har fået et socialt udbytte.

4.6.2.1 Socialt udbytte ud fra dybdeinterviews

Selvom det sociale udbytte statistisk set ikke er lige så stort som det faglige, er der stadig tale om et generelt højt niveau af socialt udbytte, hvilket dybdeinterviewene også vidner om. Her taler både pædagoger og lærere meget om betydningen af at komme på udflugt og have en god oplevelse sammen. Flere respondenter nævner sågar, at netop besøg på en miljøskole giver et godt udgangspunkt for sociale relationer, fordi børnene er så optagede af aktiviteterne, at der typisk opstår færre konflikter end vanligt. Som en dansklærer til en 2. kl. på Naturværkstedet siger:

*”jeg har en klasse, der tit er oppe og toppes og slår på hinanden,
og det gør de ikke i dag”*

Eller det kan have en helt særlig betydning i relationen mellem store og små børn i en institution, som en pædagog fortæller fra et besøg på Øresundsmiljøskolen:

*”de store er meget stolte over at kende stedet, når vi har nye små med,
og vise og fortælle, at de ting gør vi –
- de store vil gerne lære videre til de små, der ikke har været der før”*

Ligeledes spiller det en vigtig rolle for flere lærere til de mindre klasser, at Vandværkstedets udendørsdel bl.a. er bygget op omkring samarbejdsprincipper, citat fra børnehaveklasseleder:

*”så er der jo noget socialt i det med samarbejdet,
og børnene får samarbejdet uden at man fortæller, at det er det, det går ud på”*

4.6.2.2 Dagen som helhed

Til spørgsmålet om børnene har haft en god eller spændende dag, er der bred enighed om, at det har de haft, idet **90,5%** af alle respondenter svarer i høj grad og de resterende **9,4%**, at de i nogen grad har haft en god eller spændende dag. Det vil sige, at ingen svarer hverken i mindre grad eller slet ikke. Således kan man se, at selvom svarene om fagligt og socialt udbytte kan variere en anelse, har det ingen negativ indvirkning på respondenternes vurdering af børnenes oplevelse af besøget som værende meget positiv.

Spørger man nærmere til, hvad der skaber den gode og spændende dag for børnene, er svarene mange men omhandler typisk, at der er tale om en anderledes oplevelse med store sanseindtryk i spændende omgivelser. En børnehaveklasseleder på Vandværkstedet udtrykker børnenes engagement således:

*”børnene har været så optaget af aktiviteterne, at det ikke har gjort noget,
at strømperne sejler – på en anden tur kunne dagen have været ødelagt,
hvis man havde trådt i en vandpyt”*

4.6.2.3 Socialt udbytte i forhold til børnenes klassetrin

Samme tendens som for lærernes vurdering af det faglige udbytte gør sig gældende for det sociale udbytte, hvor det igen er lærere for de mindste klasser og lærere for de største, der svarer næsten ens med hhv. **36,3%** og **35,2%** svar i i høj grad kategorien og hhv. **60,6%** og **58,8%** i i nogen grad kategorien. Her er det eneste udsving, at **5,8%** af lærerne til 7.-10. kl. svarer, at børnene slet ikke har fået noget socialt udbytte af besøget. Lærere til mellemtrinnet 4.-6. kl. svarer derimod lige modsat de øvrige to grupper, idet **68,4%** vurderer, at børnene i høj grad har fået et socialt udbytte af besøget og kun **26,3%**, at de i nogen grad har fået det.

4.6.3 Sammenfatning

Ved sammenlægning af kategorierne i høj grad og i nogen grad har **96,3%** af alle respondenter placeret deres svar i en af de to kategorier, hvoraf de **70,7%** har svaret, at et forløb på en miljøskole i høj grad kan bruges fagligt. Af disse er færrest fra Øresundsmiljøskolen, dog kun med en lille forskel fra de to andre miljøskoler.

Opgør man det faglige udbytte ud fra klassetrin, er det mellemtrinnet 4.-6. kl., der ligger højest, mens de to øvrige klassetrin svarer meget ens.

Derudover er der en ret tydelig forskel i læreres og pædagogers svar i i høj grad kategorien, hvor pædagogerne i **82,6%** af tilfældene har svaret i høj grad mod kun **68,6%** for lærernes vedkommende.

Dybdeinterviewene giver et billede af, at både lærere og pædagoger opfatter et besøg som en kompleks oplevelse og læringsform, men at forskellen i de to faggruppers ovenstående svar bunder i lærernes højere krav til en konkret faglighed. Her forklarer lærerne, at forløbene på miljøskolerne indgår som en underbyggende, interaktiv metode i undervisningen, som skaber en helhedsforståelse og dermed fremmer indlæringen. Således fremhæves det, at kombinationen af konkret faglig viden og de store sanseindtryk i miljøskolernes unikke omgivelser giver børnene et uvurderligt udbytte.

Lærere med mange tosprogede børn med en særlig ringe omverdensforståelse understreger, hvordan aktiviteterne fungerer som introduktion til områder, børnene intet kendskab har til, og at de er et fantastisk redskab til både sprogstimulering og til at skabe en faglig base til undervisningen.

Pædagogers krav til et besøg omfatter primært, at børnene skal have en spændende dag, og at man kan tage udgangspunkt i besøget som inspiration til kreative aktiviteter i institutionen. At børnene derudover kommer derfra med en ny viden, om end i lille målestok, opleves oftest som en sidegevinst men tillægges i høj grad miljøskolernes særlige karakter, hvor der skabes grobund for fordybelse.

Sammenholder man graden af fagligt udbytte med graden af faglig inddragelse af aktivitetstilbuddet i undervisningen/institutionen, er der kun små udsving at spore, fordi en så høj procentdel respondenter dels svarer, at aktiviteten i høj grad inddrages i en faglig sammenhæng, og dels at den i høj grad kan bruges til et fagligt formål. Dog er der en lille tendens til, at flere får et større udbytte af et besøg, hvis aktiviteten indgår i en faglig sammenhæng, men mange får et lige så godt udbytte, selvom aktiviteten ikke nødvendigvis har et udpræget fagligt formål.

Statistikken for socialt udbytte viser generelt et lavere niveau end for fagligt udbytte bortset fra respondenter, der har været på Naturværkstedet, som procentmæssigt ligger ret langt over de to andre miljøskoler. Ved opgørelse over det sociale udbytte ud fra klassetrin er det mellemtrinnet 4.-6. kl., som suverænt ligger højest, hvor de to andre klassetrinsgrupper ligger relativt ens.

Ved dybdeinterviewene fremgår det til gengæld, at den sociale dimension spiller en væsentlig rolle for turen som helhed. Her nævnes vigtigheden af, at der på miljøskolen er færre konflikter børnene imellem end vanligt, og at samarbejdselementerne i aktiviteterne styrker den sociale dimension.

Sammenfattende mener **90,5%** af respondenterne, at børnene uafhængigt af omfanget af det faglige og/eller sociale udbytte har haft en god og spændende dag, som har bestået af en anderledes og lærerig oplevelse med store sanseindtryk i spændende omgivelser.

4.7 Forventninger til besøget

I dette afsnit vil respondenternes forventninger til et fagligt og socialt udbytte blive behandlet. Da det desuden formodes, at respondenternes forventninger til et fagligt og/eller socialt udbytte spiller en rolle for, hvor tilfredse de er med udbyttet af besøget, vil dette efterfølgende blive belyst.

Spørgsmål i spørgeskemaet⁷

Igen kan der her være en fortolkningsforskel i lærernes og pædagogernes svar, idet dette analyseområde i pædagogernes spørgeskema er formuleret som *indhold* og i lærernes som *fagligt*.

4.7.1 Forventninger til et fagligt udbytte

Statistikken viser, at besøget for **76,4%** i høj grad levede op til forventningerne til et fagligt udbytte, og for **19,8%** i nogen grad gjorde det. Kun **2,8%** oplevede, at besøget i mindre grad levede op til forventningerne rent fagligt, mens ingen svarede slet ikke. Det fremgik samtidig, at besøget oftere for pædagogerne i høj grad havde levet op til forventningerne rent indholdsmæssigt med **82,6%** mod kun **74,7%** for lærernes vedkommende.

Ser man desuden på svarene fordelt på de tre miljøskoler, er respondenternes forventninger til et fagligt indhold tydeligvis blevet indfriet bedst på Naturværkstedet, hvor **88,4%** svarer i høj grad og de resterende **11,5%** i nogen grad. Heraf er det lærere, der oftest har svaret i høj grad med **92,8%**.

På Vandværkstedet udgør i høj grad kategorien **73,2%** og i nogen grad kategorien **23,2%**, mens kun **1,7%** svarer i mindre grad. For pædagogerne er det alle **100%**, der svarer, at besøget i høj grad har levet op til deres forventninger rent indholdsmæssigt mod **69,4%** i lærernes tilfælde.

På Øresundsmiljøskolen er billedet lidt anderledes, idet lærerne her er oppe på **75%** ved i høj grad besvarelsen, samtidig med at **10%** af lærerne svarer, at besøget kun i mindre grad har levet op til deres forventninger rent fagligt. Forskellen fra Vandværkstedet er altså, at færre på Øresundsmiljøskolen svarer, at besøget i nogen grad har levet op til forventninger, hvorimod flere markerer, at det kun i mindre grad har levet op til forventninger til et fagligt indhold.

⁷ a) I hvor høj grad levede besøget på aktivitetsstedet op til dine forventninger rent fagligt/indholdsmæssigt?

b) I hvor høj grad levede besøget på aktivitetsstedet op til dine forventninger til et socialt udbytte for børnene?

Imidlertid kan man ikke ud fra ovenstående svar spore, hvilke forventninger respondenterne havde til besøget, og her viser interviewene, at der da også er stor forskel på respondenternes forventninger. Som nedenstående citater indikerer, svarer respondenterne alt fra, at de ingen forventninger havde, til at de havde store forventninger. Citat fra pædagog på Vandværkstedet:

”jeg var meget spændt første gang, fordi jeg vidste ikke, om de skulle ud og prøve noget eller bare kigge på noget....vi blev involveret meget mere, end jeg havde forventet, og det var meget godt”

På samme led udtrykker en anden pædagog på Vandværkstedet, hvordan besøget i høj grad levede op til forventningerne, fordi hun ingen forventninger havde:

”jeg havde overhovedet ingen forventninger....jeg var slet ikke klar over, at der lå sådan en lille oase der....så besøget levede op over alle forventninger”

I modsætning til læreren på besøg på Vandværkstedet, som kendte til aktivitetstilbuddet på forhånd:

”jeg havde høje forventninger, fordi jeg havde hørt, det var så godt, og det har levet helt op til mine forventninger”

Der er altså en tendens til, at respondenternes forventninger til et besøg ofte er afhængigt af deres forhåndsviden inden besøget, men at det ikke har indflydelse på, i hvor høj grad deres forventninger bliver indfriet.

4.7.1.1 Fagligt udbytte i forhold til forventninger til et fagligt indhold

Igen betyder den høje svarprocent i kategorien i høj grad og til dels i nogen grad kategorien, at det er svært at se nogen tydelige tendenser i svarene. Dog ses en tendens til, at pædagoger, med **78,2%**, oftere end lærernes **59%** mener, at besøget i høj grad kan bruges i en faglig sammenhæng, og at det i høj grad har levet op til forventningerne fagligt eller indholdsmæssigt.

Derudover kan man se, at et besøg godt i høj grad kan have levet op til respondentens forventninger til et fagligt indhold, selvom vedkommende samtidig vurderer, at aktiviteten kun i nogen grad kan bruges i en faglig sammenhæng. Det gælder især i lærernes tilfælde, hvor **16,8%** har denne svarkombination. Omvendt svarer **8,4%** af lærerne og **8,6%** af pædagogerne, at aktiviteten i høj grad kan bruges fagligt, men at besøget kun i nogen grad har levet op til deres forventninger.

Sammenligner man svarene for fagligt udbytte og svarene for forventninger til et fagligt udbytte, ligger de meget tæt op ad hinanden, hvilket kunne indikere, at vurderingen af, i hvor høj grad en aktivitet kan bruges i en faglig sammenhæng, afhænger af, hvilke forventninger respondenterne havde inden besøget.

4.7.2 Forventninger til et socialt udbytte

Ligesom det tidligere i undersøgelsen blev konkluderet, at børnene havde fået et større fagligt udbytte end socialt udbytte af besøget, gælder det også, at respondenternes forventninger til det sociale udbytte ikke er blevet lige så godt indfriet som forventningerne til det faglige indhold. Her er der nemlig **63,2%** af totalen, der synes, besøget i høj grad har levet op til forventningerne til et

socialt udbytte, og **31,1%** svarer, at de i nogen grad har fået indfriet deres forventninger. De resterende ca. **4,5%** fordeler sig på svarmulighederne i mindre grad, slet ikke og minus svar.

Mest markant er svarene fra Naturværkstedet, hvor **80,7%** svarer i høj grad og **15,3%** i nogen grad. På Øresundsmiljøskolen har **62,5%** svaret i høj grad og **29,1%** i nogen grad, hvorimod svarene i samme kategorier ligger lavere endnu for Vandværkstedet med hhv. **53,5%** og **39,2%**.

Ligeledes ligger lærere og pædagoger langt fra hinanden i deres svar, idet **82,6%** pædagoger har svaret i høj grad mod kun **56,6%** for lærernes vedkommende.

4.7.2.1 Socialt udbytte i forhold til forventninger til et socialt udbytte

Kombinerer man disse to analyseområder, er der en nævneværdig tendens. Det drejer sig om, at **27,7%** af lærerne svarer, at børnene kun i nogen grad har fået et socialt udbytte af besøget, og at besøget også kun i nogen grad har levet op til forventningerne til et socialt udbytte. Ligeledes kan man i statistikken over pædagogernes svar se, at samme svarkombination udgør **17,3%**, hvilket understøtter, at der her er en sammenhæng mellem forventninger og udbytte.

Laver man desuden en direkte sammenligning af svarene for, i hvor høj grad børnene har fået et socialt udbytte af besøget, og i hvor høj grad besøget har levet op til forventningerne til et socialt udbytte, vurderer respondenterne generelt indfrielsen af forventningerne højere end udbyttet, børnene har fået. Disse to faktorer tilsammen indikerer, at der i nogle af de tilfælde, hvor børnenes sociale udbytte ikke er vurderet så højt, heller ikke har været så høje forventninger til det.

4.7.3 Sammenfatning

Af statistikken fremgår det, at besøget i høj grad rent fagligt levede op til forventningerne for **75,4%** af respondenterne, og at det for **19,8%** i nogen grad gjorde det, således at kun **2,8%** oplevede, at det i mindre grad levede op til deres forventninger til et fagligt udbytte. Generelt vurderede pædagogerne, at de i højere grad end i lærernes tilfælde havde fået indfriet deres forventninger rent indholdsmæssigt, hvilket var i overensstemmelse med, at det også var på Naturværkstedet, at flest havde markeret svarkategorien i høj grad. På de to andre miljøskoler lå besvarelsenerne relativt ens, dog med flere respondenter fra Øresundsmiljøskolen, der kun i mindre grad følte, besøget havde levet op til forventningerne til et fagligt udbytte.

Interviewene vidnede imidlertid om, at et negativt svar i graden af indfrieede forventninger også kunne betyde et lille forventningsniveau som udgangspunkt.

Ved at kombinere analyseområderne fagligt udbytte og forventninger til et fagligt udbytte viste analysen, at besøget godt i høj grad kan have levet op til forventninger om et fagligt udbytte, selvom det vurderes, at aktiviteten kun i nogen grad kan bruges i en faglig sammenhæng, og at det oftest var lærere, der havde denne svarkombination. Omvendt svarer nogen også, at aktiviteten i høj grad kan bruges fagligt, men at besøget kun i nogen grad har levet op til deres forventninger rent fagligt. Desuden viser denne del af analysen, at pædagoger oftere end lærere har svarkombinationen i høj grad/i høj grad.

Niveauet for indfrieede forventninger til et socialt udbytte er typisk lavere end niveauet for fagligt udbytte, idet i høj grad kategorien kun udgør **63,5%** og i nogen grad kategorien **31,1%**.

Respondenter, der har besøgt Naturværkstedet, ligger her med en markant forskel med den højeste procentdel ved i høj grad kategorien, hvor Vandværkstedet ligger med den laveste.

Ved kombination af analyseområderne socialt udbytte og forventninger til et socialt udbytte ses en sammenhæng mellem svarene, idet lærerne i **27,7%** af tilfældene og pædagogerne i **17,3%** af tilfældene har svarkombinationen i nogen grad/i nogen grad.

Da respondenterne desuden generelt vurderer indfrielsen af forventningerne til et socialt udbytte højere end udbyttet, børnene har fået, kunne dette tyde på, at der i nogle tilfælde ikke har været så høje forventninger til et socialt udbytte.

Sammenfattende indikerer analysen af forventninger til hhv. et fagligt og socialt udbytte, at respondenterne som udgangspunkt har højest forventninger til et fagligt udbytte, og at det også er det, der i højest grad bliver indfriet.

4.8 Vurdering af miljøskolerne og de ansatte

Udover det faglige og sociale udbytte af et besøg er det desuden interessant at få et billede af, hvor tilfredse brugerne er med selve miljøskolen som undervisningssted samt med de ansatte som undervisere.

Spørgsmål i spørgeskemaet⁸

4.8.1 Vurdering af udendørsdelen

Indledningsvis skal det nævnes, at **9,4%** af respondenterne – heraf var alle lærere på besøg på Vandværkstedet - ikke har svaret på dette spørgsmål, eftersom de kun har været på indendørsdelen. De **9,4%** er ikke medtaget i statistikken, hvorfor de statistiske tal er udregnet ud fra de respondenter, der har svaret på spørgsmålet.

Af dem har **86,4%** svaret, at de i høj grad var tilfredse med udendørsaktiviteterne, og **11,4%** at de i rimelig grad var tilfredse, hvilket sammenlagt giver **97,8%**. Ser man herefter på hver enkel miljøskole, er respondenterne generelt mest tilfredse med Vandværkstedet, idet **91,3%** svarer i høj grad og **6,5%** i nogen grad. På Øresundsmiljøskolen svarer **79,1%** i høj grad og **20,8%** i nogen grad, mens svarfordelingen på Naturværkstedet er hhv. **84,6%** og **11,5%**. Den allermest tilfredse gruppe er imidlertid lærerne, der har besøgt Naturværkstedet, hvor **92,8%** i høj grad er tilfredse med udendørsdelen.

Når man derefter i dybdeinterviewene spørger indgående til respondenternes vurdering af udendørsdelen, er udmeldingerne hovedsageligt meget positive og helt i overensstemmelse med de statistiske tal.

⁸ a) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets udendørs aktiviteter?
b) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets indendørs aktiviteter?
c) Hvor tilfreds var du med den medarbejder fra Miljøtjenesten, der stod for forløbet på aktivitetsstedet?

4.8.1.1. Udendørsdelen på Vandværkstedet

Typisk taler respondenter efter besøg på Vandværkstedet om udendørsdelen som værende meget pædagogisk opbygget bestående af spændende stationer, der appellerer til forskellige aldersgrupper og børnetyper. Specielt fremhæves aktiviteten med bondegården for sit samarbejdselement, og fordi børnene kan relatere det til virkeligheden. Det understreges, hvilken positiv effekt det har, at børnene er så interaktive, og at det fungerer rigtigt godt at dele børnene op i små grupper, idet koncentrationen bedre bevares, og den sociale dimension forstærkes. Det eneste kritikpunkt, der nævnes, er, at det er svært for børnene at nå op til slusen, samt at de bliver drivvåde, fordi der kun er plads til to børn ad gangen, og resten står i vejen for hinanden.

Respondenter, der har været på Damhussøen for at fiske eller tømme ruser, er generelt begejstrede. De oplever engagerede børn, hvad enten sejlturen skal bruges i en matematisk sammenhæng, i biologi eller i natur/teknik og fortæller, at sejlads altid er populært blandt børn. Dog nævner en respondent, at forholdene ved to stationer ikke var tilfredsstillende, citat:

*”der er de her skråninger ned til Damhussøen, hvor man fanger dyr,
der er mange børn, der ville have svært ved at stå der,
der burde være et eller andet plateau, der var plant”*

.....og han fortsætter om den anden station:

*”det der med sænkenettet fungerede også dårligt, vi fangede kun noget,
der hvor jeg var med, fordi jeg har prøvet det masser af gange”*

4.8.1.2. Øresundsmiljøskolen

På Øresundsmiljøskolen fremhæves især den gamle bastion som et spændende og anderledes sted, som giver nogle specielle rammer for både udendørs- og indendørsaktiviteterne. Ofte er det de primitive omgivelser og muligheden for at se, røre ved og eksperimentere med levende fisk, der nævnes som en særlig oplevelse, citat fra biologilærer med en 8. kl.:

*”det gamle krudthus, de mange akvarier, de mange levende fisk
– ja, det er et primitivt sted, men der er atmosfære”*

4.8.1.3 Naturværkstedet

Her nævner flere respondenter, at det fantastiske ved Naturværkstedet er, at det er et lukket, ufarligt naturområde, hvor børnene kan boltre sig, udforske naturen på egen hånd og bruge deres fantasi. Samtidig er det en fordel, at stedet har tilknyttet fagkyndigt personale, der kan inspirere og fortælle, hvordan man kan bruge naturen, så et besøg ikke kun består af leg. Endvidere bliver Naturværkstedet omtalt som en oase med en helt speciel atmosfære både inde og ude, hvor børnene oplever nogle anderledes og spændende ting. Citat fra dansklærer til en 2. kl.:

*”de synes, det her hus er spændende, se en tranevinge eller sådan en træfigur på væggen,
og så fik de vist et hejrehoved, der var blevet kogt
– det er jo lidt spændende”*

4.8.2 Vurdering af indendørsdelen

På indendørsdelen har **33,9%** ikke svaret på spørgsmålet, fordi de kun har været på udendørsdelen. Af disse udgør den største del respondenter fra Vandværkstedet, hvor det er **46,1%** af alle respondenter, der ikke kender indendørsdelen. Således omfatter statistikken kun respondenter, der har kendskab til indendørsdelen.

Af disse har **62,8%** svaret, at de i høj grad var tilfredse med indendørsaktiviteterne, **27,1%** at de i nogen grad var tilfredse, og **7,1%** at de hverken var tilfredse eller utilfredse. Svarene i sidstnævnte kategori stammer fra pædagoger på Naturværkstedet og lærere på Øresundsmiljøskolen. Derudover tegner der sig imidlertid et forholdsvist ens billede for de tre miljøskoler.

4.8.2.1 Indendørsdelen på Vandværkstedet

De få interviewede respondenter, som havde oplevet indendørsdelen, var enige om, at den består af spændende elementer. Her blev især aktiviteten, hvor børnene kan kravle ned i kloakken gennem det store toilet, fremhævet som en spændende og lærerig oplevelse for børnene. Som en natur/teknik lærer til en 4. kl. udtrykker det:

*”det optimale er jo, når de prøver nogle ting selv, som da de kravlede ned gennem toilettet
det er jo et hit – totalt!”*

Dog vurderes det, at selve lokalets størrelse er lige i underkanten, når en klasse skal være der en hel formiddag uden mulighed for at bevæge sig andre steder hen, og specielt fordi der mellem de forskellige elementer kan forekomme lidt for lang ventetid.

Derudover nævner en børnehaveklasseleder, som tidligere har været på indendørsdelen med små børn, at hun ikke forstår, at denne del kun er for mellemtrinnet, da hendes børnehaveklasse i sin tid lærte meget af det og syntes, det var meget spændende.

4.8.3 Vurdering af miljøskolens ansatte

Her er der generelt stor tilfredshed med den ansvarlige for et forløb på miljøskolen, hvor **85,8%** af totalen er meget tilfredse, **8,4%** er rimelig tilfredse, hvorimod kun **0,9%** hverken er tilfredse eller utilfredse, og **1,8%** er mindre tilfredse.

På vandværkstedet og Øresundsmiljøskolen ligger svarene meget tæt op af hinanden med hhv. **89,2%** og **87,5%** i meget tilfreds kategorien, hvor pædagogerne begge steder i **100%** af tilfældene har svaret, at de er meget tilfredse med den ansvarlige for forløbet. Derimod ses en variation i denne kategori på Naturværkstedet, idet den her kun udgør **76,9%**. Kigger man nærmere på tallene, er den største forskel, at kun **58,3%** af pædagogerne har svaret, at de var meget tilfredse mod lærernes **92,8%** i samme kategori. Til gengæld har **25,1%** af pædagogerne ikke svaret på spørgsmålet, hvilket indikerer, at disse respondenter selv har stået for tilrettelæggelse af besøget. Den store forskel i tilfredshed hos pædagogerne på Naturværkstedet skyldes med størst sandsynlighed derfor, at mange institutioner er på besøg på egen hånd uden at gennemgå et planlagt forløb.

4.8.3.1 Ansatte på Vandværkstedet

Spørger man uddybende ved interviewene til respondenternes oplevelse af den ansvarlige for forløbene, er tilkendegivelserne tilsvarende meget positive.

På Vandværkstedet blev det fremhævet af alle adspurgte respondenter, at underviserne havde god forståelse for børnene og var gode til at fastholde børnenes opmærksomhed, citat fra børnehaveklasseleder:

*”Louise var god til at fange dem, og alle lyttede efter
- historien om trekanten fik hun gjort spændende,
og de var fuldt indforståede med, hvad de skulle og glædede sig”*

4.8.3.2 Ansatte på Øresundsmiljøskolen

Ligeledes får de ansatte på Øresundsmiljøskolen megen ros for deres egenskaber som undervisere, hvor respondenter bl.a. siger; ”Jonas har et fremragende tag på børnene”, ”jeg er dybt imponeret over ham”, ”han kan tryllebinde børnene i lang tid”, ”hans faglige viden er fremragende”. Derudover oplever respondenterne at blive taget godt imod, citat fra en biologilærer til en 8.kl.:

*”så var de utroligt engagerede - der var tre til at tage imod os,
de havde været på Fisketorvet om morgen
- de gik op i det”*

4.8.3.3 Ansatte på Naturværkstedet

På Naturværkstedet er der også udelukkende positive udmeldinger, om end ikke så mange som fra de to øvrige miljøskoler, da flere respondenter har været der på egen hånd og dermed ikke har gennemgået et planlagt forløb med en ansat. Citat fra en pædagog:

*”det er meget rart, at der er et imødekommende og åbent personale,
der fortæller, hvad der er i naturen, som vi som personale ikke altid ved så meget om”*

4.8.3.4 Ansatte på projektet Børnehaver og Miljø

Derimod bliver den ansvarlige for alle planlagte forløb med daginstitutionsbørn, som er et led i pilotprojektet *Børnehaver og Miljø*, rost i høje vendinger for sit gode tag på børn, sit blik for børn med særlige behov samt sin situationsfornemmelse, der gør, at han hele tiden har overblik over børnenes aktuelle behov. Citat fra pædagog på Vandværkstedet:

*”han er god til at se, hvis der er nogle børn, der falder ud, og få dem med,
og så får han også samlet dem med meget krudt i numsen”*

En anden pædagog, der har været på Øresundsmiljøskolen flere gange, forsøger udtrykker sin begejstring på følgende måde:

*”han forstår at give en utrolig glæde videre til ungerne med en tålmodighed,
selv når nr. 21 har taget waders forkert på”*

Ydermere bliver det fremhævet, at udover hans klare faglige kvalifikationer, drejer det sig også om hans gode modtagelse af børnene, og at han giver en god præsentation af miljøskolen, aktiviteterne og sig selv.

4.8.4 Sammenfatning

Om udendørsdelen har **97,8%** svaret, at de i høj grad eller nogen grad er tilfredse, hvoraf de **86,4%** udgør i høj grad kategorien. Allermest tilfredse var respondenterne fra Vandværkstedet, mens de mindst tilfredse var respondenterne, som havde besøgt Øresundsmiljøskolen.

For indendørsdelen er tilfredshedsniveauet dog lidt lavere, idet **62,8%** har svaret, at de i høj grad er tilfredse, **27,1%** at de i nogen grad er tilfredse, og **7,1%** at de hverken er tilfredse eller utilfredse.

Fra Vandværkstedet blev det fremhævet, at udendørsdelen for indskoling er meget spændende og pædagogisk opbygget med rig mulighed for interaktion, udover at den består af gode samarbejdselementer, hvor børnene med god effekt deles op i mindre grupper. Respondenterne er ligeledes glade for udendørsdelen på Damhussøen på trods af enkelte funktionelle kritikpunkter.

Om indendørsdelen på Vandværkstedet er respondenterne enige om, at den også består af spændende elementer, hvor børnene selv kan interagere. Dog blev det nævnt, at lokalet for mellemtrinnet 4.-6. kl. er lidt for småt til en hel klasse.

På Øresundsmiljøskolen er det hovedsageligt de primitive og anderledes omgivelser i en særlig atmosfære både udendørs og indendørs, der roses, samt det at børnene selv kan røre ved og eksperimentere med fiskene i akvarierne og i havnen.

Det samme gør sig gældende for Naturværkstedet, hvor det netop er den specielle atmosfære og børnenes mulighed for at udforske og lege frit i naturen, der understreges som en særlig og anderledes oplevelse for børnene.

Respondenterne var desuden yderst tilfredse med miljøskolernes ansatte, hvor **85,8%** svarede, at de i høj grad var tilfredse, og **8,4%** at de i nogen grad var tilfredse, hvilket var helt i overensstemmelse med de uddybende udtalelser, interviewene fremkom. Især blev Øresundsmiljøskolens samt den ansvarlige for pilotprojektet *Børnehaver og Miljø* rost i store vendinger for deres faglige og pædagogiske kompetencer.

4.9 Behov og ønsker for fremtiden

Da Miljøtjenestens eneste viden om brugernes interesse for aktivitetstilbuddene stammer fra bookingen, hvor man kan se, at der er lang ventetid på nogle af miljøskolerne, var det vigtigt at undersøge, i hvor høj grad brugerne ønsker at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden.

Spørgsmål i spørgeskemaet⁹

⁹ a) I hvor høj grad kunne du forestille dig at benytte denne type aktivitetstilbud (i din undervisning) i fremtiden?

b) Hvor mange af denne type aktiviteter ville det være optimalt at deltage i sammen med din klasse i dit fag/dine børn årligt?

Af den samlede mængde respondenter vurderer **80,1%**, at de i høj grad vil benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden, og de resterende **19,8%** at de i nogen grad vil benytte dem, hvilket vil sige, at ingen har svaret hverken i mindre grad eller slet ikke. Svarene fordeler sig således, at **82,1%** på Vandværkstedet svarer i høj grad, **87,5%** på Øresundsmiljøskolen svarer i høj grad, og **69,2%** på Naturværkstedet svarer i høj grad. Ser man nærmere på disse svar, fremgår det, at Naturværkstedets lave procent i forhold til de to øvrige miljøskoler, skyldes de mange besøg fra institutioner, og at pædagogerne oftere end lærerne svarer, at de i nogen grad vil benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden frem for, at de i høj grad vil benytte dem.

Når man imidlertid undersøger svarene, der vedrører, hvor mange gange årligt det ville være optimalt at besøge en miljøskole, har hele **73,9%** af pædagogerne markeret i kategorien *flere end 4*. Altså kan vi konkludere, at der her er tale om et fortolkningsspørgsmål af, hvor mange gange man skal ønske at benytte aktivitetstilbuddene for i høj grad at ville benytte dem. Flere pædagoger har sågar tilføjet på spørgeskemaet, at de kunne tænke sig at komme på en miljøskole hver eller hver anden uge, og andre at en gang om måneden ville være optimalt.

I det samlede billede har ingen svaret, at 0 gange ville optimalt, hvilket stemmer overens med, at alle i øvrigt svarede, at de enten i høj grad eller i nogen grad ville benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden. I svarkategorien 1-2 gange årligt havde **43,3%** markeret sit svar, mens hhv. **27,3%** og **28,3%** havde svaret, at det ville være optimalt at komme på besøg 3-4 gange årligt eller mere end 4 gange årligt. Som nævnt er det pædagogerne, der trækker statistikken op for svarkategorien flere end 4, mens det i kategorien 1-2 gange årligt er lærerne, der med **54,2%** tegner sig for flest svar.

4.9.1 Fremtidigt brug i forhold til fagligt udbytte

Her er det svært at se nogen klare sammenhænge mellem, hvor stort et fagligt udbytte respondenterne mener, børnene har fået, og så i hvor høj grad, de ønsker at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden, fordi så høj en procentdel af respondenterne har svaret i høj grad eller i nogen grad inden for begge analyseområder.

4.9.2 Fremtidigt brug i forhold til socialt udbytte

Det samme gælder for forholdet mellem analyseområderne socialt udbytte og fremtidigt brug af aktivitetstilbuddene, som heller ikke viser nogen specifik sammenhæng, fordi respondenterne uanset udbytte ønsker at benytte aktivitetstilbuddene enten i høj grad eller i nogen grad.

4.9.3 Fremtidigt brug ud fra dybdeinterviews

I det hele taget udtrykker alle interviewede respondenter, at de meget gerne vil benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden og mange faktisk også langt oftere, end det er muligt. Her er der lidt forskel på, hvad respondenterne fremhæver som forhindring for at komme på besøg så ofte som ønsket. Pædagogerne nævner oftest, at det er pga. den lange ventetid, hovedsageligt på Vandværkstedet, eller at det drejer sig om den besøgsbegrænsning, der er lavet fra Miljøtjenestens side, der kun gør det muligt at booke to gange årligt. Som en pædagog på Vandværkstedet svarer til spørgsmålet om, hvad der skal til, for at hendes institution kommer oftere på en miljøskole:

”jamen, vi må jo ikke komme derud!”

Lærerne derimod forklarer som regel, at deres begrænsninger også ligger i eget skoleregi, fordi udflugterne skal fordeles mellem fagene og ikke kan begrænses til blot at foregå på miljøskolerne. Således kan der være en forskel på, hvor ofte det ville være optimalt at besøge en miljøskole, og hvor ofte det er realistisk at gøre det. Respondenterne giver imidlertid udtryk for, at de i fremtiden ønsker at benytte aktivitetstilbuddene mindst lige så meget og helst også mere end hidtil. En respondent fortæller sågar, at han bevidst ikke udbreder sine gode erfaringer fra miljøskolerne til sine kollegaer, fordi det er svært nok i forvejen selv at komme til.

4.9.4 Skolefag hvori et besøg på en miljøskole kan indgå

Respondenterne blev i dybdeinterviewene desuden spurgt om, i hvilke skolefag man yderligere kan inddrage besøg på en miljøskole. Her var der stor spredning i svarene, idet lærerne nærmest var delt op i to lejre; de, som kunne se en parallel til stort set alle fag, og de, som kun mente, det var logisk at bruge miljøskolerne i de direkte relaterede fag som biologi og natur/teknik. Bortset fra nogle enkelte afvigelser drejede sidstnævnte gruppe sig typisk om mandlige lærere, som netop underviser i biologi eller natur/teknik, hvorimod den anden gruppe ofte bestod af kvindelige lærere, der underviser i dansk, historie, kristendom og billedkunst. Eksempel på citat fra en dansklærer til en 5. kl. på besøg på Øresundsmiljøskolen:

*”det handler om, hvor dygtig læreren er inden for sit fag
til at trække trådene ud til den konkrete virkelighed”*

Modsat natur/tekniklæreren til en 4. kl. på Vandværkstedet, som kun ser sit eget fag som oplagt til besøg på miljøskolerne:

*”nogen gange kan det godt blive lidt tænkt,
hvis man prøver at få matematik ind i det fx”*

Generelt var det tydeligt, at alle respondenter kunne se en klar parallel til netop deres egne fag, uanset hvad de underviser i. Dog var alle enige om, at biologi og natur/teknik er oplagte fag til miljøskolerne, samt at man skal være mere kreativ for at få de øvrige fag inddraget. De fleste nævnte desuden, at miljøskolerne i mange tværfaglige sammenhænge kan være særdeles anvendelige, og at det måske netop er tværfagligt, at man kan få det optimale udbytte af et besøg.

4.9.5 Forslag og ønsker i fremtiden

Endeligt blev respondenterne bedt om at komme med forslag til at højne kvaliteten af forløbene samt specifikke ønsker for fremtiden. Nogle svarede, at alt var så velfungerende, at man ikke kunne sætte en finger på noget, mens andre havde forslag til ændringer.

Sidstnævnte handlede hovedsageligt om ønsker om at få tilsendt skriftligt materiale inden besøget for bedre at kunne forberede sig samt inddrage aktiviteten i undervisningen. Nogle få ville også gerne have materiale med hjem efter besøget til at arbejde videre med, men de fleste respondenter følte sig inspirerede nok, når først de havde været på miljøskolen og savnede således kun materiale inden besøget. For nogen drejede det sig blot om at få lidt skriftligt inspiration, mens det for andre decideret handlede om at få udleveret et konkret undervisningsmateriale. Andre igen følte sig tilstrækkeligt fagligt klædt på til selv at tage ansvaret for forberedelsen inden og opfølgningen efter besøget.

Desuden blev det foreslået, at man i forhold til tosprogede børn, der ofte har brug for en visuel dimension i indlæringen, kunne få noget billedmateriale eller fx en videofilm til brug i klassen både inden forløbet og som opfølgning efter forløbet. Dansk læreren til en 5. kl. med mange tosprogede børn begrundede det således:

*”Jo mere billedmateriale, jo mere levende det kan være,
jo mere forstærket bliver undervisningen”*

Ligeledes nævnte en del respondenter, at de inden besøget manglede mere information om, hvad forløbet konkret omhandler, fordi lærer- og pædagogvejledningen på hjemmesiden oftest kun indeholder praktiske oplysninger.

Derudover blev der givet forslag såsom:

- at have et stort akvarium på Vandværkstedet med fisk, som de mindste børn kan se som alternativ, når de ikke selv fanger noget
- at børn fra 0.-3. kl. også kan komme på forløb på indendørsdelen på Vandværkstedet
- at man på Naturværkstedet plantede nogle æbletræer
- at Naturværkstedet havde et frøtema for institutionsbørn
- at det kunne være spændende, hvis de store børn fra 7.-10. kl. kunne komme længere til havs og fiske, når de er på besøg på Øresundsmiljøskolen.

4.9.6 Sammenfatning

Alle **100%** respondenter svarede, at de enten i høj grad eller i nogen grad ønsker at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden, hvoraf de **80,1%** lå i høj grad kategorien. Ved spørgsmålet, hvor det defineres, hvor mange gange årligt det ville være optimalt at besøge en miljøskole, svarer **43,3%**, at 1-2 gange ville være optimalt, **27,3%** at 3-4 gange ville være optimalt, mens **28,3%** svarer, at mere end fire gange årligt ville være optimalt. I sidstnævnte kategori er det pædagogerne, der trækker statistikken op med **73,9%**.

Ovenstående resultater sammenholdt med analyseområdet fagligt og socialt udbytte viser ikke umiddelbart nogen sammenhæng, tilsyneladende fordi ønsket om at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden er så stort, at det er uafhængigt af det faglige og/eller sociale udbytte.

Dette underbygges af dybdeinterviewene, hvor det fremgår, at mange respondenter har et ønske om at benytte miljøskolerne mere end hidtil og derfor finder det problematisk, at der er begrænsning i form af lang ventetid eller konkret besøgsbegrænsning på to gange årligt. Flere af de interviewede lærere giver dog udtryk for, at begrænsningen også findes i eget skoleregi.

Når respondenterne i interviewene blev spurgt, i hvilke fag de kunne trække paralleller til besøg på miljøskolerne, kunne alle se sammenhængen til egne fag samt til biologi og natur/teknik. Derudover var respondenterne delt, da nogle kun kunne se en oplagt sammenhæng til netop disse to fag, mens andre kunne relatere alle fag til en miljøskole, selvom visse fag kræver lidt større kreativitet. Miljøskolerne blev desuden vurderet til at være aldeles anvendelige i tværfaglige sammenhænge.

Af forslag til forbedringer af besøg nævnte mange respondenter, at et skriftligt materiale inden besøget på miljøskolen ville klæde dem bedre på til at inddrage aktivitetstilbuddet i undervisningen samt forberede sig inden besøget.

5.0 Brugerundersøgelse af pilotprojektet Grøn Vision – Grøn Institution

Denne del af undersøgelsen vil blive fremstillet ved hjælp af mange citater fra interviewene, hvor de fem overordnede analyseområder, som har været omdrejningspunktet for interviewene, alle vil blive belyst men ikke på samme systematiske vis som i spørgeguiden. Citatformen vurderes dels at give den bedste sammenhæng i udsagnene, dels at have en dokumentationsværdi og dels at gøre læsningen mere levende.

Da det imidlertid var svært at se nogen sammenhæng mellem respondenternes engagement og holdning til projektet, og om vedkommende var almen pædagog, kontaktperson på projektet eller leder i institutionen, vil der i undersøgelsen ikke blive lagt vægt på respondenternes position i institutionen. Inden for hver institution var interviewerens indtryk, at respondenterne i høj grad repræsenterede institutionens generelle holdning, selvom det er vanskeligt at afgøre, om en respondents udsagn dækker over hele institutionens holdning eller er af personlig karakter. I fremstillingen refereres dog til *respondenten* og *institutionen* i flæng.

5.1 Tiltag og konkrete resultater

Dette afsnit deles op i henholdsvis et teknisk, et administrativt og et pædagogisk område, fordi det er samme opdeling, som projektet har haft.

5.1.1 Det tekniske område

Her viste det sig, at man i alle fem institutioner havde gjort en ekstra indsats for at spare på vand og strøm som fx i højere grad at slukke lyset efter sig og opfordre børnene til ikke at lade vandet løbe, når de vasker hænder. Dog fortalte flere respondenter, at det ikke er muligt at aflæse forbruget og således se en konkret besparelse af hverken vand eller strøm, idet måleapparatet ofte går på en hel bygning og ikke på institutionen alene. Men det ændrer ikke på, at man er mere bevidst om forbruget end tidligere.

Desuden kunne alle fortælle, at man har indkøbt papirkurve for at sortere papir, ligesom tre ud af seks respondenter nævnte, at man også sorterer glas. Problemet er blot, at man almindeligvis har fælles skraldespande med resten af en ejendom og dermed er underlagt de procedurer for affaldssortering, som gælder for det enkelte sted. I tre af institutionerne har man fået anlagt egen kompostbunke, men i en institution har børnene ødelagt den, så den igen er blevet afskaffet.

Ellers har der været tale om miljøtiltag, såsom at man i en institution har fået et nyt vandbesparende toilet, da der alligevel skulle udskiftes et gammelt toilet; at man et andet sted har opsat en kasse til gamle batterier; at man et tredje sted har nedsat et legetøjsudvalg, der sørger for indkøb af miljørigtigt legetøj; eller at man et fjerde sted sparer på brugen af vaskeklude.

Sammenfattende kan det siges, at alle fem institutioner har foretaget miljøtiltag i form af vand - og strømbesparelser samt affalds- eller papirsortering, og at man derudover alle steder har sine egne små indsatsområder. I alle institutioner har man forsøgt at inddrage børnene i disse miljøtiltag.

5.1.2 Det administrative område

På det administrative område var alle enige om, at skemaudfyldning og dokumentation af aktiviteter har fyldt rigtigt meget under hele projektet og også iblandt været en belastning. Imidlertid ses der her en forskel i respondenternes udtalelser om, hvor stor belastningen har været, hvor en respondent fx siger:

”alle har syntes, det var en god ide at være med men har ikke været begejstrede for dokumentationsdelen men er så blevet overrasket over, at det ikke var mere krævende med udfyldning af skemaer, da man først kom i gang og fik det til at sidde på rygraden”

I modsætning til en anden respondent, for hvem det ikke er kommet til at sidde på rygraden:

”jeg synes ikke, vi har fået det arbejdet ordentlig ind at udfylde skemaerne - man mangler tiden til at gå fra og få ordentlig tid til at gøre noget ved Grøn Vision”

Netop manglende tid eller ressourcer til at lægge de nødvendige kræfter i den administrative del af Grøn Vision har været gennemgående for de fem institutioner, der alle nævner ringe bemanning som en væsentlig faktor i institutionens dagligdag. Dels har man efterhånden mange andre arbejdsopgaver, som også skal dokumenteres, og dels har det haft en betydning samtidig at være med i miljøledelse, der også indebærer en del administrationsarbejde.

I hvor stort et omfang og hvordan dokumentationsdelen har kunnet bruges i institutionen, varierer også meget. Her er der lige fra en institution, der bruger skemaerne til konkret at dokumentere overfor forældrene, hvornår børnene har været med på udflugt, og som synes, det er en stor gevinst at have fået et redskab til det formål, mens en anden institution kun bruger det til egen registrering af samme. Og så er der institutionen, hvor man udfylder skemaerne, fordi det er et krav for at være med i projektet, men uden at det bruges i forhold til forældrene.

Derimod anvendes med stort udbytte i alle fem institutioner dokumentation i form af billedcollager på væggene, hvor børn og forældre kan se, hvad børnene har lavet på udflugterne. Som en respondent udtrykker det:

”det giver en effekt, at forældrene ser et stjerneglad barn med en frø i hånden; barnet husker den lækre situation fra i går og kan videreformilde det til forældrene, og forældrene er glade over at se deres børn på billeder”

Her fremgår det, at dokumentationen har flere funktioner; forældrene glædes over at se barnet på billedet, barnet genskaber den gode oplevelse, og barnet har noget konkret at henvise til for at dele oplevelsen med sine forældre.

Uanset arbejdsbyrde og arbejdsindsats på det administrative område er alle seks respondenter enige om, at udfyldning af skemaer helt klart har en strukturel funktion, som gør det umagen værd, fordi

man kan bruge det konkret i hele forløbet fra planlægning af en udflugt/aktivitet, til selve udførelsen og til evalueringen. En respondent udtrykker det enkelt:

*”vi bruger skemaerne til evaluering; hvad lavede vi,
hvad fik vi ud af det, og hvad kan vi gøre bedre næste gang”*

Mens en anden respondent ligefrem kalder skemaerne en skabelon og uddyber ovenstående respondents udsagn:

*”når man gennemgår turene gennem sådan en skabelon, så kan man
på forhånd lave en mere målrettet indsats, så der kommer et andet output
og nogle andre informationer, som vi giver videre, og det er brugbare informationer,
så på den måde har vi en formidlingsskabelon, både til os selv og personalet”*

På samme led nævner tre respondenter, at skemaudfyldningen og den arbejdsproces, der ligger bag, har rustet dem til ikke at være så skræmte over de forestående *Læreplaner*, hvor dokumentation netop vil være en væsentlig del af institutionernes arbejde. Fire af respondenterne udtrykker, at de tydeligt er blevet bedre og hurtigere til at udfylde skemaerne, og at man efterhånden har fundet et passende leje for, hvordan man udfylder skemaerne. Som en respondent siger:

*”så finder man ud af, at det bare er det banale, og det er godt nok,
bare det at det er på skrift, og at det er reflekteret...
at det er blevet sagt højt, så får det en anden værdi og betydning”*

Samlet kan det konkluderes, at man i institutionerne har følt det som et ekstra arbejdspress at skulle opfylde den administrative del af projektets krav, men at man med lidt rutine har fundet ud af at bruge skemaudfyldning og billeddokumentation som et godt arbejdsredskab. Man har erfaret, at det kan bruges til at målrette og strukturere udflugter og andre aktiviteter, så der i sidste ende kommer et bedre resultat ud af institutionens aktiviteter.

5.1.3 Det pædagogiske område

Her syntes respondenterne, at det var lidt svært at dele aktiviteterne op i årstider eller jord, vand, ild og luft, da de skulle nævne nogle aktiviteter, de har lavet i forbindelse med Grøn Vision. Generelt havde alle seks respondenter desuden en følelse af, at man aktivitetsmæssigt ikke har gjort så meget andet i projektperioden end det, man altid har gjort i institutionen. Det gælder både omfanget af udflugter i naturen og den type udflugter, man foretager.

Samtidig gav de alle udtryk for at være en institution, der altid har vægtet udflugter og aktiviteter i naturen højt, hvorfor det også har været nærliggende for dem at deltage i Grøn Vision. En enkelt respondent fremhævede ligefrem, at det, at det ikke krævede store radikale ændringer i dagligdagen at gå ind i projektet, formentlig var årsagen til, at det ikke havde skabt modstand i personalegruppen. Dog nævnte tre respondenter, at deltagelse i projektet alligevel nok havde haft indflydelse på antallet af udflugter, citat:

*”jeg kan ikke udelukke, at Grøn Vision har været med til at skubbe lidt,
at nu skal vi ud, fordi det skal dokumenteres, men om ikke det var kommet alligevel,
fordi vi er meget ude med børnene”*

Derimod var respondenterne ikke i tvivl om, at aktiviteterne indholdsmæssigt havde fået tilført meget brugbart af Grøn Vision projektet;

*”der er kommet en bevidsthed om, at turene skal have et formål,
og der er kommet sammenhæng i de formål - en tur i skoven er ikke bare en tur i skoven”*

Og som en anden respondent siger:

*”det har været fantastisk, at hele institutionen har haft samme fokus,
der er ikke nogen af de her ting, vi ikke har gjort en million gange før,
men det giver et løft, der siger sparto, når alle gør det,
fordi alle reagerer på, at der står en og roder i jorden efter en regnorm”*

Eller opsummeret af en tredje:

*”det giver en god forståelse for natur og miljø, som er en basisforståelse hos børn,
så det hører med i den naturlige udvikling...der er et pædagogisk fokus,
som er klokkeklart; hvordan omgås vi natur, ressourcer og dyr”*

På samme måde var de alle seks enige om, at det har været meget værdifuldt at blive introduceret til natursteder som Streyf, Naturværkstedet, Kalvebod Naturskole og Amager Fælled, selvom det varierer, hvor meget stederne er blevet brugt. Nogle af institutionerne har benyttet sig af disse natursteder op til flere gange, mens andre stadig kun har været af sted en enkelt gang. Her influerer institutionens rutiner noget, da det fx for en vuggestue kan være problematisk at tage på lange udflugter pga. børnenes middagssøvn.

Derfor har alle været utrolig glade for den viden og inspiration, de har fået om nærområdet, hvilket bl.a. har medført, at tre af de fem institutioner nu har et årstidstræ i en nærliggende park eller lignende, som de besøger flere gange årligt. Eller det kan være noget så enkelt som at have fået mere fokus på, at højtlesning også kan foregå ude på legepladsen, eller at legepladsen kan bruges til at samle bænkebidere. Og så er der tale om en ændring i institutionernes opfattelse af, hvad steder som Assistens Kirkegården, Frederiksberg Have, Fælledparken eller en tur ved søerne kan bruges til, citat:

*”jeg har lært, at man ikke behøver tage i skoven, man kan bare tage i Frederiksberg Have
og tro, man er i en jungle, hvis bare man går de rigtige steder”*

Desuden nævner en respondent sammenhængen mellem, at kurserne foregår i nærområdet, og hvor nemt det er at tage de nye færdigheder i brug med det samme uden at skulle have en hel udstyrskasse med i parken. Og netop det at have fået øjnene op for de gratis og enkle muligheder lige uden for døren opleves af alle som en stor gevinst, fordi det betyder, at man er mindre ressourceafhængig i institutionen. For en af institutionerne har projektet sågar inspireret til at få lavet legepladsen helt om, så den får en bålplads og bliver mere grøn og sanseligt udfordrende for derved at kunne trække flere udendørs aktiviteter hjem i institutionen og således mindske afhængigheden af ressourcer.

Af indendørsaktiviteter mener to institutioner at have fået mere inspiration til at lave ting, de ikke gjorde før, mens andre ikke mener at lave så meget andet end det, man altid har gjort. De fremhæver i stedet, at der er kommet et andet fokus på bearbejdelsen af tingene, de henter hjem fra naturen, så der er kommet mere sammenhæng i udflugterne og hjemmeaktiviteterne.

I det hele taget er der forskel på, hvor mange nye aktiviteter institutionerne har fået inddraget, og hvor de har valgt at sætte fokus. Det kan være lige fra at fodre fuglene og lave fuglefoder og fuglekasser, til at have en krible krable kasse med småkravl til i en periode at køre et snegletema med levende snegle hjemme i institutionen. Eller der kan være tale om, at børnene lærer, hvor maden kommer fra og er med til at så tomater, lægge kartofler og gulerødder, som de siden høster og spiser sammen. Og så er der institutioner, som ikke mener at gøre noget andet end tidligere, men som har øget børnenes interesse ved at fokusere mere på dyr og natur. Som en respondent siger:

”vi har helt tydeligt fået nogle meget nysgerrige børn, det er meget sådan; hvad er det? børnene har fået så meget interesse for småkravl, at de selv vender stenene om for at se, hvad der ligger under”

Faktisk gælder det for fire af de seks respondenter, at de har mærket en forskel i børnenes adfærd og interesse, at der har været et andet fokus på naturen, citat:

”grænsen for smådyr er blevet rykket, edderkopper er ikke kun ulækre, de er også spændende, børnene fordyber sig på en anden måde i småting i naturen, det bliver store oplevelser over små ting”

En anden respondent fortæller, hvordan det fx at have et tissemyretema i en institution med 2/3 tosprogede børn, hvor mange er bange for dyr og natur, har afhjulpet børnenes angst. Og at Grøn Vision projektet netop i forhold til tosprogede børn, der ofte aldrig har været i skoven eller på stranden, og hvis forældre generelt har meget ringe viden om natur og miljø, fremmer noget af det, der mangler hjemmefra. Og som det understreges:

”det er jo en af vores opgaver, fordi det er et stykke danskhed”

Desuden er der almindeligvis tale om børn, der først har stiftet bekendtskab med det danske sprog ved børnehavestart, og hvor sprogstimulering er nødvendig. Ydermere kan man ifølge respondenterne kombinere sprogstimulering og naturen ved at træne de tillærte fx forholdsord ude i naturen. Det fremhæves, hvordan naturen bruges i særlig relation til tosprogede børn:

”at komme ud i naturen med børn uden sprog er en god ting, fordi det ikke kræver så meget sprog, og så er det noget med at bruge sanserne”

Således kan det udledes, at institutionernes udgangspunkt og målsætninger for Grøn Vision er meget forskellige, hvilket også afspejler institutionernes forskellige fokus og udbytte. Dog er de fleste enige om, at deltagelse i projektet har kunnet mærkes i børnenes interesse og adfærd, lige fra større opmærksomhed omkring alt, hvad der har med natur at gøre, til mere nysgerrige børn og til børn, der til dels er kommet deres angst for dyr og småkravl til livs. Derudover har det skabt et fællesskab og en sammenhæng i institutionens aktiviteter, og man har haft stort udbytte af at få kendskab til nærområdet samt andre naturområder.

5.2 Udbytte i forhold til forventninger

Alle seks respondenter oplyser, at motivationen for at gå ind i Grøn Vision primært var at lære at bruge nærområdet, få inspiration samt give børnene nogle flere og mere målrettede naturoplevelser. For alle har projektet i høj grad levet op til deres forventninger, og de mener, det på trods af det omfattende administrative arbejde har været umagen værd.

De forskellige kurser har været en stor succes, hvor respondenterne føler, de har fået alt fra inspiration til en konkret, brugbar viden:

”det er nogle meget konkrete ting, så man bliver ressourcedygtig til selv at gå ud i naturen som pædagog og tage fat i en pind og sige; nu skal I se, hvad vi kan”

Kurserne har imidlertid fungeret på lidt forskelligt plan i institutionerne, hvor man nogle steder har sendt de samme pædagoger af sted hver gang, hvorimod det andre steder er gået på tur, såsom i denne institution:

”folk har lært noget, men de har lært noget forskelligt - de fleste er blevet mest grebet af det, de har været på kursus i, men andre er også blevet interesseret”

Derimod har en anden respondent en anden opfattelse af, hvordan den nye viden fra kurserne er blevet brugt:

”Grøn Vision samler jo viden et sted, så siger man; her er der en kerne, som man går ud fra - en rimelig mængde information, som alle får, så på den måde bliver det en fællesnævner”

På samme måde er der også forskel på, hvad institutionerne mener, børnene skal have med sig af konkret viden, og dermed hvilke målsætninger de har for Grøn Vision. Eksempelvis nævner to respondenter som helt konkrete målbare ting, at de store børn i deres institution enten har lært at kende eller høre forskel på fuglene. Ligeledes fortæller respondenter et tredje sted, at de havde sat som målsætning, at alle vuggestuebørn ved projektets afslutning skulle have lært, hvad en kartoffel, gulerod og tomat er, samt kunne udpege en mariehøne, bænkebidder, edderkop og sommerfugl. Børnehavebørnene samme sted skulle have lært at sortere almindeligt affald, papir, glas og batterier. Begge mål er nået.

Disse målsætninger står derfor i hård kontrast til institutionen med mange tosprogede børn med ringe danskundskaber, hvor udflugter i naturen ikke blot handler om at give naturforståelse og kvalitetsoplevelser. Her fungerer naturen i endnu bredere forstand ved også at kunne bruges som et kommunikations- og formidlingssted, et sprogtræningssted samt kunne videregive et indblik i dansk kultur.

Selvom institutionerne altså har forskelligt udgangspunkt at arbejde ud fra, er de dog fælles om at føle sig som gode institutioner med gode pædagogiske værdier, hvor brug af naturen altid er blevet højt prioriteret. Deltagelse i Grøn Vision har for de flestes vedkommende kun styrket denne følelse;

”jeg tror nok, at lige den her institution havde et højt selvværd i forvejen, men det giver da en fællesskabsfølelse, der er anderledes”

Eller som en anden respondent udtrykker det;

*”hverdagen har ikke ændret sig meget efter Grøn Vision,
men det er fedt at få den der anerkendelse af, at man gør noget godt”*

Børnenes forældre har generelt reageret positivt på, at institutionen har været med i projektet, om ikke andet så fordi de har været glade for, at deres børn kommer på udflugter og efterfølgende ser det dokumenteret på billedcollager. Der har været lige fra meget nysgerrige, interesserede forældre til forældre, som ingen interesse har vist overhovedet. Sidstnævnte er dog hovedsageligt forældre af tosprogede børn, som ikke har forstået, hvad det gik ud på.

Desuden fortæller to af respondenterne, at oplysninger om projektet nu indgår som et fast punkt, når de har rundvisning for mulige nye forældre i institutionen, og at de får megen positiv respons. Derudover har en af institutionerne nævnt Grøn Vision i en jobannonce og ligeledes fået ansøgninger, som specifikt har henvist til projektet som motivation for ansøgningen.

Af sidegevinst, og uden egentlig at have indgået i nogens forventninger til projektet, lyder det enstemmigt fra samtlige respondenter, at det har haft en utrolig betydning at få et netværk i nærområdet. Først og fremmest har det for alle været rart at få sat nogle ansigter på de andre institutioner, så man ved, hvem de er, når man fx overtager børn fra hinanden eller mødes på gaden, citat;

*”det virker trygt og rart at have et billede af, hvem de andre er...
det er ikke så svært at banke på hos hinanden, og det er en rar fornemmelse”*

Der er en følelse af nu at kunne bruge hinanden, hvad enten det drejer sig om at låne en anden institutions bålplads eller om at holde pit-stop hos nogen på en udflugt for at spise madpakker, som et par respondenter nævner som eksempler. Respondenterne oplyser dog, at de ikke er nået til at hjælpes ad endnu, men at man flere steder har indgået aftaler om at skulle lave noget sammen i fremtiden. Eller som en siger;

”bare det at vide, at man kan, gør hele forskellen”

Sammenfattende kan det udledes, at alle fem institutioner synes, de har fået et godt udbytte af at deltage i Grøn Vision projektet, og at det har levet op til eller overgået deres forventninger. Udover det klare pædagogiske og administrative udbytte har institutionerne haft stor gavn af den inspiration og den konkrete viden, de har fået af at deltage i kurserne, som for nogen oven i købet har styrket deres selvværd som institution. Dertil kommer effekten af at indgå i et netværk, som nævnes af alle respondenter som en fantastisk sidegevinst.

5.3 Institutionens egen indsats

De seks respondenter oplyser, at deres institutioner stort set har levet op til kravene for Grøn Vision projektet, fordi det alle steder er blevet højt prioriteret, men siger samtidig, at det ind imellem har været svært og stressbetinget at opfylde alle krav. Af primære årsager gives den generelle dårlige bemanning, hvor det er vanskeligt at frigive tid og ressourcer til andet arbejde. Således har det været svært at få personalekabal til at gå op, når nogen har været på kursus, fordi der ikke har været

afsat vikartimer, udover at det har krævet en ekstra indsats at opfylde den administrative del af projektet med al skemaudfyldningen.

Her nævner alle seks respondenter, at den administrative arbejdsbyrde uundgåeligt er blevet forstærket af, at man også har deltaget i miljøledelse, som også er tidskrævende rent administrativt, og hvor papirarbejdet oven i købet er sammenfaldende med Grøn Vision projektets skemaer, så det til tider har føltes som dobbeltarbejde.

Dertil kommer, at man i et par af institutionerne bruger mange ekstra ressourcer på tosprogede børn og et sted har så mange tosprogede børn og andre børn med særlige behov, at man har indlagt sprogstimulering og i øvrigt bruger meget tid på forældresamtaler. Til begge dele hører også et krav om dokumentation, som sammen med Grøn Vision og administration af miljøledelse udgør en væsentlig arbejdsbyrde.

Ydermere har to af institutionerne i projektperioden været i ekstra bekneb af flere grunde; en institution har haft 43 nye børn på et år, hvor indkøring har taget mange ressourcer, udover at man har været flyttet ud i en tid pga. renovering. En anden institution har været underbemandet i flere perioder pga. usædvanlig mange personaleudskiftninger, bl.a. af kontaktpersonen på Grøn Vision projektet, citat:

”vi er rigtig stolte af vores egen indsats, fordi vi har holdt fast, selvom der i perioder næsten ikke har været nogen til at holde fast i noget som helst”

Følelsen af at have ydet en tilfredsstillende indsats er gennemgående for respondenterne, som synes, de efter omstændighederne og deres ressourcer har klaret det godt. Flere af dem fortæller, at de gerne ville have ydet mere, men at det simpelthen ikke har været muligt. Alle steder gælder det alligevel, at projektet har haft høj prioritet, citat:

”vi har virkelig prøvet at være omkring det, fordi vi synes, det er en brandgod ide og et kvalitativt løft”

5.4 Grøn Vision – Grøn Institution i fremtiden

På trods af at alle fem institutioner synes, det har været krævende at deltage i Grøn Vision projektet, er ingen i tvivl om, at de vil køre videre med Grøn Visions principper på egen hånd efter projektets afslutning. Præcist i hvilket omfang er det dog svært at sige, fordi det endnu ikke er blevet drøftet i personalegrupperne i institutionerne.

5.4.1 Pædagogisk

Alle seks respondenter er dog enige om, at det pædagogiske område stort set vil fylde lige så meget som under projektets forløb, i hvert fald hvad angår antallet af udflugter, fordi man altid har været meget på udflugt og har brugt naturen meget. Derimod vil aktiviteter i institutionerne formentlig blive reduceret en anelse ifølge nogle af respondenterne:

”vi vil nok ikke gøre lige så meget ud af de lidt længerevarende projekter, fordi vi også godt kan lide mange af de andre projekter og ting, vi laver”

Samtidig er der andre, der fortæller, hvordan man helt sikkert vil fortsætte med nogle af de succesfulde aktiviteter i institutionen, og at de vil blive anført som et fast punkt i årsplanen. Der kan fx være tale om at have et fugletema, hvor man laver fuglefoder, fodrer fugle samt laver fuglekasser eller et madtema, som omfatter, at man sår, høster og spiser egne grøntsager.

5.4.2 Teknisk

Det samme gælder den tekniske del af projektet, som blot kører videre som hidtil. Faktisk ønsker en institution at udbygge det tekniske område i fremtiden ved bl.a. at arbejde for at få opsat containere til rigtig affaldssortering. Ligeledes indgår anlæg af en ny naturlegeplads som en del af fremtidige planer, som ikke er kommet i gang i løbet af projektperioden.

5.4.3 Administrativt

Hvad angår det administrative område regner alle respondenter med, at det vil komme til at fylde mindre eller væsentlig mindre i fremtiden, om ikke andet så fordi det vil blive slået sammen med miljødelse. Nogle siger, at man vil drosle ned på det administrative arbejde generelt; andre, at man vil droppe det helt for en periode for lige at få vejret, før man går i gang med Læreplaner, hvor administrationen automatisk kommer ind igen; mens andre igen mener fortsat at bruge det i vid udstrækning, fordi det fungerer som et arbejdsredskab. Uanset hvordan eller hvad grundene er, skønnes det, at administrationsdelen vil fylde mindre i fremtiden i alle fem institutioner.

5.4.4 Kompetencer til at fortsætte Grøn Vision – Grøn Institution

At de fem institutioner er interesserede i at videreføre projektet på egen hånd, skyldes formentlig også, at de alle mener at have fået de nødvendige kompetencer til at gøre det. De fortæller, at kurserne har givet så meget inspiration og så gode værktøjer til selv at begå sig i naturen og ikke mindst en viden om, hvor man kan finde informationen:

”vi er jo ikke blevet biologer, men vi har fået en masse ideer og information om, hvor man kan finde tingene”

En respondent henviser også til netværket som et sikkerhedsnet i fremtiden:

”jeg synes, vi er blevet dygtige, og hvis nu et samarbejde med de andre institutioner kommer ordentligt op at køre, så er jeg helt sikker på, at vi kan holde hinanden i hånden”

Desuden nævner en respondent, at det også har åbnet nogle døre for at dygtiggøre sig yderligere:

”det er ikke utænkeligt, at nogen meldte sig til et naturkursus for at få noget mere kompetence”

Altså kan man se, at institutionerne er meget fortrøstningsfulde i forhold til selvstændigt at fortsætte med Grøn Vision principperne, hvad enten det er at fortsætte helt på egen hånd, finde opbakning i netværket, deltage i flere naturkurser eller blot have fået en viden om, hvor hjælpen findes. Hver institution har tilsyneladende sin egen måde at komme videre på.

En respondent konkluderede helt enkelt, hvad det basalt kræver at følge Grøn Visions principper:

”Man behøver ikke at være øko freak, men der skal være nogen i personalegruppen, der har lyst til at komme ud og få jord under neglene”

5.4.5 Assistance til udbredelse af Grøn Vision og vikartimer

I tre af de fem institutioner var man villig til at træde til som inspirator, hvis man i fremtiden skal introducere Grøn Vision for andre institutioner under forudsætning af, at der blev bevilliget vikartimer. Samtidig blev det af to respondenter anbefalet, at man i fremtiden også bevilliger vikartimer, når personalet er på kursus, for at lette en i forvejen presset dagligdag i institutionerne.

5.4.6 Gode argumenter for at være med i Grøn Vision – Grøn Institution

Under hvert interview blev respondenterne bedt om at nævne gode argumenter for at være med i Grøn Vision projektet for andre institutioner, og her afspejlede institutionens eget primære udbytte svarene.

På det administrative område blev nævnt, at skemaudfyldning kan bruges som dokumentation til forældre, der tror, deres børn ikke kommer på uflugter, eller den kan anvendes som registrering for institutionen selv for netop at sikre, at alle børn kommer på udflugter. Desuden er det en god øvelse i forhold til de forestående *Læreplaner*, hvor dokumentation vil være et krav. Af væsentligste faktor blev dog understreget, at det giver aktiviteterne et andet fokus og en mere målrettet og struktureret indsats.

Derfor var det også i høj grad de pædagogiske gevinster ved projektet, der blev fremhævet som det vigtigste, netop fordi det særlige fokus og den målrettede indsats har båret frugt, således at børnenes interesse og opmærksomhed omkring naturen mærkbart er vokset. Det har betydning, at man som institution gør noget i fællesskab, fordi det giver et større udbytte. Samtidig kan det have en helt særlig pædagogisk funktion i forhold til tosprogede børn med ringe kendskab til naturen.

Derudover er introduktionen til nærområdets naturmuligheder af stor gavn for institutionerne, fordi man derved har naturen lige ude foran døren og således bliver mindre afhængig af personaleressourcer, når børnene skal ud i naturen.

Og endeligt nævnes det nye netværk med de øvrige institutioner som en væsentlig gevinst, hvor man har fået sat ansigter på naboinstitutionerne og derved lettere kan trække på hinandens ressourcer.

6.0 Konklusion

Miljøtjenesten har fået foretaget en brugerundersøgelse af fire af sine aktivitetstilbud. Undersøgelsen har været målrettet lærere og pædagoger som brugere af tilbuddene og har primært haft til formål at belyse, i hvor høj grad og hvilket udbytte børnene får af tilbuddene, samt i hvilket omfang brugerne ønsker at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden.

De fire aktivitetstilbud omfatter tre eksperimenterende miljøskoler:

- **Energi- og Vandværkstedet**
- **Øresundsmiljøskolen**
- **Naturværkstedet**

samt pilotprojektet:

- **Grøn Vision – Grøn Institution.**

6.1 Konklusion af undersøgelsen af de tre miljøskoler

Konklusionerne af undersøgelsens ni analyseområder vil blive fremstillet systematisk i samme rækkefølge, som de er behandlet i rapporten.

6.1.1 Kendskab til Miljøtjenestens aktivitetstilbud

Lidt over halvdelen af respondenterne havde fået kendskab til Miljøtjenestens aktiviteter via en kollega, mens kun nogle få procentdele udgjorde de øvrige udspecificerede svarmuligheder såsom Internettet, tidsskrift/avis eller en informationsfolder. Omkring en femtedel markerede kategorien *andet* og tilføjede, at de havde hørt om dem via fx TV eller Grønt Kursus.

Det var dog godt og vel en femtedel af alle pædagoger, der havde fået kendskab til aktiviteterne fra en informationsfolder sendt til institutionen i forbindelse med pilotprojektet *Børnehaver og Miljø*.

6.1.2 Bookingsituationen

Knapt halvdelen af respondenterne havde booket deres besøg 1-4 uger inden besøget, mens den resterende del havde booket det alt mellem 1-2 måneder inden, 3-6 måneder inden og mere end 6 måneder inden besøget. Længst ventetid på booking af besøg var på Vandværkstedet, hvor ca. halvdelen af respondenterne havde måttet booke mindst 3 måneder forud for besøget. Miljøskolen med kortest ventetid viste sig at være Naturværkstedet, hvor mange af besøgene er fra institutioner.

Særligt lærerne føler det ofte problematisk, at der er så lang ventetid på nogle af miljøskolerne og i nogle tilfælde næsten umuligt at få en tid, fordi det vanskeliggør deres planlægning.

Desuden er der både for lærere og pædagoger et rimeligt stort behov for at kunne booke besøg elektronisk, dels for at lette planlægningen og dels for ikke at være afhængig af Miljøtjenestens telefontid for booking.

6.1.3 Miljøskolernes beliggenhed i forhold til transportmuligheder

Transportmuligheder spiller for ca. 3/4 af respondenterne i høj grad eller i nogen grad en rolle for dels deres valg af miljøskole og dels for hyppigheden af besøg på en miljøskole. Generelt spiller det en lidt større rolle for lærerne end for pædagogerne, at transporttiden ikke er for lang, selvom begge grupper respondenter almindeligvis er villige til at bruge lidt ekstra tid på transport, hvis udbyttet er så godt som på miljøskolerne.

6.1.4 Vurdering af miljøskolernes faciliteter

Respondenterne er oftest meget tilfredse eller rimelig tilfredse med miljøskolernes faciliteter. Svarene varierer imidlertid meget afhængigt af, hvilken miljøskole der er tale om, idet der er størst tilfredshed med Naturværkstedets faciliteter, hvor alle har svaret, at de er meget tilfredse eller rimelig tilfredse, mens der er mindst tilfredshed med Øresundsmiljøskolen, hvor kun lidt over halvdelen svar ligger i disse to kategorier. Samtidig er der flere, som er mindre tilfredse eller slet ikke tilfredse med Øresundsmiljøskolens faciliteter.

Oftest drejer kritikken sig om utilfredsstillende eller manglende toiletforhold ved aktiviteterne og i få tilfælde om for ringe tilbud om frokoststed i tilfælde af regnvejrs på Øresundsmiljøskolen og Vandværkstedet. Generelt er respondenterne dog tilfredse med at bruge naturen som frokoststed.

Ved at sammenholde dette analyseområde med analyseområderne om det faglige og sociale udbytte samt vurderingen af miljøskolen og de ansatte, kan det udledes, at respondenternes vurdering af miljøskolernes faciliteter ikke umiddelbart har betydning for deres vurdering af hverken børnenes faglige eller sociale udbytte eller for deres øvrige vurdering af miljøskolen og de ansatte.

6.1.5 Inddragelse af aktiviteten i undervisningen/institutionen

Undersøgelsen viser, at aktivitetstilbuddet almindeligvis indgår i en faglig sammenhæng i undervisningen eller i institutionen, idet 4/5 af respondenterne enten har svaret, at den i høj grad indgår eller i nogen grad indgår i en faglig sammenhæng. Desuden viser den, at aktiviteten oftere indgår i lærernes undervisning end i pædagogernes temaer i institutionerne, og at lærerne, der har besøgt Øresundsmiljøskolen, er den gruppe respondenter, for hvem aktiviteten i størst omfang indgår i en faglig sammenhæng.

Ser man på, hvilken årsag respondenterne giver til deres valg af forløb, er der en klar sammenhæng med ovenstående svar, idet aktiviteten specifikt indgår i et undervisningsforløb eller i et tema i institutionen lige så ofte, som der bliver svaret, at den i høj grad indgår. Samtidig er der flere pædagoger end lærere med svar i *andet* kategorien, hvilket også er i tråd med, at besøg for dem ikke nær så ofte som for lærerne har et konkret tema som årsag.

Svarene fordelt på klassetrinene 0.-3. kl., 4.-6. kl. og 7.-10. kl. giver et mindre udsving, der indikerer, at lærere til 7.-10. kl. inddrager aktiviteten i mindre omfang end lærere til de to øvrige aldersgrupper.

Da næsten alle respondenter kan karakteriseres som værende fagansvarlige for besøget, har der ikke været tilstrækkeligt grundlag til at lave en sammenligning mellem graden af inddragelse af aktiviteten i undervisningen, og hvorvidt læreren underviser klassen i det fag, som er direkte relateret til besøget på miljøskolen.

Interviewene viser, at et besøg ofte for institutionerne og indskolingsklasser drejer sig om at opleve og sans naturen samt blive inspireret til at følge op på besøget i form af kreative aktiviteter i institutionen. For større børn er der oftest tale om et mere konkret fagligt indhold relateret til undervisningen.

6.1.6 Fagligt og socialt udbytte af et besøg

Lægger man svarkategorierne i høj grad og i nogen grad sammen, når spørgsmålet drejer sig om respondenternes vurdering af børnenes faglige udbytte, figurerer stort set alle respondenter i en af de to kategorier og langt størstedelen i førstnævnte kategori. Af disse er færrest fra Øresundsmiljøskolen, dog kun med en lille forskel fra de to andre miljøskoler.

Ved opgørelse over det faglige udbytte ud fra klassetrin, ligger mellemtrinnet 4.-6. kl. højest, mens de to øvrige aldersgrupper ligger meget ens i svar.

Derudover er der en ret tydelig forskel i læreres og pædagogers vurdering af det faglige udbytte, hvilket ses ved, at pædagerne noget oftere har markeret i i høj grad kategorien, end det er tilfældet for lærerne.

De dybdegående interviews giver et billede af, at både lærere og pædagoger opfatter et besøg som en kompleks oplevelse og læringsform, men at forskellen i de to faggruppers ovenstående svar primært bunder i lærernes højere krav til et konkret fagligt udbytte af et besøg.

Her forklarer lærerne, at forløbene på miljøskolerne indgår som en underbyggende, interaktiv metode i undervisningen, som skaber en helhedsforståelse og dermed fremmer indlæringen. Således fremhæves det af flere respondenter, at kombinationen af konkret faglig viden og de store sanseindtryk i miljøskolernes unikke omgivelser giver børnene et uvurderligt udbytte.

Lærere med mange tosprogede børn med en særlig ringe omverdensforståelse understreger, hvordan miljøskolernes forløb fungerer som introduktion til områder, børnene intet kendskab har til, og at de er et fantastisk redskab til både sprogstimulering og til at skabe en faglig base til undervisningen.

Pædagogers krav til et besøg omfatter primært, at børnene skal have en spændende dag, og at man kan tage afsæt i besøget som inspiration til kreative aktiviteter i institutionen. At børnene derudover kommer derfra med en ny viden, opleves oftest som en sidegevinst men tillægges i høj grad miljøskolernes særlige karakter, hvor der skabes grobund for fordybelse.

Sammenholder man graden af fagligt udbytte med graden af faglig inddragelse af aktivitetstilbuddet i undervisningen eller i institutionen, er der kun små udsving at spore, fordi en så høj procentdel respondenter dels svarer, at aktiviteten i høj grad inddrages i en faglig sammenhæng, og dels at den i høj grad kan bruges til et fagligt formål. **Dog er der en lille tendens til, at flere får et større udbytte, hvis aktiviteten indgår i en faglig sammenhæng, men mange får et lige så godt udbytte, selvom aktiviteten ikke nødvendigvis har et udpræget fagligt formål.**

Statistikken for socialt udbytte viser generelt et lavere niveau end for fagligt udbytte bortset fra respondenter, der har været på Naturværkstedet, som procentmæssigt ligger ret langt over de to andre miljøskoler. Ved opgørelse over det sociale udbytte ud fra klassetrin er det mellemtrinnet 4.-6. kl., som suverænt ligger højest, hvor de to andre aldersgrupper ligger relativt ens.

Ved dybdeinterviewene fremgår det til gengæld, at den sociale dimension spiller en væsentlig rolle for turen som helhed. Her nævnes vigtigheden af, at der på et besøg på miljøskolen er færre konflikter børnene imellem end vanligt, og at samarbejdselementerne i aktiviteterne styrker den sociale dimension.

Sammenfattende mener stort set alle respondenter, at børnene uafhængigt af omfanget af det faglige og/eller sociale udbytte har haft en god og spændende dag, som har bestået af en anderledes og lærerig oplevelse med store sanseindtryk i spændende omgivelser.

6.1.7 Forventninger til besøget

Generelt har besøget på miljøskolen levet op til de flestes forventninger til et fagligt eller indholdsmæssigt udbytte, hvoraf de fleste mener, at de i høj grad har fået indfriet deres forventninger. Heraf er flest pædagoger, som oftere end lærerne syntes at have fået indfriet forventningerne.

Ved analyse af svarene fra de tre miljøskoler var det oftest respondenter, der havde besøgt Naturværkstedet, som havde fået indfriet forventningerne, mens besvarelserne for de to andre miljøskoler lå relativt ens, dog med flere respondenter fra Øresundsmiljøskolen, der kun i mindre grad følte, besøget havde levet op til forventningerne til et fagligt udbytte

Interviewene vidnede imidlertid om, at et negativt svar i graden af indfrieede forventninger også kunne betyde et lille forventningsniveau som udgangspunkt.

Ved at kombinere analyseområderne fagligt udbytte og forventninger til et fagligt udbytte viste analysen, at besøget godt i høj grad kan have levet op til forventninger om et fagligt udbytte, selvom det vurderes, at aktiviteten kun i nogen grad kan bruges i en faglig sammenhæng, og at det oftest var lærere, der havde denne svarkombination. Omvendt svarer nogen også, at aktiviteten i høj grad kan bruges fagligt, men at besøget kun i nogen grad har levet op til deres forventninger rent fagligt.

Niveauet for indfrieede forventninger til et socialt udbytte er typisk noget lavere end niveauet for fagligt udbytte. Respondenter, der har besøgt Naturværkstedet, ligger her med en markant forskel med den højeste procentdel i i høj grad kategorien, hvor Vandværkstedet ligger med den laveste.

Ved kombination af analyseområderne socialt udbytte og forventninger til et socialt udbytte ses en sammenhæng mellem svarene, idet mange både lærerne og pædagogerne har svarkombinationen i nogen grad/i nogen grad.

Da respondenterne desuden generelt vurderer indfrielsen af forventningerne til et socialt udbytte højere end udbyttet, børnene har fået, kunne dette tyde på, at der i nogle tilfælde ikke har været så høje forventninger til et socialt udbytte.

Sammenfattende indikerer analysen af forventninger til hhv. et fagligt og socialt udbytte, at respondenterne som udgangspunkt har højest forventninger til et fagligt udbytte, og at det også er det, der i højest grad bliver indfriet.

6.1.8 Vurdering af miljøskolerne og de ansatte

Om udendørsdelen har næsten samtlige respondenter svaret, at de i høj grad eller nogen grad er tilfredse, hvoraf i høj grad kategorien suverænt udgør den største del. Allermest tilfredse var

respondenterne fra Vandværkstedet, mens de mindst tilfredse var respondenter, som havde besøgt Øresundsmiljøskolen. For indendørsdelen var tilfredshedsniveauet generelt lidt lavere.

Fra Vandværkstedet blev udendørsdelen for indskolingen fremhævet som meget spændende og pædagogisk opbygget med rig mulighed for interaktion, udover at den består af gode samarbejdselementer, hvor børnene med god effekt deles op i mindre grupper. Derudover var respondenterne glade for udendørsdelen på Damhussøen på trods af enkelte funktionelle kritikpunkter.

Om indendørsdelen på Vandværkstedet var respondenterne enige om, at den ligeledes består af spændende elementer, hvor børnene selv kan interagere. Dog blev det nævnt, at lokalet for mellemtrinnet 4.-6. kl. er lidt for småt til en hel klasse.

På Øresundsmiljøskolen er det hovedsageligt de primitive og anderledes omgivelser i en særlig atmosfære både udendørs og indendørs, der roses, samt det at børnene selv kan røre ved og eksperimentere med fiskene i akvarierne og i havnen.

Det samme gør sig gældende for besøg på Naturværkstedet, hvor det netop er den specielle atmosfære og børnenes mulighed for at udforske og lege frit i naturen, der understreges som en særlig og anderledes oplevelse for børnene.

Respondenterne var desuden yderst tilfredse med miljøskolernes ansatte, hvor mere end 4/5 svarede, at de i høj grad var tilfredse, og knapt 1/5 at de i nogen grad var tilfredse, hvilket var helt i overensstemmelse med de uddybende udtalelser, interviewene fremkom, hvor de ansatte blev rost i store vendinger for deres faglige og pædagogiske kompetencer.

6.1.9 Behov og ønsker for fremtiden

Alle respondenter svarede, at de enten i høj grad eller i nogen grad ønsker at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden, hvor i høj grad kategorien udgør langt den største del. Derudover svarede knapt halvdelen af respondenterne, at 1-2 gange ville være optimalt, knapt 1/3 at 3-4 gange ville være optimalt, og knapt 1/3 at mere end fire gange årligt ville være optimalt. I sidstnævnte kategori er det pædagogerne, der trækker statistikken op, eftersom 3/4 af pædagogerne har markeret her. Desuden har mange pædagoger, enten under det personlige interview eller i form af en tilføjelse i spørgeskemaet, givet udtryk for gerne at ville benytte miljøskolerne en eller flere gange om måneden.

Dette underbygges yderligere af dybdeinterviewene, hvor det fremgår, at **mange respondenter har et ønske om at benytte miljøskolerne mere end hidtil og derfor finder det problematisk, at der er begrænsning i form af lang ventetid eller konkret besøgsbegrænsning på to gange årligt. Flere af de interviewede lærere giver dog udtryk for, at begrænsningen også findes i eget skoleregi.**

Ovenstående resultater sammenholdt med analyseområdet fagligt og socialt udbytte viser ikke umiddelbart nogen sammenhæng, formentlig fordi ønsket om at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden er så stort, at det er uafhængigt af det faglige og/eller sociale udbytte.

Når respondenterne i interviewene blev spurgt, i hvilke fag de kunne trække paralleller til besøg på en miljøskole, kunne alle se sammenhængen til egne fag samt til biologi og natur/teknik. Derudover var respondenterne delt, da nogle kun kunne se en oplagt sammenhæng til netop disse to fag, mens andre kunne relatere alle fag til en miljøskole, selvom visse fag kræver lidt større kreativitet. Miljøskolerne blev desuden vurderet til at være aldeles anvendelige i tværfaglige sammenhænge.

Af forslag til forbedringer af forløb nævnte mange respondenter, at et skriftligt materiale inden besøget på miljøskolen ville klæde dem bedre på til at inddrage aktivitetstilbuddet i undervisningen samt forberede sig inden besøget. Andre ville også gerne have et undervisningsmateriale med hjem, mens andre slet ingen forslag havde til forbedringer, fordi de syntes, alt havde fungeret godt.

6.1.10 Undersøgelsens hovedkonklusioner

Undersøgelsen af brugernes vurdering af besøg miljøskolerne har grundlæggende vist, at børnenes både faglige og sociale udbytte af besøgene på miljøskolerne vurderes meget højt af brugerne, idet kombinationen af en konkret faglig viden samt store og lærerig sanseindtryk i anderledes og spændende omgivelser skaber en helhedsforståelse og fremmer indlæringen.

Der er således en enorm interesse blandt brugerne for at benytte aktivitetstilbuddene i fremtiden, hvor det største problem består i Miljøtjenestens besøgsbegrænsning og ventetid på besøg pga. stor efterspørgsel.

6.2 Konklusion af undersøgelsen af projektet Grøn Vision – Grøn Institution

Undersøgelsens konklusioner vil blive fremstillet ud fra de samme fire primære analyseområder, som har været behandlet i rapporten.

6.2.1 Tiltag og konkrete resultater

6.2.1.1 Det tekniske område

Interviewene viste, at alle fem institutioner inden for det tekniske område har foretaget miljøtiltag i form af vand- og strømbesparelser samt affalds- eller papirsortering, og at man derudover alle steder har sine egne små indsatsområder. I alle institutioner har man forsøgt at inddrage børnene i disse miljøtiltag, således at børnene er blevet mere opmærksomme på fx vandforbrug, mens det i nogle institutioner sågar er lykkedes at lære de største børn at sortere affald.

6.2.1.2 Det administrative område

I institutionerne har man generelt følt det som et ekstra arbejdspress og til tider belastende at skulle opfylde den administrative del af projektets krav, men med lidt rutine har institutionerne i mere eller mindre grad fundet ud af at bruge skemaudfyldning og billeddokumentation som et arbejdsredskab. Man har erfaret, at det kan bruges til at skabe fokus samt målrette og strukturere udflugter og andre aktiviteter, så der kommer et bedre resultat ud af institutionens aktiviteter.

Desuden opleves den administrative del som en god øvelse i forhold til de forestående *Læreplaner*, hvor dokumentation vil være et krav.

6.2.1.3 Det pædagogiske område

Umiddelbart mente respondenterne ikke at have inddraget så mange nye aktiviteter i institutionen eller at have været meget mere på udflugt end tidligere, efter de var kommet med i Grøn Vision projektet. Af konkrete nye aktiviteter blev bl.a. nævnt: 1) så, høste og spise egne grøntsager, 2) holde fugletema bestående af egen produktion af fuglefoder og fuglekasser samt fodre fugle, 3) holde krible krable kasse i institutionen, 4) arbejde med snegetema.

Imidlertid var det udbyttet af det pædagogiske område, der blev fremhævet som projektets absolut vigtigste og mest markante, netop fordi det særlige fokus og den målrettede indsats har båret frugt, således at der er kommet et fællesskab og en sammenhæng i aktiviteterne, som har givet hele institutionens aktivitetsniveau et kvalitativt løft. Derudover er børnenes interesse, opmærksomhed og nysgerrighed omkring naturen mærkbart vokset.

Deltagelse i projektet har desuden betydet, at børn, der tidligere var bange for dyr og småkravl, til dels er kommet deres angst til livs. Det gælder i høj grad for tosprogede børn med ringe kendskab til naturen, hvor udflugter i naturen bl.a. er blevet brugt til at bekæmpe angst, udover at det blevet anvendt som redskab til indføring i dansk kultur samt i forbindelse med sprogstimulering og således har haft en særlig funktion i forhold til netop denne gruppe børn.

Derudover har man haft stort udbytte af at få kendskab til nærområdet samt andre naturområder, fordi man er blevet mere inspireret til at bruge naturen lige ude foran døren og dermed er mindre afhængig af personaleressourcer, når børnene skal ud i naturen.

6.2.2 Udbytte i forhold til forventninger

Samlet set syntes alle seks respondenter, at de har fået et godt udbytte af at deltage i Grøn Vision projektet, og at det har levet op til eller overgået deres forventninger. Udover det klare pædagogiske og administrative udbytte har institutionerne haft stor gavn af den inspiration og den konkrete viden, de har fået af at deltage i kurserne, som for nogen oven i købet har styrket deres selvværd som institution. Dertil kommer effekten af at indgå i et netværk, som nævnes af alle respondenter som en fantastisk sidegevinst, fordi man har fået sat ansigter på naboinstitutionerne og derved lettere kan trække på hinandens ressourcer.

6.2.3 Institutionens egen indsats

De seks respondenter oplyser, at deres institutioner stort set har levet op til kravene for Grøn Vision projektet, fordi det alle steder er blevet højt prioriteret, men siger samtidig, at det ind imellem har været svært og stressbetinget at opfylde alle krav. Af primære årsager gives den generelle dårlige bemanning, hvor det er vanskeligt at frigive tid og ressourcer til andet arbejde. Desuden har flere af institutionerne haft et specielt vanskeligt år ressourcemæssigt pga. eksempelvis usædvanlig mange indkøringer af nye børn eller stor personaleudskiftning.

Derfor har det været ekstra svært at få personalekabal til at gå op, når nogen har været på kursus i forbindelse med Grøn Vision, fordi der ikke har været afsat vikartimer, udover at det har krævet en ekstra indsats at opfylde den administrative del af projektet med al skemaudfyldningen. Efter omstændighederne er respondenterne dog tilfredse med egen indsats i forhold til projektet.

6.2.4 Grøn Vision – Grøn Institution i fremtiden

Alle seks respondenter mener bestemt, at man grundlæggende vil fortsætte med Grøn Visions principper i institutionen i fremtiden.

På det tekniske område oplyser respondenterne, at alt blot vil køre videre som i projektperioden, hvor nogle oven i købet mener at ville udbygge området yderligere i fremtiden.

På det pædagogiske område er alle enige om, at man i lige så stort omfang som under projektets forløb vil tage på udflugter og bruge naturen. Der er dog lidt spredning i respondenternes holdning til, hvor meget aktiviteterne i selve institutionen vil fylde, idet nogen mener, alt vil forløbe i fremtiden som under Grøn Vision, mens andre vil drosle lidt ned på fx længerevarende projekter.

På det administrative område vurderer respondenterne, at skemaudfyldningen vil fylde mindre eller væsentlig mindre i fremtiden men ikke, at den helt vil forsvinde. For det første vil skemaudfyldning være en del af de forestående *Læreplaner*, og for det andet vil den administrative del blive slået sammen med miljøledelse, som fortsat vil kræve dokumentation. De fleste trænger dog til et pusterum fra det administrative arbejde, på trods af at det er et godt arbejdsredskab.

Generelt mener institutionerne at have fået de nødvendige kompetencer til at fortsætte Grøn Vision på egen hånd. Dels nævnes det, at pædagogerne selv er blevet dygtige til at bruge naturen, dels at der er opbakning i netværket, dels at der er skabt en viden om, hvor yderligere hjælp kan hentes, og dels at man altid kan deltage i supplerende naturkurser ved behov for at styrke kompetencerne.

6.3 Undersøgelsen af de fire aktivitetstilbud som helhed

Undersøgelsen har givet et samlet billede af fire succesfulde aktivitetstilbud, som lever op til Miljøtjenestens formål om at styrke børns interesse og nysgerrighed omkring naturen og miljøet for at lære dem fra barns ben at værdsætte naturens ressourcer. Den viser, at aktivitetstilbuddene grundlæggende bibringer børn i alle aldre konkret lærdom og en helhedsforståelse for naturen, som fremmes gennem leg og udforskning af dyr og natur.

Aktivitetstilbuddenes popularitet blandt brugerne er ensbetydende med et stort ønske om i fremtiden at benytte sig af dem i om muligt endnu større omfang end hidtil.

Brugerundersøgelse fra Miljøtjenesten

Vi er i Miljøtjenesten ved at lave en brugerundersøgelse af vores undervisningsaktiviteter på hhv. Øresundsmiljøskolen, Energi- og Vandværkstedet og Naturværkstedet. Formålet er primært at finde ud af, i hvor høj grad børnene får udbytte af vores undervisningsaktiviteter, og i hvilket omfang lærerne er interesserede i at benytte tilbuddene i fremtiden. Vi vil derfor bede de lærere, som har benyttet vores aktivitetstilbud en eller flere gange, om at udfylde dette spørgeskema.

Hvis du har benyttet vores aktivitetstilbud flere gange, skal din besvarelse vedrøre den sidste aktivitet, du deltog i.

Navn på aktivitetssted.....

I hvilken aktivitet deltog du med din klasse.....

Hvilken skole kommer du fra.....

Børnenes klassetrin.....

I hvilket fag underviser du denne klasse

Hvor mange gange har du været på det pågældende aktivitetssted.....

1) Kendskab til Miljøtjenestens aktivitetstilbud

a) Hvorfra har du fået kendskab til dette aktivitetstilbud?

- kollega
- internettet/hjemmeside
- tidsskrift/ avis
- andet.....

2) Booking af aktiviteten

a) Hvor lang tid i forvejen bookede du dit besøg på aktivitetsstedet?

- 1-4 uger
- 1-2 måneder
- 3-6 måneder
- mere end 6 måneder

b) I hvor høj grad ville det hjælpe i din planlægning at kunne booke dit besøg elektronisk, således at booking fx kunne foregå døgnet rundt?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

3) Transport til /fra aktivitetssted

a) I hvor høj grad spiller transportmuligheder en rolle for dit valg af aktivitetssted?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

b) I hvor høj grad spiller transportmuligheder en rolle for hyppighed af besøg på et aktivitetssted?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

4) Faciliteter på aktivitetsstedet

a) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets faciliteter, såsom frokoststed og toiletforhold?

- meget tilfreds
- rimelig tilfreds
- hverken tilfreds eller utilfreds
- mindre tilfreds
- slet ikke tilfreds

Hvad fungerede evt. dårligt?.....

5) Forberedelse inden besøget på aktivitetsstedet

a) I hvor høj grad indgår aktivitetstilbuddets indhold i et undervisningsforløb i klassen?

- i høj grad

- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

b) Hvad er grunden til, at du netop valgte denne aktivitet til din klasse?

- den indgår specifikt i mit undervisningsforløb
- den ligger tættest på det, vi arbejder med for tiden
- mine egentlige ønsker var optaget
- det var, hvad Miljøtjenesten rådede mig til, da jeg bookede besøget
- andet.....

6) Udbytte af besøget på aktivitetsstedet

a) I hvor høj grad kan aktivitetens indhold bruges fagligt i undervisningen?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

b) I hvor høj grad har børnene fået et socialt udbytte af besøget?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

c) I hvor høj grad har børnene haft en god eller spændende dag?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

d) I hvor høj grad passede aktiviteten til børnenes niveau?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

7) Forventninger til besøget i forhold til udbytte

a) I hvor høj grad levede besøget på aktivitetsstedet op til dine forventninger rent fagligt?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

b) I hvor høj grad levede besøget på aktivitetsstedet op til dine forventninger til et socialt udbytte for børnene?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

8) Aktivitetsstedet

a) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets udendørs aktiviteter?

- meget tilfreds
- rimelig tilfreds
- hverken tilfreds eller utilfreds
- mindre tilfreds
- slet ikke tilfreds

b) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets indendørs aktiviteter?

- meget tilfreds
- rimelig tilfreds
- hverken tilfreds eller utilfreds
- mindre tilfreds
- slet ikke tilfreds

c) Hvor tilfreds var du med den medarbejder fra Miljøtjenesten, der stod for forløbet på aktivitetsstedet?

- meget tilfreds
- rimelig tilfreds
- hverken tilfreds eller utilfreds
- mindre tilfreds
- slet ikke tilfreds

9) Undervisningsaktiviteter i fremtiden

a) I hvor høj grad kunne du forestille dig at benytte denne type aktivitetstilbud i din undervisning i fremtiden?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

b) Hvor mange af denne type aktiviteter ville det være optimalt at deltage i sammen med din klasse i dit fag årligt?

- 0
- 1-2
- 3-4
- flere end 4

Brugerundersøgelse fra Miljøtjenesten

Vi er i Miljøtjenesten ved at lave en brugerundersøgelse af vores aktiviteter på hhv. Øresundsmiljøskolen, Energi- og Vandværkstedet og Naturværkstedet. Formålet er primært at finde ud af, i hvor høj grad børnene får udbytte af vores aktiviteter, og i hvilket omfang pædagoger er interesserede i at benytte tilbuddene i fremtiden. Vi vil derfor bede de pædagoger, som har benyttet vores aktivitetstilbud en eller flere gange, om at udfylde dette spørgeskema.

Hvis du har benyttet vores aktivitetstilbud flere gange, skal din besvarelse vedrøre den sidste aktivitet, du deltog i.

Navn på aktivitetssted.....

I hvilken aktivitet deltog du med børnene.....

Hvilken institution kommer du fra.....

Børnenes alder.....

Hvor mange gange har du været på det pågældende aktivitetssted.....

1) Kendskab til Miljøtjenestens aktivitetstilbud

a) Hvorfra har du fået kendskab til dette aktivitetstilbud?

- kollega
- folder
- internettet/hjemmeside
- tidsskrift/ avis
- andet.....

2) Booking af aktiviteten

a) Hvor lang tid i forvejen bookede du dit besøg på aktivitetsstedet?

- 1-4 uger
- 1-2 måneder
- 3-6 måneder
- mere end 6 måneder

b) I hvor høj grad ville det hjælpe i din planlægning at kunne booke dit besøg elektronisk, således at det fx kunne foregå døgnet rundt?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

3) Transport til /fra aktivitetssted

a) I hvor høj grad spiller transportmuligheder en rolle for dit valg af aktivitetssted?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

b) I hvor høj grad spiller transportmuligheder en rolle for hyppighed af besøg på et aktivitetssted?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

4) Faciliteter på aktivitetsstedet

b) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets faciliteter, såsom frokoststed og toiletforhold?

- meget tilfreds
- rimelig tilfreds
- hverken tilfreds eller utilfreds
- mindre tilfreds
- slet ikke tilfreds

Hvad fungerede evt. dårligt?.....

5) Forberedelse inden besøget på aktivitetsstedet

c) I hvor høj grad indgår aktivitetstilbuddets indhold i et specifikt tema, I arbejder med i institutionen?

- i høj grad

- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

d) Hvad er grunden til, at du netop valgte denne aktivitet til denne gruppe børn?

- den indgår specifikt i et tema, vi arbejder med
- den ligger tættest på det, vi arbejder med for tiden
- mine egentlige ønsker var optaget
- det var, hvad Miljøtjenesten rådede mig til, da jeg bookede besøget
- andet.....

6) Udbytte af besøget på aktivitetsstedet

e) I hvor høj grad kan aktiviteten bruges til det, der var formålet med besøget på aktivitetststedet?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

f) I hvor høj grad har børnene fået et socialt udbytte af besøget?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

g) I hvor høj grad har børnene haft en god eller spændende dag?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

h) I hvor høj grad passede aktiviteten til børnenes niveau?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

7) Forventninger til besøget i forhold til udbytte

c) I hvor høj grad levede besøget på aktivitetsstedet op til dine forventninger rent indholdsmæssigt?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

d) I hvor høj grad levede besøget på aktivitetsstedet op til dine forventninger til et socialt udbytte for børnene?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

8) Aktivitetsstedet

a) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets udendørs aktiviteter?

- meget tilfreds
- rimelig tilfreds
- hverken tilfreds eller utilfreds
- mindre tilfreds
- slet ikke tilfreds

c) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets indendørs aktiviteter?

- meget tilfreds
- rimelig tilfreds
- hverken tilfreds eller utilfreds
- mindre tilfreds
- slet ikke tilfreds

c) Hvor tilfreds var du med den medarbejder fra Miljøtjenesten, der stod for forløbet på aktivitetsstedet?

- meget tilfreds
- rimelig tilfreds
- hverken tilfreds eller utilfreds
- mindre tilfreds
- slet ikke tilfreds

9) Aktiviteter i fremtiden

c) I hvor høj grad kunne du forestille dig at benytte denne type aktivitetstilbud i fremtiden?

- i høj grad
- i nogen grad
- i mindre grad
- slet ikke

d) Hvor mange af denne type aktivitetstilbud ville det være optimalt at deltage i sammen med dine børn årligt?

- 0
- 1-2
- 3-4
- flere end 4

Repræsentativitet

Den kvantitative undersøgelse

Antal besvarede spørgeskemaer i undersøgelsen:

83 lærere og 23 pædagoger total: 106

Antal medvirkende skoler:

24

Antal medvirkende daginstitutioner:

13

Fordeling af respondenter fra miljøskolerne:

Vandværkstedet: 49 lærere og 7 pædagoger total: 56

Øresundsmiljøskolen: 20 lærere og 4 pædagoger total: 24

Naturværkstedet: 14 lærere og 12 pædagoger total: 26

Den kvalitative undersøgelse

Antal dybdeinterviews:

12 lærere og 6 pædagoger total: 18

Fordeling af respondenter fra miljøskolerne:

Vandværkstedet: 6 lærere og 3 pædagoger total: 9

Øresundsmiljøskolen: 4 lærere og 1 pædagog total: 5

Naturværkstedet: 2 lærere og 2 pædagoger total: 4

Spørgeguide

1) Demografiske forhold

- skole/institution
- anlæg/aktivitet
- lærer/pædagog
- klassetrin/alder på børn
- undervisningsfag/tema
- antal besøg – evt. hvilke andre aktiviteter

2) Kendskab/booking

- hvor kommer kendskab til Miljøtjenestens aktiviteter fra
- hvordan fungerer bookingsform – og tidspunkt for dig– hvad med elektronisk booking
- hvor lang tid i forvejen har du booket dit besøg

3) Transport

- hvordan spiller beliggenhed af anlæg og transportmuligheder en rolle for valg/hyppighed af besøg - hvordan er I kommet hertil
- hvad skal der til, for at I evt. ville komme hyppigere

4) Faciliteter på anlægget

- hvordan har stedets faciliteter fungeret (frokoststed, toilet) - har der manglet noget

5) Forberedelse

- hvorfor er valget faldet på lige denne aktivitet
- i hvilken sammenhæng indgår besøget i din undervisning/aktiviteter i institutionen – hvordan har du forberedt dig til besøget
- er dette besøg kombineret med andre besøg her eller andre steder
- kunne man gøre noget fra Miljøtjenestens side for at hjælpe mere i forberedelsen

6) Udbytte for lærer/pædagog og børn

- hvordan forestiller du dig at kunne bruge besøget i et videre forløb, når I kommer hjem – vil du arbejde videre med det
- hvad mener du, børnene fået ud af forløbet i dag – fagligt/socialt
- hvordan vurderer du børnenes oplevelse af dagen som helhed – har de haft en god/spændende dag

7) Forventninger

- hvilke forventninger havde du til besøget
- har besøget levet op til dine forventninger – hvorfor/hvorfor ikke

8) Aktivitetssted og medarbejder

- hvad synes du om stedet som helhed – hvad med udstyr, lab, lokaler
- havde han/hun fat i børnene – forståelse for børnenes niveau
- hvad var godt/dårligt

9) Fremtiden

- kunne du forestille dig at bruge aktiviteterne i fremtiden – hvordan
- hvor mange af denne type aktiviteter ville det være optimalt at foretage med din klasse årligt
- i hvilke fag i folkeskolen mener du, at man kan drage nytte af sådan en aktivitet
- evt. forslag til nye aktiviteter
- ønsker for fremtiden

Grøn Vision - spørgeguide

1) Aktiviteter i forbindelse med Grøn Vision?

- de fire årstider
- indendørs/udendørs aktiviteter
- sammenhæng i aktiviteter
- brug af udflugter til miljøskoler/naturskoler/mininaturskoler

2) Hvordan er det gået?

- har der været inspiration nok fra Miljøtjenesten/Marianne
- har alle været med - hvordan har arbejdsfordelingen været – hvorfor
- er I tilfredse med jeres indsats – hvorfor/hvorfor ikke

3) Resultater af Grøn Vision projektet

- rent praktiske resultater
- pædagogiske resultater/gevinster i forhold til børnene
- betydning i forhold til forældre
- hvad har pædagogerne lært personligt
- betydning for institutionens følelse af sig selv
- betydning for institutionens omdømme

4) Miljøresultater

- hvordan har projektet i institutionen konkret gavnet miljøet – nævn nogle konkrete ting (teknisk/administrative planer)

5) Fremtiden

- i hvilket omfang vil man fortsætte med Grøn Vision i det kommende år – hvorfor/hvorfor ikke (mgl. ressourcer, lyst, opbakning)
- hvordan vil man arbejde videre med Grøn Vision
 - ☐ gentagelse af tidligere aktiviteter eller nye ideer
 - ☐ hvor meget vil den administrative del fylde
 - ☐ hvor meget vil den pædagogiske del fylde
- har man fået de nødvendige kompetencer til at arbejde videre med Grøn Vision på egen hånd – hvad mangler evt.
- hvordan er det blevet besluttet, og hvem har været med til at beslutte, hvordan og i hvilket omfang man skal arbejde videre med Grøn Vision
- er det bare et projekt, man har deltaget i, eller er der sket en livsstilsændring, der er vedvarende
- hvad skal der til for at få andre institutioner til at være med
 - ☐ kunne nogen her være interesseret i at tage ud og inspirere andre institutioner.

1) Kendskab til Miljøtjenestens aktivitetstilbud

a) Hvorfra har du fået kendskab til dette aktivitetstilbud?

Vandværkstedet

	kollega	infofolder	Internettet	avis e.l	andet
lærere	63,2%	-	2%	10,2%	24,4%
pædagoger	42,8%	57,1%	-	-	-
total	60,7%	7,1%	1,7%	8,9%	21,4%

Øresundsmiljøskolen

	kollega	infofolder	Internettet	avis e.l	andet
lærere	65%	-	15%	-	20%
pædagoger	-	25%	25%	-	50%
total	54,1%	4,1%	16,6%	-	25%

Naturværkstedet

	kollega	infofolder	Internettet	avis e.l	andet
lærere	57,1%	14,2%	-	7,1%	21,4%
pædagoger	75%	-	8,3%	-	16,6%
total	65,3%	7,6%	3,8%	3,8%	19,2%

Total

	kollega	infofolder	Internettet	avis e.l	andet
lærere	62,6%	2,4%	4,8%	7,2%	22,8%
pædagoger	52,2%	21,7%	8,6%	-	17,4%
total	60,3%	6,6%	5,7%	5,7%	21,6%

2) Booking af aktiviteten

a) Hvor lang tid i forvejen bookede du dit besøg på aktivitetsstedet?

Vandværkstedet

	1-4 uger	1-2 måneder	3-6 måneder	6 + mdr.	% svar
lærere	24,4%	18,4%	36,8%	14,2%	6,1%
pædagoger	71,4%	28,5%	-	-	-
total	30,3%	19,6%	32,1%	12,5%	5,3%

Øresundsmiljøskolen

	1-4 uger	1-2 måneder	3-6 måneder	6 + mdr.	% svar
lærere	50%	30%	10%	5%	5%
pædagoger	100%	-	-	-	-
total	58,3%	25%	8,3%	4,1%	4,1%

Naturværkstedet

	1-4 uger	1-2 måneder	3-6 måneder	6 + mdr.	% svar
lærere	57,1%	21,4%	14,2%	7,1%	-
pædagoger	91,6%	-	8,3%	-	-
total	73%	11,5%	11,5%	3,8%	-

Total

	1-4 uger	1-2 måneder	3-6 måneder	6 + mdr.	% svar
lærere	36,1%	21,6%	26,5%	10,8%	4,8%
pædagoger	86,9%	8,6%	4,3%	-	-
total	47,2%	18,8%	21,7%	8,4%	3,7%

b) I hvor høj grad ville det hjælpe i din planlægning at kunne booke dit besøg elektronisk, således at booking fx kunne foregå døgnet rundt?

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	45,7%	34,9%	16,8%	2,4%	-
pædagoger	34,8%	26%	21,8%	17,4%	-
total	43,3%	33%	17,9%	5,6%	-

3) Transport til/fra aktivitetssted

a) I hvor høj grad spiller transportmuligheder en rolle for dit valg af aktivitetssted?

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	27,4%	45,2%	19%	8,3%	-
pædagoger	43,5%	17,4%	21,7%	17,4%	-
total	31,1%	39,6%	19,8%	10,3%	-

b) I hvor høj grad spiller transportmuligheder en rolle for hyppighed af besøg på et aktivitetssted?

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	37,3%	40,9%	10,8%	10,8%	-
pædagoger	39,1%	21,7%	26,1%	13%	-
total	37,7%	36,7%	14,2%	11,3%	-

4) Faciliteter på aktivitetsstedet

a) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedet faciliteter, såsom frokoststed og toiletforhold?

Total

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
Vandværkstedet	41%	41%	10,7%	5,3%	-	1,7%
Øresundsmiljøskolen	29,1%	29,1%	16,6%	12,5%	12,5%	-
Naturværkstedet	65,3%	34,6%	-	-	-	-
total	44,3%	36,7%	9,4%	5,6%	2,8%	0,9%

5) Forberedelse inden besøget på aktivitetsstedet

a) I hvor høj grad indgår aktivitetstilbuddets indhold i et undervisningsforløb i klassen/specifikt tema, I arbejder med i institutionen?

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	46,9%	32,6%	16,3%	4%	-
pædagoger	57,1%	-	14,2%	28,5%	-
total	48,2%	28,5%	16%	7,1%	-

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	55%	30%	10%	5%	-
pædagoger	-	50%	-	50%	-
total	45,8%	33,3%	8,3%	12,5%	-

Naturværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	35,7%	57,1%	7,1%	-	-
pædagoger	41,6%	41,6%	-	16,6%	-
total	38,4%	50%	3,8%	7,6%	-

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	46,9%	36,1%	13,2%	3,6%	-
pædagoger	39,1%	30,4%	4,3%	26%	-
total	45,2%	34,9%	11,3%	8,4%	-

b) Hvad er grunden til, at du netop valgte denne aktivitet til din klasse/denne gruppe børn?

Vandværkstedet

	indgår specifikt	er tættest på	eget ønske var optaget	efter råd fra Miljøtjenesten	andet
lærere	61,2%	16,3%	-	-	22,4%
pædagoger	42,8%	-	-	14,2%	42,8%
total	58,9%	14,2%	-	1,7%	25%

Øresundsmiljøskolen

	indgår specifikt	er tættest på	eget ønske var optaget	efter råd fra Miljøtjenesten	andet
lærere	60%	20%	-	-	20%
pædagoger	50%	-	-	-	50%
total	58,3%	16,6%	-	-	25%

Naturværkstedet

	indgår specifikt	er tættest på	eget ønske var optaget	efter råd fra Miljøtjenesten	andet
lærere	21,4%	57,1%	-	-	21,4%
pædagoger	50%	16,6%	-	-	33,3%
total	34,6%	38,4%	-	-	26,9%

Total

	indgår specifikt	er tættest på	eget ønske var optaget	efter råd fra Miljøtjenesten	andet
lærere	54,2%	24%	-	-	21,6%
pædagoger	47,8%	8,6%	-	4,3%	39,1%
total	52,8%	20,7%	-	0,9%	25,4%

5*) Forberedelse inden besøget på aktivitetsstedet fordelt på klassetrin

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	48,2%	34,4%	17,2%	-	-
4-6. kl.	40%	40%	20%	-	-
7-10. kl.	50%	20%	10%	20%	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 59,1%. 4-6. kl.: 20,4%. 7-10. kl.: 20,4%

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	75%	25%	-	-	-
4-6. kl.	66,6%	22,2%	11,1%	-	-
7-10. kl.	28,5%	42,8%	14,2%	14,2%	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 20%. 4-6. kl.: 45%. 7-10. kl.: 35%

Vandværkstedet og Øresundsmiljøskolen total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	51,5%	33,3%	15,1%	-	-
4-6. kl.	52,6%	31,5%	15,7%	-	-
7-10. kl.	41,1%	29,4%	11,7%	17,6%	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 47,8%. 4-6. kl.: 27,5%. 7-10. kl.: 24,6%

6) Udbytte af besøget på aktivitetsstedet

a) I hvor høj grad kan aktivitetens indhold bruges fagligt i undervisningen/til det, der var formålet med besøget på aktivitetsstedet?

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	69,3%	26,5%	4%	-	-
pædagoger	100%	-	-	-	-
total	73,2%	23,2%	3,5%	-	-

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	65%	25%	10%	-	-
pædagoger	75%	25%	-	-	-
total	66,6%	25%	8,3%	-	-

Naturværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	71,4%	28,5%	-	-	-
pædagoger	75%	25%	-	-	-
total	73%	26,9%	-	-	-

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	68,6%	26,5%	4,8%	-	-
pædagoger	82,6%	17,3%	-	-	-
total	71,6%	24,5%	3,7%	-	-

6*) Fagligt udbytte af besøget fordelt på klassetrin

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	68,9%	31%	-	-	-
4-6. kl.	80%	10%	10%	-	-
7-10. kl.	60%	30%	10%	-	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 59,1%. 4-6. kl.: 20,4%. 7-10. kl.: 20,4%

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	50%	25%	25%	-	-
4-6. kl.	66,6%	22,2%	11,1%	-	-
7-10. kl.	71,4%	28,5%	-	-	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 20%. 4-6. kl.: 45%. 7-10. kl.: 35%

Vandværkstedet og Øresundsmiljøskolen totalt

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	66,6%	30,3%	3%	-	-
4-6. kl.	73,6%	15,7%	10,5%	-	-
7-10. kl.	64,7%	29,4%	5,8%	-	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 47,8%. 4-6. kl.: 27,5%. 7-10. kl.: 24,6%

b) I hvor høj grad har børnene fået et socialt udbytte af besøget?

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	38,7%	57,1%	4%	-	-
pædagoger	71,4%	28,5%	-	-	-
total	42,8%	53,5%	3,5%	-	-

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	55%	40%	-	5%	-
pædagoger	75%	25%	-	-	-
total	58,3%	37,5%	-	4,1%	-

Naturværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	78,5%	21,4%	-	-	-
pædagoger	75%	25%	-	-	-
total	76,9%	23%	-	-	-

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	49,3%	46,9%	2,4%	1,2%	-
pædagoger	73,9%	26%	-	-	-
total	54,7%	42,5%	1,8%	0,9%	-

6) Socialt udbytte af besøget fordelt på klassetrin****Vandværkstedet**

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	34,4%	62%	3,5%	-	-
4-6. kl.	60%	30%	10%	-	-
7-10. kl.	40%	60%	-	-	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 59,1%. 4-6. kl.: 20,4%. 7-10. kl.: 20,4%

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	50%	50%	-	-	-
4-6. kl.	77,7%	22,2%	-	-	-
7-10. kl.	28,5%	57,1%	-	-	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 20%. 4-6. kl.: 45%. 7-10. kl.: 35%

Vandværkstedet og Øresundsmiljøskolen totalt

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
0-3. kl.	36,3%	60,6%	3%	-	-
4-6. kl.	68,4%	26,3%	5,2%	-	-
7-10. kl.	35,2%	58,8%	-	5,8%	-

* procentfordeling af klassetrinene: 0-3. kl.: 47,8%. 4-6. kl.: 27,5%. 7-10. kl.: 24,6%

c) i hvor høj grad har børnene haft en god eller spændende dag?

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	89,7%	10,2%	-	-	-
pædagoger	100%	-	-	-	-
total	91%	8,9%	-	-	-

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	95%	5%	-	-	-
pædagoger	75%	25%	-	-	-
total	91,6%	8,3%	-	-	-

Naturværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	92,8%	7,1%	-	-	-
pædagoger	83,3%	16,6%	-	-	-
total	88,4%	11,5%	-	-	-

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	91,5%	8,4%	-	-	-
pædagoger	86,9%	13%	-	-	-
total	90,5%	9,4%	-	-	-

d) i hvor høj grad levede aktiviteten op til børnenes niveau?

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	87,7%	10,2%	2%	-	-
pædagoger	71,4%	28,5%	-	-	-
total	85,7%	12,5%	1,7%	-	-

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	80%	20%	-	-	-
pædagoger	100%	-	-	-	-
total	83,3%	16,6%	-	-	-

Naturværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	78,5%	21,4%	-	-	-
pædagoger	66,6%	33,3%	-	-	-
total	73%	26,9%	-	-	-

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	84,3%	14,4%	1,2%	-	-
pædagoger	73,9%	26%	-	-	-
total	82,1%	16,9%	0,9%	-	-

7) Forventninger til besøget i forhold til udbytte

a) I hvor høj grad levede besøget op til dine forventninger rent fagligt/indholdsmæssigt?

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	69,43%	26,5%	2%	-	2%
pædagoger	100%	-	-	-	-
total	73,2%	23,2%	1,7%	-	1,7%

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	75%	15%	10%	-	-
pædagoger	50%	50%	-	-	-
total	70,8%	20,8%	8,3%	-	-

Naturværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	92,8%	7,1%	-	-	-
pædagoger	83,3%	16,6%	-	-	-
total	88,4%	11,5%	-	-	-

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	74,7%	20,4%	3,6%	-	1,2%
pædagoger	82,6%	17,3%	-	-	-
total	76,4%	19,8%	2,8%	-	0,9%

- b) I hvor høj grad levede besøget på aktivitetsstedet op til dine forventninger til et socialt udbytte for børnene?

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
Lærere	48,9%	42,8%	4%	-	4%
Pædagoger	85,7%	14,2%	-	-	-
total	53,5%	39,2%	3,5%	-	3,5%

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
Lærere	55%	35%	-	5%	5%
Pædagoger	100%	-	-	-	-
total	62,5%	29,1%	-	4,1%	4,1%

Naturværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	85,7%	14,2%	-	-	-
pædagoger	75%	16,6%	8,3%	-	-
total	80,7%	15,3%	3,8%	-	-

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	56,6%	36,1%	2,4%	1,2%	3,6%
pædagoger	82,6%	13%	4,3%	-	-
total	63,2%	31,1%	2,8%	0,9%	1,8%

8) Aktivitetsstedet

- a) Hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets udendørs aktiviteter?

Vandværkstedet

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	89,7%	7,6%	2,5%	-	-	20,4%
pædagoger	100%	-	-	-	-	-
total	91,3%	6,5%	2,1%	-	-	17,8%

Øresundsmiljøskolen

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	85%	15%	-	-	-	-
pædagoger	50%	50%	-	-	-	-
total	79,1%	20,8%	-	-	-	-

Naturværkstedet

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	92,8%	7,1%	-	-	-	-
pædagoger	75%	16,6%	-	8,3%	-	-
total	84,6%	11,5%	-	3,8%	-	-

Total

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	89%	9,5%	1,3%	-	-	12%
pædagoger	78,2%	17,4%	-	4,3%	-	-
total	86,4%	11,4%	1%	1%	-	9,4%

* 9,4% af respondenterne har ikke svaret på spørgsmålet, da de kun har været på indendørsdelen. Denne del er ikke medregnet i den samlede statistik.

b) hvor tilfreds var du med aktivitetsstedets indendørs aktiviteter?

Vandværkstedet

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	63,3%	33,3%	-	-	3,3%	38,7%
pædagoger	-	-	-	-	-	100%
total	63,3%	33,3%	-	-	3,3%	46,1%

Øresundsmiljøskolen

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	66,6%	13,3%	13,3%	6,6%	-	25%
pædagoger	50%	50%	-	-	-	-
total	63,1%	21%	10,5%	5,2%	-	20,8%

Naturværkstedet

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	75%	25%	-	-	-	14,2%
pædagoger	44,4%	22,2%	33,3%	-	-	25%
total	61,9%	23,8%	14,2%	-	-	19,2%

Total

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	66,6%	26,3%	3,5%	1,7%	1,7%	31,3%
pædagoger	46%	30,7%	23%	-	-	43%
total	62,8%	27,1%	7,1%	1,4%	1,4%	33,9%

* 33,9 % af respondenterne har ikke svaret på spørgsmålet, da de kun har været på udendørsdelen. Denne del er ikke medregnet i den samlede statistik.

- c) Hvor tilfreds var du med den medarbejder fra Miljøtjenesten, der stod for forløbet på aktivitetsstedet?

Vandværkstedet

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	87,7%	8,1%	2%	2%	-	-
pædagoger	100%	-	-	-	-	-
total	89,2%	7,1%	1,7%	1,7%	-	-

Øresundsmiljøskolen

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	85%	10%	-	5%	-	-
pædagoger	100%	-	-	-	-	-
total	87,5%	8,3%	-	4,1%	-	-

Naturværkstedet

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	92,8%	7,1%	-	-	-	-
pædagoger	58,3%	16,6%	-	-	-	25,1%
total	76,9%	11,5%	-	-	-	11,5%

Total

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke tilfreds	% svar
lærere	87,9%	8,4%	1,2%	2,4%	-	-
pædagoger	78,2%	8,6%	-	-	-	13%
total	85,8%	8,4%	0,9%	1,8%	-	2,8%

9) Undervisningsaktiviteter/aktiviteter i fremtiden

a) I hvor høj grad kunne du forestille dig at benytte denne type aktivitetstilbud i fremtiden?

Vandværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	81,6%	18,3%	-	-	-
pædagoger	85,7%	14,2%	-	-	-
total	82,1%	17,8%	-	-	-

Øresundsmiljøskolen

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
lærere	90%	10%	-	-	-
pædagoger	75%	25%	-	-	-
total	87,5%	12,5%	-	-	-

Naturværkstedet

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
Lærere	71,4%	28,5%	-	-	-
Pædagoger	66,6%	33,3%	-	-	-
total	69,2%	30,7%	-	-	-

Total

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
Lærere	81,9%	18%	-	-	-
Pædagoger	73,9%	26%	-	-	-
total	80,1%	19,8%	-	-	-

b) Hvor mange af denne type aktivitetstilbud ville det være optimalt at deltage i sammen med din klasse i dit fag årligt/dine børn årligt?

Vandværkstedet

	0 gange	1-2 gange	3-4 gange	flere end 4	% svar
lærere	-	61,2%	28,5%	8,1%	2%
pædagoger	-	14,2%	14,2%	71,4%	-
total	-	55,3%	26,7%	16%	1,7%

Øresundsmiljøskolen

	0 gange	1-2 gange	3-4 gange	flere end 4	% svar
lærere	-	55%	25%	20%	-
pædagoger	-	-	-	100%	-
total	-	45,8%	20,8%	33,3%	-

Naturværkstedet

	0 gange	1-2 gange	3-4 gange	flere end 4	% svar
lærere	-	28,5%	35,7%	35,7%	-
pædagoger	-	-	33,3%	66,6%	-
total	-	15,3%	34,6%	50%	-

Total

	0 gange	1-2 gange	3-4 gange	flere end 4	% svar
lærere	-	54,2%	28,9%	15,6%	1,2%
pædagoger	-	4,3%	21,7%	73,9%	-
total	-	43,3%	27,3%	28,3%	0,9%

10) Fagligt udbytte vs. forberedelse

Lærere på Vandværkstedet

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	43,2%	22,4%	2%	-
i nogen grad	8,1%	8,1%	10,2%	2%
i mindre grad	-	-	2%	2%
slet ikke	-	-	-	-

Pædagoger på Vandværkstedet

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	57,1%	-	14,2%	28,5%
i nogen grad	-	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Vandværkstedet

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	45%	19,6%	3,5%	3,5%
i nogen grad	7,1%	7,1%	8,9%	1,7%
i mindre grad	-	-	1,7%	1,7%
slet ikke	-	-	-	-

Lærere på Øresundsmiljøskolen

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	40%	20%	-	5%
i nogen grad	10%	10%	5%	-
i mindre grad	5%	-	5%	-
slet ikke	-	-	-	-

Pædagoger på Øresundsmiljøskolen

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	-	25%	-	50%
i nogen grad	-	25%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Øresundsmiljøskolen

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	33,3%	20,8%	-	12,5%
i nogen grad	8,3%	12,5%	4,1%	-
i mindre grad	4,1%	-	4,1%	-
slet ikke	-	-	-	-

Lærere på Naturværkstedet

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	35,7%	35,7%	-	-
i nogen grad	-	21,4%	7,1%	-
i mindre grad	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-

Pædagoger på Naturværkstedet

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	41,6%	25%	-	8,3%
i nogen grad	-	16,6%	-	8,3%
i mindre grad	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Naturværkstedet

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	73%	3,8%	-	-
i nogen grad	15,3%	7,6%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-

Lærere totalt

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	40,9%	24%	1,2%	1,2%
i nogen grad	7,2%	10,8%	8,4%	1,2%
i mindre grad	1,2%	-	2,4%	1,2%
slet ikke	-	-	-	-

Pædagoger totalt

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	39,1%	17,3%	4,3%	21,7%
i nogen grad	-	13%	-	4,3%
i mindre grad	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-

Totalt

forberedelse

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke
i høj grad	41%	22,6%	1,8%	5,6%
i nogen grad	5,6%	11,3%	6,6%	1,8%
i mindre grad	0,9%	-	1,8%	0,9%
slet ikke	-	-	-	-

11) Fagligt udbytte vs. forventninger til fagligt udbytte**Lærere på Vandværkstedet**

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	53%	14,2%	-	-	-
i nogen grad	18,3%	10,2%	-	-	-
i mindre grad	-	-	2%	-	2%
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Vandværkstedet

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	100%	-	-	-	-
i nogen grad	-	-	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Vandværkstedet

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	58,9%	12,5%	-	-	-
i nogen grad	16%	8,9%	-	-	-
i mindre grad	-	-	1,7%	-	1,7%
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere på Øresundsmiljøskolen

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	65%	-	-	-	-
i nogen grad	10%	15%	-	-	-
i mindre grad	-	-	10%	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Øresundsmiljøskolen

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	50%	25%	-	-	-
i nogen grad	-	25%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Øresundsmiljøskolen

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	62,5%	4,1%	-	-	-
i nogen grad	8,3%	16,6%	-	-	-
i mindre grad	-	-	8,3%	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere på Naturværkstedet

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	71,4%	-	-	-	-
i nogen grad	21,4%	7,1%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Naturværkstedet

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	75%	8,3%	-	-	-
i nogen grad	8,3%	8,3%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Naturværkstedet

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	73%	3,8%	-	-	-
i nogen grad	15,9%	7,6%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere totalt

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	59%	8,4%	-	-	-
i nogen grad	16,8%	10,8%	-	-	-
i mindre grad	-	-	3,6%	-	1,2%
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger totalt

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	78,2%	8,6%	-	-	-
i nogen grad	4,3%	8,6%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Totalt

forventninger til fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	63,2%	8,4%	-	-	-
i nogen grad	14,1%	10,3%	-	-	-
i mindre grad	-	-	2,8%	-	0,9%
slet ikke	-	-	-	-	-

12) Socialt udbytte vs. forventninger til socialt udbytte**Lærere på Vandværkstedet**

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	39%	4%	-	-	-
i nogen grad	16,3%	32,6%	2%	-	2%
i mindre grad	-	-	2%	-	2%
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Vandværkstedet

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	71,4%	-	-	-	-
i nogen grad	14,2%	14,2%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Vandværkstedet

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	42,8%	3,5%	-	-	-
i nogen grad	16%	30,3%	1,8%	-	1,8%
i mindre grad	-	-	1,8%	-	1,8%
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere på Øresundsmiljøskolen

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	45%	5%	-	-	5%
i nogen grad	10%	30%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	5%	-

Pædagoger på Øresundsmiljøskolen

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	75%	-	-	-	-
i nogen grad	-	25%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Øresundsmiljøskolen

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	50%	4,1%	-	-	4,1%
i nogen grad	8,3%	29,1%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	4,1%	-

Lærere på Naturværkstedet

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	71,4%	7,1%	-	-	-
i nogen grad	14,2%	7,1%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Naturværkstedet

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	75%	-	-	-	-
i nogen grad	-	16,6%	8,3%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Naturværkstedet

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	73%	3,8%	-	-	-
i nogen grad	7,6%	11,5%	3,8%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere totalt

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	45,7%	4,8%	-	-	1,2%
i nogen grad	14,4%	27,7%	1,2%	-	1,2%
i mindre grad	-	-	1,2%	-	1,2%
slet ikke	-	-	-	1,2%	-

Pædagoger totalt

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	73,9%	-	-	-	-
i nogen grad	4,3%	17,3%	4,3%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Totalt

forventninger til socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	51,8%	3,7%	-	-	1%
i nogen grad	12,2%	25,4%	1,8%	-	1%
i mindre grad	-	-	1%	-	1%
slet ikke	-	-	-	1%	-

13) Fremtidig benyttelse af miljøskolerne vs. fagligt udbytte

Lærere på Vandværkstedet

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	63,2%	18,3%	-	-	-
i nogen grad	4%	10,2%	4%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Vandværkstedet

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	85,7%	-	-	-	-
i nogen grad	14,2%	-	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Vandværkstedet

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	66%	16%	-	-	-
i nogen grad	5,3%	8,9%	3,5%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere på Øresundsmiljøskolen

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	60%	25%	5%	-	-
i nogen grad	5%	-	5%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Øresundsmiljøskolen

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	75%	-	-	-	-
i nogen grad	-	25%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Øresundsmiljøskolen

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	62,5%	20,8%	4,1%	-	-
i nogen grad	4,1%	4,1%	4,1%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere på Naturværkstedet

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	57,1%	14,2%	-	-	-
i nogen grad	14,2%	14,2%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Naturværkstedet

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	50%	16,6%	-	-	-
i nogen grad	25%	8,3%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Naturværkstedet

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	53,8%	15,3%	-	-	-
i nogen grad	19,2%	11,5%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere totalt

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	61,4%	19,2%	1,2%	-	-
i nogen grad	6%	8,4%	3,6%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger totalt

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	65,2%	8,6%	-	-	-
i nogen grad	17,3%	8,6%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Total

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	62,3%	16,9%	0,9%	-	-
i nogen grad	8,5%	8,5%	2,9%	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

14) Fremtidig benyttelse af miljøskolerne vs. socialt udbytte**Lærere på Vandværkstedet**

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	34,6%	42,8%	4%	-	-
i nogen grad	6,1%	12,2%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Vandværkstedet

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	57,1%	-	-	-	-
i nogen grad	42,8%	-	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Vandværkstedet

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	37,5%	37,5%	3,5%	-	-
i nogen grad	10,7%	10,7%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-

slet ikke	-	-	-	-	-
-----------	---	---	---	---	---

Lærere på Øresundsmiljøskolen

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	50%	35%	-	5%	-
i nogen grad	5%	5%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Øresundsmiljøskolen

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	50%	25%	-	-	-
i nogen grad	25%	-	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Øresundsmiljøskolen

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	50%	33,3%	-	4,1%	-
i nogen grad	8,3%	4,1%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere på Naturværkstedet

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	57,1%	14,2%	-	-	-
i nogen grad	21,4%	7,1%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger på Naturværkstedet

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	50%	16,6%	-	-	-
i nogen grad	25%	8,3%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere og pædagoger på Naturværkstedet

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	53,8%	15,3%	-	-	-
i nogen grad	23%	7,6%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Lærere totalt

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	42,1%	36,1%	2,4%	1,2%	-
i nogen grad	8,4%	9,6%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Pædagoger totalt

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	52,1%	13%	-	-	-
i nogen grad	30,4%	4,3%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

Totalt

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
i høj grad	44,3%	31,1%	1,8%	0,9%	-
i nogen grad	13,2%	8,4%	-	-	-
i mindre grad	-	-	-	-	-
slet ikke	-	-	-	-	-

15) Faciliteter vs. fagligt udbytte

fagligt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
meget tilfreds	33%	9,4%	1,9%	-	-
rimelig tilfreds	30,2%	6,6%	0,9%	-	-
hverken eller	4,8%	4,8%	0,9%	-	-
mindre tilfreds	2,8%	1,9%	-	-	-

slet ikke	0,9%	0,9%	-	-	-
% svar	0,9%	-	-	-	-

16) Faciliteter vs. socialt udbytte

socialt udbytte

	i høj grad	i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	% svar
meget tilfreds	25,2%	17,9%	0,9%	-	-
rimelig tilfreds	23,6%	13,3%	0,9%	-	-
hverken eller	4,8%	5,7%	-	-	-
mindre tilfreds	1,9%	1,9%	-	0,9%	-
slet ikke	0,9%	0,9%	-	-	-
% svar	-	0,9%	-	-	-

17) Faciliteter vs. udendørs aktiviteter

udendørs aktiviteter

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke	% svar
meget tilfreds	43,8%	1%	-	1%	-	3,7%
rimelig tilfreds	29,2%	5,3%	1%	-	-	4,7%
hverken eller	6,3%	3,1%	-	-	-	0,9%
mindre tilfreds	5,3%	-	-	-	-	-
slet ikke	1%	2%	-	-	-	-
% svar	1%	-	-	-	-	-

* 9,4 % af respondenterne har ikke svaret på spørgsmålet omkring udendørs aktiviteter, da de kun har været på indendørsdelen. Denne del er ikke medregnet i den samlede statistik

18) Faciliteter vs. indendørs aktiviteter

indendørs aktiviteter

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke	% svar
meget tilfreds	37,1%	12,8%	2,8%	-	-	11,3%
rimelig tilfreds	20%	10%	2,8%	-	-	14,1%
hverken eller	1,5%	1,5%	1,5%	-	1,5%	5,6%
mindre tilfreds	2,8%	-	-	1,5%	-	1,8%
slet ikke	1,4%	2,8%	-	-	-	-
% svar	-	-	-	-	-	0,9%

* 33,9 % af respondenterne har ikke svaret på spørgsmålet omkring indendørs aktiviteter, da de kun har været på udendørsdelen. Denne del er ikke medregnet i den samlede statistik

19) Faciliteter vs. medarbejder

medarbejder

	meget tilfreds	rimelig tilfreds	hverken eller	mindre tilfreds	slet ikke	% svar
meget tilfreds	47,2%	2,8%	-	0,9%	-	-
rimelig tilfreds	24,5%	3,8%	-	-	-	2,8%
hverken eller	6,6%	1,9%	-	0,9%	-	-
mindre tilfreds	3,8%	-	0,9%	-	-	-
slet ikke	2,8%	-	-	-	-	-
% svar	0,9%	-	-	-	-	-